AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

baş ve diş ağrılarına

KARŞI

OPON

FAYDALIDIR

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 8, Cilt: XXII, Sayı: 374

Yazı İşleri
Rüzgârlı ***Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7***
Tel: 11 89 92 P. K. 582 - Ankara

*

İdare :
Denizciler Caddesi 23/B
Rüzgârlı Matbaa Tel : 11 52 21

Başyazar

Metin Toker

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü
Mübin TOKER

*

Yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazıişleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe :
Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlâk yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları :
8 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) : 40.00 lira

İlan şartları :
Santimi : 20 lira
***3* renkli arka kapak: 1,500 TL.**

İlân işleri :
Telefon : 11 52 21

Dizildiği yer :
Rüzg3arlı Matbaa

Basıldığı yer :
Günce Matbaacılık T.A.Ş.

FİYATI : 1 LİRA

Basıldığı tarih : 27.8.1961

Kapak resmimiz

Ali Fuat Başgil

Bir hayalperest

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Alemdar Sineması
AKİS karargâhı

Ankara, kelimenin tam mânasıyla bir kazan halini almış bulunuyor. Seçimlere sâdece yedi haftanın kaldığı bir sırada hâdiseler birbiri peşine doğuyor, gelişiyor, başka hâdiselerle münasebet peydahlıyor ve girift halde hayatımıza tesir edip gidiyor. Bu kazan içinde bir kepçe: AKİS. AKİS, bitirdiğimiz hafta boyunca o kazandan sizlere kepçe kepçe haber sunabilmek için bütün gücüyle çalıştı.

Haftanın hâdiselerinin en önemlisi, şüphe yok ki C.H.P. Kurultayıdır. Kurultay, bir baştan ötekine Kurtul Altuğ ve Şahin Tekgündüz tarafından dikkatle takip edildi; ne salon, ne kulis bir tek dakika boş bırakıldı. Bu yüzden Yenimahalledeki Alemdar sineması, âdeta AKİS ekibi için bir mesken yerine geçti. Yıldızlarla temas edildi, delegelerle temas edildi, hiç kimsenin görmediği şeyler görüldü. Kurultayın hikâyesini AKİS okuyucuları YURTTA OLUP BİTENLER kısmının *"C.H.P."* başlığını taşıyan yazısında bulacaklar ve eski partinin bu yeni toplantısını, sanki kendileri oradaymışlar gibi tâkip edebileceklerdir.

Kurultayın, bütün aksi iddialar hilâfına AKİS'in tahmin ettiği hava içinde ve çok önceden bildirdiği neticeyle kapanmış obuasına şaşmamak lâzımdır. Hâdiselere, hislerden sıyrılarak, objektif bakınca görülen zaten buydu. Şişirilmiş bir efsanenin sönmemesi imkânsız, bir sahte şöhretin başarı kazanması tamamile hayaldi. AKİS, bilinen istihbarat ve teşhis kuvvetiyle bunu tesbit etmiş ve okuyucularına bildirmişti.

Burada, bir gazetecilik prensibi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Hâdiseleri değerlerine göre değil de, kendi gönüllerine göre kıymetlendirdiler ve taktik olsun, tahrik olsun diye asılsız hava yayanlar kısa vâdede hüsrana uğramaktadırlar. Tanin gazetesinin acıklı hali ortadadır. Bir belirli maksat uğrunda son barutlarını yakan ve Kurultaya tesir edebilmek için âdeta Rockefeller'in gazetesi gibi, bütün hâdiseleri sâdece bir istikamette tefsir ederek çıkan, Kurultayın sonunda ise bütün yazdıklarının hilâfı hakikat olduğu anlaşılan bu gazeteye bundan böyle kim itimat edecek, kim alıp da okuyacak ve bir şeyler öğrenebileceği zehabına kapılacaktır? Aynı âkıbetin Son Havadisi beklediğini görmek için de kâhin olmaya lüzum yoktur. Belirli bir tutumun belirli bir noktadan başka yere insanları, teşekkülleri, gazeteleri çıkardığı henüz görülmemiştir. Yapılacak şey, gerçekleri konuşturmakta devam etmek ve sükûnetle beklemektir. AKİS'in yaptığı, işte budur.

Bu hafta kapağımızı, Ali Fuat Başgil süslüyor. A.P. nin, hâdiselerin aldığı istikametten ürkerek vakitsiz kırdığı bu koza ait bütün hikâyeler YURTTA OLUP BİTENLER kısmının "A.P." başlıklı yazısındadır. Konuşmaya başlar başlamaz çam üstüne çam deviren ve seçim kanunundan dahi habersiz halde üç partiden birden adaylığım koyma hevesindeki bu sonradan olma politikacının mâcerası bir çok, gözün açılmasını sağlayacak ve sahte şöhretler saltanatının bir faslını daha kapayacaktır.

Saygılarımızla AKİS

Cilt: XXII, Sayı: 374

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

28 AĞUSTOS 1961

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Kalkan yük

Seçimlere sâdece yedi haftanın kal» dığı bir sırada, milletin yüreğinde bir endişenin ağırlığı hissediliyordu: "Evet, iktidarın tek ciddi adayı C.H.P dir. Ama, C.H.P. bu mesuliyeti müdrik mi? Baksanıza, hizip kavgalarına!."

Endişe, bitirdiğimiz haftanın sonundan bu yana dağılmış, en azından pek hafiflemiş bulunmaktadır. Bütün o göze batan, istismarcıların ağzında sakız edilip balon gibi patlatılan şahıs anlaşmazlıkları, hayali kuvvet efsaneleri, başa güreş teşebbüsleri gerçek mahiyetleriyle millet önüne çıkmış ve mübalâğa edilecek hiç bir derdin bulunmadığı sabit olmuştur. C.H.P. nin 15. Kurultayının delegeleri, milletin gözünün kendi üzerlerinde olduğunu hissederek davranmışlar, umumiyet itibariyle örnek bir ağırbaşlılık göstermişler, oylarını en basiretli şekilde kullanmışlar, partilerinin memleket mukadderatını tekrar ele almaya hazır olduğunu ispat etmişlerdir. Siyasi partileri dur* gun göl saymak şüphesiz doğru değildir. Nitekim 15. Kurultay, CHP. içinde bir çok cereyanın mevcudiyetini göstermiştir. Ama şartlar gerektirdiğinde bunların hepsinin aynı İstikamette akma kabiliyetine, meziyetine sahip olması, bir tesanüt havasının doğması, CHP. ye karşı bütün kuvvetlerin ümidi haline gelmiş simaları ortadan silip süpürüvermiştir. Kalan, sâdece Parti olmuş ve partinin, lideriyle birlikte bir belirli hedefe müteveccih bulunduğu anlaşılmıştır. Hiç bir şey, İhtilâlden bu yana, 15. Kurultayın kazandırdığım C.H.P. ye kazandırmamıştır. Bu kazanç, millette beliren "İktidar bu teşekküle gönül rahatlığı içinde verilebilir" inancıdır. Kazanç güç ve çetin gayretler sonunda da elde edilmiş bulunsa, son derece kıymetlidir. Hem C.H.P. bakımından, hem de tabii memleket..

Parti üzerindeki şüphe ve endişe bulutları bu şekilde dağıldıktan sonra yeni görünüşüyle C.H.P. ye düşen büyük bir sükûnet, basiret ve olgunluk içinde, hiç kızmadan, hiç sinirlenmeden, söyleneceğini rakip, teşekküllere değil, doğrudan doğruya *millete* söyleyerek seçim savaşım geçirmektir. Millet, CHP. nin katılacağı bir horoz döğüşünün şiddetle aleyhindedir. Demokrat kuvvetleri kimin kendi bayrağı altında toplayacağıma mücadelesini yapan üç parti, fodul A.P, çelimsiz Y.T.P. ve kavruk C.K. M.P. bu işin meraklılarına arzuladıkları manzarayı zaten sağlamaktadır. Onlar didişe dursunlar, küçük çekişme ve çatışmaları geride, Alemdar sinemasının kulislerinde bırakmış olan C.H.P. iktidara nasıl hazırlandığım hangi nisbet dahilinde millete anlatabilirse, seçim şansını o ölçüde arttıracaktır.

Bir orkestrada en fazla sesi daima davul çıkarır. Ama nağmenin anahtarını veren piyanodur ve çok parçada her şey onun etrafında düğümlenir. Bu basit gerçek gözönünde tutulursa C.H.P. içinde belirecek düello hevesleri çabuk söner ve seçim kampanyası seviye kazanır.

C.H.P. bugünden, seçim neticeleri üzerinde endişeli çevreleri bu endişelerinden kurtarmak suretiyle demokratik hayatımıza hizmetlerin en büyüğünü yapmıştır.

İsmet İnönü
Siyasî silindir

C.H.P.

Büyük Kurultay

Başkanlık Divanındaki esmer, orta boylu, son derece şişman adam, mikrofonun üzerine eğilerek:

"— Muhterem arkadaşlar, seçimlerin öne alınmasına dair bir takrir, var, onu okutturacağım" dediğinde, saatler tam 17.45'i gösteriyordu.

Adam, Divan Kâtibine eliyle mikrofonu işaret etti ve sonra gözlerini, sinemanın alt salonunu tıklım tıklım doldurmuş olan delegelere çevirdi.

Hâdise, bitirdiğimiz haftanın sonunda, pazar günü, Yenimahalledeki Alemdar Sinemasında . cereyan ediyordu. Takvimler 27 Ağustos 1961 tarihini göstermekteydi. XV. CHP. Büyük Kurultayının son günüydü.

Divan Kâtibinin takriri okumasından sonra Başkanlık Divanında bulunan Lebit Yurdoğlu tekrar mikrofona eğildi ve:

"— Arkadaşlar, takriri reyinize arzediyorum. Kabul edenler?" şeklinde konuştu.

Bir anda yüzlerce el havaya kalktı. Seçimlerin öne alınması teklifi. Büyük Kurultayda ittifaka yakın bir ekseriyetle kabul edilmişti. Bundan sonra Yurdoğlu işin idari tarafım organize etmek için oturumun beş dakika tatil edildiğini bildirdi ve delegelerden salonu terketmelerini rica etti. Boğucu sıcağın nefesleri kestiği bir sırada yapılan bu dâvete memnuniyetle icabet edildi ve delegeler salonu gruplar halinde terke başladılar.

CHP. Büyük Kurultayının son gününde alman bu seçim kararıyla, günlerdir çeşitli hizip oyunlarına sahne olan Alemdar Sineması salonunda ferahlık getiren bir hava esti.

Delegeler salona teker teker girmeğe başladıklarında, Başkanlık Divanı seçim hazırlığını tamamlamıştı. Yurdoğlu delegelere hitaben:

"— Arkadaşlar, biraz sonra seçimlere geçeceğiz. Bunun için il başkam arkadaşlarımın Divana müracaatlarını rica ederim" dedi.

Böylece, başladığı günden beri Kurultayın ana konusunu teşkil eden seçimlere geçilmiş oldu. Tabii dikkati çeken husus, bilhassa Genel Sek-

Haftanın içinden

G i d e r k e n . . .

Metin TOKER

İhtilâlin genç kurmaylarını anlamak o kadar kolay ki.. Geldiler ve gidiyorlar. İstiyorlar ki, hâdise Türk tarihinde bir defa daha tekerrür etmesin. Zira biliyorlar ki, hadise yeniden tekerrür ederse gelen gitmez. Daha doğrusu, kudreti yeterse kalır. Kalmak için de, mazeretlerin en iyisini ileri sürer: "İşte onlar gittiler, bakın memleketin haline!" Bunun için, giderayak uğraşıyorlar, didiniyorlar, çırpınıyorlar. Arzuları, ellerindeki bütün imkânları kullanmak. İlerde, "Şu yapılabilirdi, yapılmadı" dedirtmekten kaçınıyorlar, endişe ediyorlar. Memleketin kaderini devretmeden önce, her sıkış yolunu deniyorlar, zorluyorlar.

Durumdan ziyadesiyle memnun olmadıklarım hissetmemek imkânsız. Seçim arefesinin çalkantıları, kendilerini üzüyor. Memleketin bütün kuvvetlerinin aynı istikamette niçin birleşmediğini, ayırıcı cereyanların neden hüküm sürdüğünü anlamıyorlar. Partilerin mücadele usûlleri, birbirlerine reva gördükleri muameleler, üzerinde anlaşabilecekleri "asgari şartlar" varken bunlara sırt çevirmeleri hoşlarına gitmiyor. Bir başka havanın seçimden önce ve seçimden sonra esmesini istiyorlar.

Yuvarlak Masa, bunu temin için genç ihtilâlcilerin buldukları çâredir. Demokrasi oyununu partiler oynamayacaklar mı? Onların liderleri bir masanın etrafında toplanırlar, millete karşı bir takım açık taahhütlerde bulunurlar. Bu, onları bugün de, yarın da bağlayacak bir kayıt olur. Artık o hududun dışına, bir prestij kaybı göze alınmaksızın çıkılamaz. Çıkıldı mı, millet elini kaldırır ve "Ya taahhüdün?" diye vaziyet alıverir. Böylece, üzerinde anlaşılabilecek "asgari şartlar" kâğıt üzerine dökülmüş olur. İhtilâl, bunda kendinin, ihtilâlcilerin ve memleketin emniyetini görmektedir.

İhtilâlcileri tedirgin eden, memlekette iki kuvvetin karşılıklı cephe tutmuş olmasıdır. Kuvvetlerden biri "uygun kuvvetler", öteki "aykırı kuwetler"dir. Komite bilmektedir ki, bir serbest seçimin neticelerinin arzulanan neticeler olmasını sağlayacak bir tedbir henüz keşfedilmemiştir. Her serbest seçim, nihayet göze alınması şart bir rizikodur. Bugün kudreti elinde tutanlar, yarın bunu, milli iradeyle tecelli edecek iktidara, bu iktidar nasıl olursa olsun, hangisi olursa olsun, mutlaka devredeceklerdir. Milli irade üzerine, vesayet koymaya kalkışmak ne vatanseverliğe yaraşır bir harekettir, ne de zaten kimsenin kudreti dahilindedir. Komite bunu, hatırından dahi geçirmemektedir. Memleket mukadderatının "aykırı kuvvetler"e geçebilmesi ihtimali, bunların şimdiden bir takım taahhütlere bağlanması fikrini ihtilâlcilerin kafasında yeşertmiştir. Böylece, korkulan zararın husule gelmeyeceği veya çapının küçüleceği ümidindedirler.

Fikirde, sosyal hâdiseleri biraz fazla basite irca temayülünü sezmemek kabil değildir. Bir defa, milletin iki cepheye ayrılmış obuasını felâket gibi görmemek, tabu karşılamak lâzımdır. Çok partili sisteme geçişin şartları, bizde böyle bir durum yaratmıştır ki, bunun zararı kadar faydası vardır. Nihayet demokrasi, ayrılıklar üzerine bina edilen bir sistemdir. Bu cephelerden birinin oyuna talip olanlar, mutlaka onun nabzı sandıkları nabza göre şerbet vereceklerdir. Bunun aksini hayal etmek, kendi kendini aldatmaktır.

Bugün, ihtilâlin de, ihtilâlcilerin de, memleketin de gerçek emniyeti şu ilk seçimleri "uygun kuvvetler" temsilcilerinin rahatça bir ekseriyetle kazanmalarındadır. Referandum neticeleri, milletin de bu gerçeği hangi nisbet dahilinde gördüğünün parlak bir delilidir. O nisbetin seçimlerde aşağı yukarı tekrarlanacağını tahmin etmek için bir çok sebep vardır ve bu bir kehanet sayılmamalıdır. Komite, güvenliği gerçekten söylediği yerde buluyorsa, "uygun kuwetier"ln seçim şansını azaltacak değil, çoğaltacak çâreleri araştırmalı, bulmalıdır. Seçim neticeleri, büyük ölçüde, o sırada memlekette esecek havayla alâkalı olacaktır. Eğer iyimser bir hava estirilirse, millet sandık başına hayatından memnun halde, neşeli gönderilebilirse, seçim levhasının rengi pembe olursa "uygun kuvvetler" rahat bir ekseriyet sağlarlar. Karamsar bir hava, ruhlarda huzursuzluk, endişe bulutlan ve siyah renk "aykırı kuvvetler"in ekmeğine yağ sürecektir.

Dünyanın bütün demokratik memleketlerinde iktidarların, seçimlerden önce memlekete bir ferahlık getirme gayretlerinin sebeb-i hikmeti budur. İyimser hava iktidarı, karamsar hava muhalefeti favori yapar. Bugün, M.B.K. kendisini tarafsız biliyor ve bir oy kaygısı taşımamakla iftihar ediyor. Şüphesiz doğrudur. Ama, Milli Birlik İdaresinden duyulan memnunluk kütleleri "uygun kuvvetler", memnunsuzluk "aykırı kuvvetler" cephesine itmektedir. Bu da, hiç kimsenin değiştirmeye muktedir olmadığı, olamayacağı bir gerçektir ve M.B.K. ile "Uygun kuvvetler" arasındaki kader birliğinin en belirli işaretidir.

İyimser havayı yaratmak, vatandaşın yaşama şartlarım iyileştirmekle kabildir. Elbette ki yedi hafta içinde bir iktisadi düzen kurmak veya o düzenin şartlarını değiştirmek kabil değildir. Ancak, mahiyetinden ziyade mânası bakımından hoşa gidecek, sırtlara Milli Birlik İdaresi zamanında yüklenmiş ve zaten gelecek iktidar tarafından kaldırılacak bazı fuzuli ağırlıkların bugünden bertaraf edilmesi havayı anide değiştirecek ve ibreyi getirip emin bir noktaya koyacaktır. Bu çeşit tedbirlerin neler olabileceği kolaylıkla bulunabilir. Mesele, tam bir iyi niyetle böyle bir "seçim şansını arttırma" amacını benimsemek ve binilen dalın kesilmesi gayretlerine kat'i şekilde son vermektir. Zira bir taraftan ihtilâlin, ihtilâlcilerin ve memleketin emniyetini "uygun kuvvetler"in zaferinde görmek, bir taraftan ise bu kuvvetlerin şansını fena halde zedeleyen tasarruflarda bulunmak, icraat yapmak veya tasarılar ortaya atmak kolay izah edilir bir tutum değildir.

Bugün, köylü malını satma devresindedir. Bugün, işçinin bazı küçük sıkıntıları vardır. Bugün, piyasa hafif bir canlılığa şiddetle muhtaçtır. Bunları sağlayacak acele, basit kararlar, tedbirler derhal vatandaş vicdanında huzur yaratacak, yüreklere iyimserlik dolduracaktır. Artık sertlikten, tahditlerden, tevkiflerden, takibattan bahsedilmemesi, bunun yerine kadife eldivenli bir idarenin kendini her sahada hissettirmesi ve bilhassa gündelik bir kaç şikâyet konusunun ortadan kaldırılıverilmesi bin yuvarlak masanın sağlayamayacağı faydayı sağlayacaktır.

Kristof Kolombun yumurtası, hiç ibreti bulunmayan bir hikâye değildir.

reterlik seçimlerine olan ilgiydi. Nitekim birkaç dakika sonra Divan Kâtibi mikrofon başına geldi ve 45 il temsilcisinin imzaladıkları bir takriri Umumi Heyete okudu. Takrir, İsmail Rüştü Aksalın Genel Sekreterlik için adaylığını derpiş ediyordu. Divan Katibi takriri okurken salonda bir alkış yükseldi ve delegeler "Aksal, Aksal çok yasa!" seklinde tezahürat yaptılar.

Aksalın adaylığını teklif eden tek takrir bu olmadı. Hemen Katip ikinciyi okumağa başladı. İkinci takrir, Temsilciler Meclisinin C.H.P. li üyelerinin imzalarını taşımaktaydı. Bu takrir de alkışlarla karşılandı. Bundan sonra münferit iller Aksalın Genel Sekreterlik için adaylığını teklif ettiler. Aksalın adaylığı böylece Kurultayın büyük bir ekseriyeti tarafından tescil edildikten sonra bütün gözler, birinci sıranın bastan üçüncü koltuğunda oturmakta olan kahve rengi elbiseli, gözlüklü bir adama yöneldi. Bu, Gülekti. Divan Katibi, Genel Sekreterliğin ezeli talibi Gülekin adını okumamıştı. Bilhassa basına ayrılan kısımdaki gazeteciler tu işe pek mana veremediler ve merakla aşağıyı tetkike koyuldular. İşte bu sırada Divan Kâtibi bir kere daha mikrofonun önüne geldi ve okuduğu takrirle Güleke son treni de kaçırttırdı. Sâdece 4 ilin -Adana, Elâzığ, Urfa, Diyarbakır- temsilcilerinin imzalarım taşıyan bu yeni takrir, Gülekin Genel Sekreterlik için adaylığım talep ediyordu. Takrir muameleye kondu ve Gülek kuvvetli Aksalın karşısında yeni bir kumara oturdu. Ne var ki bu peşinen kaybedilmiş bir kumardı.

Nitekim gece yansına doğru alınan neticeler Gülekofillerin gül yüzlerini solduracak şekildeydi. Durumu Başkan Lebit Yurdoğlu Kurultaya açıkladığında salon alkıştan inliyordu. İsmail Rüştü Aksal, Kasım Gülekin aldığı 335 reye karşılık 957 rey alarak Genel Sekreterlik mücadelesinden galip çıktı.

Genel Başkanlık seçiminin neticesi de beklenen şekilde alındı. İsmet İnönü 1164 reyle rakipsiz olarak Genel Başkanlıkta kaldı.

Genel Başkanlık seçiminin neticemete uğramış Gülekofiller bu hezimetlerini kendilerine peşinen bildirmiş olan AKİS'e kızgınlıklarını Metin Tokere oy vermek suretiyle izhar ettiler. Böylece Gülekin basit "Partiyi Damat Bey mi idare ediyor?" taktiğinin son faslı 50 oyla kapandı. Bir parti mensubu olmadığını herkesin bildiği Metin Tokerin yanında Özden Toker, Ali Sohtorik ayni mânayı taşıyan oylar aldılar. Diğer birkaç oyu da başka partililer paylaştılar.

Kurultayı tâkip edenler neticeyi dört gün boyunca cereyan eden hâdiselerin havasına tamamiyle uygun buldular ve hiç yadırgamadılar.

Genel Başkan da seçildikten sonra Kurultay devam ederken evlerde hazırlanan listelerin yarıştığı Parti Meclisi seçimleri yapıldı. Bu satırlar okunduğu tirada Parti Meclisi için verilmiş oyların tasnifine henüz başlanmış olacaktır.

Dananın kuyruğu

Kurultay, daha başladığı dakikadan itibaren kafaların takıldığı âşikâr bir meselenin, Gülek Meselesinin etrafında dügümlendi. Delegeler, bundan hiç bahsetmeseler de onu düşündüklerini belli ediyorlardı. Evet, çok daha mühim işler vardı. Evet, iktidara geliniyordu ve millet C.H.P. den fikir bekliyordu. Evet, tüzük ve aday yönetmeliği adilâtı görüşülecekti. Evet, Parti Meclisi Raporu tenkit olunacaktı. Bütün bunlar iyiydi ama, kafaların takıldığı Gülek Meselesi halledilmeden önce rahat, sâkin zihinle çalışma imkânı yoktu. Delegeler başka şey düşünen, başka şey yapan insanlara benziyorlardı. Bu beşeri ruh haletinin tezahürleri, nihayet Kurultayın ikinci günü patlak verdi.

O sabah, bir gün önce salona giremeyen Kasım Gülek, spektaküler bir giriş yaptı. Gülek, giriş için. Gençlik Kurultayındaki davranışının aksine, salonda İnönünün bulunmadığı bir anı seçti. Gözünün yıldığı anlaşılıyordu. Zira Genel Başkanın bu nevi sırık hamalı oyunlarına şid-

DURUM

Yürekleri sâdece memleket sevgisiyle dolu bazı kimselerin kısa vâdeli bütün endişelerinin üstünde, XV. Kurultayından C.H.P. kuvvet, zindelik ve dinçlik kazanmış olarak çıkıyor. Pek yakın bir gelecekte XV. Kurultayın memleketin 1 numaralı partisine *sağladığı kazanç gözler önünde daha açık şekilde belirecek, bugün bir takım tatsız hâdiselerin kaldırdığı toz tabakası içinde samimiyetle üzülenler, üzülecek hiç bir şey bulunmadığını mutlaka anlıyarak sükûnet bulacaklardır. Bir temizliğin hiç toz kaldırmadan yapıldığı şimdiye kadar görülmemiştir. Fırtına bütün izleriyle dindiğinde, geride kalan, XV. Kurultay delegelerinin gösterdikleri vatanseverlik duyguları, inanılmaz olgunluk ve sağduyu olacaktır. Bu milletin ayni* vatanseverlik *duyguları, inanılmaz olgunluk ve sağduyu ile dolu çok geniş halk kütleleri, memleket mukadderattım önümüzdeki ilk seçimlerde böyle bir liderin idaresindeki bu partiye teslim etmenin milleti selâmete götürcek tek yol olduğunu sezeceklerdir.*

C.H.P. içinde, bütün *karşı kuvvetlerin bel bağladıkları, üzerine oynadıkları, hesaplarında kaale aldıkları yaranın temizlenmesi yolu, şeklidir ki milletin eski partiye olan güvenini arttırmıştır. Hiç uzak olmayan bir mazide bir başka lider, bir başka partide bir başka temizlik yapmıştır. Haysiyet Divanı giyotininin alabildiğine işletilmesi suretiyle sağlanan durgunluğun o teşekkülü nereye götürdüğü hiç kimsenin meçhulü değildir. Her parti, nihayet bu cemiyetin bir parçasıdır. Bu karakteri itibariyle, bu cemiyetin dertleriyle o da malûl bulunacaktır. Türkiyenin bütün meleklerinin C.H.P. de, Türkiyenin* bütün *şeytanlarının karşı cephede toplandığını sanmak hataların en büyüğüdür ve bu sanı sukutu hayallerin en koyusuna yol açar. Cepheleri birbirinden ayıran, onların alâmet-i fârikasını teşkil eden husus, bu dertler karşısında bünyelerinin sahip olduğu karşı koyma gücüdür. XV. Kurultayın hiç dırıltısız ve sızıltısız geçmesini gönüller elbette ki arzu ederdi. Bunu sağlamak da, o derece müşkül değildi. "Tesanüt", "aman, sırası değil,* "birlik *görünelim" edebiyatıyla bünyeye morfin zerketmek kaabildi. Ama, bu yara var mıydı, yok muydu? Mesele budur. Mütemadiyen işleyen ve karşı kuvvetlerin topunun mütemadiyen işlettikleri bir cerahatle iktidara geçecek bir* C.H.P. *nin mi memleketi idaresi güven verir, yoksa partiiçi* kuvvetlerin *ne olduğu, bunların potansiyelinin neden ibaret bulunduğu gözler önüne açıkça serilmiş bir C.H.P. nin mi?*

Bu sualin cevabında, şimdi yüreklere ister istemez eziklik veren rahatsız edici toz koparan fırtına tamamen sükûnet bulduğunda belirecek gerçek manzara yatmaktadır.

detle muhalif olduğu, böyle bir tertip yapılırsa tertibi yapanları Kurultay önünde iki paralık etmeye kararlı bulunduğu, ciddi bir çalışma yapmasını istediği Kurultayın havasını bozacak her teşebbüse karşı ciddi vaziyet alacağı öğrenilmişti ve bundan Kasım Güleğin de haberi vardı. O bakımdan Gülekofiller, artık suyu çıkmış ve sahteliği herkes tarafından anlaşılmış malûm oyunlarını dışarda oynamayı tercih ettiler. Ancak, bir yeni kurnazlık denediler: Alt salona delege olmayan taraftarlarım erken erken oturtmaya muvaffak oldular, dinleyici balkonunda da geniş yer kaptılar. Böylece, yukardan ve aşağıdan bir şamatanın kopmasını sağlama bağladılar.

O sabah, evvelden tutulmuş ve Gülekofillerin Bakanlıklar semtindeki karargahı Tanin bürosu önünden hareket etmiş olan Ankara plâkalı ve 15756, 12226, 15504. 13107 numaran beş adet taksi, otuz kişilik bir Gülekofil grubunu Yenimahalleye getirdi ve Kurultay salonuna giriş hazırlıklarına girişildi. Namlı ve şanlı Gülekçiler en müsait zamanda üstadı içeriye atıvermek niyetindeydiler. Bunun için bir müddet beklendi, sonra alkış tutanların nezaretinde Gülek omuzlara alındı ve salonun kapısı önüne bırakıldı. Daha öteye geçmeye cesaret edilemedi. Bundan sonrası a-alarının maharetine, manevra kaabiliyetine kalıyordu. Gülek evvelâ pişkin pişkin güldü, sonra iki elini sallayarak içeriye atıldı. Bu sırada bir başka Gülekofil yukarıya, dinleyiciler kısmına geçip. Kurultayın başından beri bu ânı bekleyen alkışçılara haber iletti. Nitekim daha Kasım Gülek üst balkonun görüş zaviyesi içine girmeden, sanki düğmeye basılmış gibi, yukarıdan bir "Yaşa Kasım Gülek!" feryadı koptu. Bu feryadı, belli noktalardan gelen alkışlar tâkip etti ve Gülek bu "muhteşem dekor" içinde ilerlemeğe koyuldu. Ne var ki, rengi pek atmıştı. Etrafına boş gözlerle bakıyor ve Adeta refleksel olarak ellerini sallıyordu. Nihayet birinci sıranın tam basında bir yer bulabildi ve ilişti.

Gülekten beş dakika sonra, salona İsmet İnönü girdi. Patlayan tezahürat, Gülekoflllerin şamatasını katbekat aştı. Genel Başkan sâkin bir edayla yürüdü, ön sıranın ortasındaki yerine oturdu. Kasım Güleğe dönüp te bakmadı bile.. Eski Genel Sekreterin bütün kendini gösterme gayretleri fayda vermedi. Bunun üzerine Gülek, yeniden kulise çıkmaktan başka çare bulamadı.

Kulağa Küpe

Paça Sıvayanlar

Ali Fuat Başgil, adaylığım koydu ya.. Tamam! Artık Cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturmuştur bile.. Nitekim, birden ağzı fazla açılan üstad -kendisi için ne büyük talihsizlik- şimdi söyle konuşuyor: "Gelecek iktidarın nâçiz bir uzvu olursam.."

Bir defa, gelecek iktidarın ne nâçiz, ne muhteşem bir uzvu olmasına fiilen imkân var. Bu milletin, üstadın temsil ettiği fikirleri iş *başına getireceğini sanabilmek için bu milleti hiç tanımamak lâzım. O bakımdan, bizim Ord. Prof. olsa olsa "Gelecek muhalefetin nâçiz bir uzvu" olacak. Peki, o zaman ne yapacak t Bu konuda, Başgil bir tek kelime söylemiyor, hep Cumhurbaşkanlığı vazifeleri hayal* ediyor.

Eee, nasıl söylesin, canım t "Gelecek muhalefetin nâçiz bir uzvu" oldu mu, bilinen huyuyla üstad, taraftarlarına bir allahaısmarladık çekecek ve gene başlayacak, iktidardakilere uygun fiyatla han satışına!

Ar yılı değil, kâr yılı bu!

Damdaki kediler

Hakikaten, Kurultayın başından itibaren eski Genel Sekreterin Kurultayın fikri çalışmalarına zerrece önem vermediği, bütün gayretini kulise teksif ettiği hayretle görüldü. O kadar ki, ilk gün salona Gülek ayağını, bir talihsiz denemenin dışında, basmadı bile.. Delegeler. bu pek garip particilik anlayışını yadırgadılar ve en koyu Gülekofiller dahi hizipçiliğin nerede başlayıp nerede bittiğini anlamak fırsatım XV. Kurultayda buldular. Hakikaten, Gülekin kulis faaliyeti fransız vodvillerine taş çıkaracak sahnelerin doğmasına yol açtı.

Aslında vodvil sabahın daha pek erken saatlerinde başladı. Bas rolü Kasım Gülekin oynadığı vodvilin birinci perdesi 8'de Alemdar sinemasının kapısı önündeki el sıkma faslıyla açıldı. Sabık Genel Sekreter, pilâvdan dönmeyi erkekliğe yedirememiş olacak ki, ehliyeti müsellem müşavirlerinin de yardımıyla mücadeleye kapı önlerinde başlamıştı. İlk işi, sabahın erken saatlerinde postu sinemanın kapısı önüne sermek oldu. Böylece, delegeleri ilk karşılayan partili olarak, C.H.P. nin ciddi Genel Sekreteri İsmail Rüştü Aksala tekaddüm etmek istiyordu. Nitekim saat 8'den, Kurultayın başlama saati olan 10'a kadar Gülek pek çok el sıktı ve bir o kadar da yanak öptü. Hele bir ara o derece robotlaştı ki, önünden geçmekte olan orta boylu, sevimli bir adama bile elini uzattı. Ne var ki, adamın adı Suphi Baykamdı ve Güleke eline vermeğe hiç de niyetli görünmüyordu. Bu arada bereket bir başka delege yetişti de, Güleki bu fiyaskodan kurtardı. Böylece Gülek, erken saatlerden itibaren karargâhını Yenişehirdeki Tanin bürosundan Yenimahalledeki sinema kapılarına nakletmiş oluyordu. Aklıevvel Gülekofiller de ağalarının yanından bir an olsun ayrılmadılar ve kendisine arada bir moral enjekte ettiler. Zira içerden yükselen alkışlar Gülekin âsabını iyice bozmuştu ve bozmakta devam ediyordu. Fakat içeriye girmek de gerekiyordu. Bunun için Gülek birkaç defa kendini yokladı ve denemelere girişti. Ne yazık ki hava pek müsait değildi. Bir defa Aksal kürsüdeydi ve eğer içeri girmek akılsızlığını gösterirse bir çuval incir berbat olacaktı. Yanındaki delegeler de sıkılmağa başlamışlardı. Büyük kuvvet Kasım Gülekin artık meydan-ı siyasette boy göstermesi gerekmez miydi? Nitekim bu arzuyu bir genç delege dile getirdi ve:

"— Efendim, salona girmiyecek misiniz? İsmail Rüştü beyin konuşması bitmek üzere de..." dedi.

Gülek vaziyeti anlamış olmasına rağmen malûm pişkin haliyle evvelâ bir güldü, sonra ellerini lüzumsuz lüzumsuz sallıyarak:

"— Çok sıcak, çok sıcak... Burası daha iyi değil mi?" dedi ve hemen o gruptan uzaklaştı.

Fakat bu defa bir başka grubun hem de gazetecilerin tam ortasına düşüvermişti. Muzip Örsan Öymen ayni suali bir defa daha tekrarlamaktan çekinmedi:

"— Beyfendi, içeri girseniz iyi olacak. Buranın havası pek değişti."

Pişkin Gülek gene ayni umursamazlıkla cevap verdi:

"— Yoo, hayır, burası iyi. İçerisi pek sıcak simdi."

Bir başka muhabir söze karıştı:

"— Kasım bey, içerdeki havayı nereden biliyorsunuz? Hiç içeri girmediniz ki?.."

"Mağrur Kumarbaz"

Gülekin malûm kulis faliyetinin sahası sinemanın kapısı olunca, eğ-

lencenin dozajı da arttıkça arttı. Sokaktan geçenler bile bu garip kulise ilgi duyuyorlardı. İçerde son derece ciddi çalışmalar yapılırken, bir takım adamların kapı aralarında fiskosa girişmeleri pek dikkat sekiyordu. Bu sırada kulis, bir parça daha içeriye kaydı ve sinemanın iç salonunda fiskos sahnelerine avlama tavlama sahneleri eklendi. Gülek bu sırada resim çektirmek ve el sıkmakla meşguldü. Sinemanın afişleri altında enteresan pozlar tespit edildi. Hele bir poz pek hoştu. Gülekin önünde bulunduğu afişte bir film ismi vardı. İsmi okuyanlar ister istemez bir münasebet kurdular ve gülmeğe başladılar. Filmin adı "Mağrur Kumarbaz"dı. Gülekin tam bu afişin önünde pozu tespit edilirken, bir Gülekofil koştu ve Güleke afişi gösterdi. Gülek o zaman oyuna geldiğini anladı. Fakat iş işten geçmiş, foto Hikmet Tanılkan çoktan flaşını patlatmıştı. Gülek çaresizlik içinde güldü ve gene kulisine devam' etti. Bu sırada bir delege Gülekin yanına koştu ve Aksalın konuşmasının bittiğini haber verdi. Fırsat bu fırsattı. Şimdi içeri girilir ve kuvvet gösterisi yapılırdı. Gülek aceleci, adımlarla salona doğru yürüdü ve tam salon kapısının önünde stop etti. Zira, o sırada Aksala tezahürat yapan delegelerin alkış sesleri kulakları çınlatıyordu.. Gülek içeriye atılmış adımını çekti ve alkışçılarına işmar etti. Daha zamanı vardı. Saatler böylece geçti ve Gülek öğleden evvelki oturuma dışarda durarak katıldı! Tabii, maiyetiyle beraber..

Öğleden sonra saat 17'ye yakın, Gülek, bir defa daha şansını denemek niyetiyle tezgâhını Alemdar sinemasının antresinde kurdu ve kulise başladı. Taktiğe göre kendisi içeriye girmiyecek, piyonları Melih Kemaller, Kemal Sarıibrahimoğlular, Yaşar Keçeliler ortalığı karıştıracaklardı. Nitekim Başkan Yurdoğlu söz isteyenlerin listesini okuyunca mesele anlaşıldı. İçerde Gülekçiler saman altından su yürütme politikasına devam ederlerken, dışarda sam yelleri esmeğe başladı. Gülekin etrafındaki hâle gittikçe daraldı ve nihayet bazı kurnaz Gülekofiller durumu farkettiler: Bu hava içinde seçim kazanma ihtimali pek zayıftı. O halde yapılacak iş, Güleki bu işten vazgeçirmekti. Nitekim akşama doğru kapı altında toplanan bir grup, bu temayülün tohumlarım ekmeğe başladı. Arazi mümbit olduğundan tohumlar çabuk boy verdi ve Güleki adaylıktan vazgeçirme kampanyası genişledi. Rahmi Günay -Sivas delegesi-, Hüseyin Otan -Burdur delegesi-, Fehmi Alpaslan -Artvin delegesi- ve Celâl Sungurun -Yozgat delegesi- başını çektikleri bu grup, Gülekle temasa karar verdi ve bu iş için akşamı münasip gördü. Nitekim Gülek, şanssız geçen bir Kurultay gününün akşamı bu eski dostlarını karşısında buldu. Dostlar, Güleke, bu işten vazgeçip prestijini kurtarmayı salık veriyorlar, arkasından da tehdidi savuruyorlardı: Eğer Gülek, kendi dedikleri yola gitmezse, hükmettikleri 40 il topluca Aksala rey verecekti! İşte bu lâf Gülekin canını sıktı ve eski dostlarına "hayır" dedi. Gene Tanın ekibiyle kafa kafaya vererek ertesi günkü stratejisini hazırlamağa koyuldu.

Fakat bu arada kulisten basın locasına taşan dedikodular Gülek ile temas edecek arabulucu heyet etrafında çöreklendiğinden, gazeteciler Güleki aramağa başladılar ve yakalayınca da meseleyi bizzat kendisinden sordular. Talihsiz Gülek:

"— Yok böyle bir şey" dedi ve ardından:

"— 40 ili idare edecek kuvvet kimin elinde, o belli olmaz" deyip çıktı.

Mesele anlaşılıyordu: Gülek o sırada ümidini kaybetmemişti.

Kurultayın çalışması saat 20'de sona erince, Gülek âlâyı vâlâ ile bir arabaya bindi ve evine yollandı. O

C.H.P. XV. Kurultayının açılışında delegeler.

Kaynayan kazanda sukûnete doğru

gece Gülekin evinde bir yemekli toplantı yapıldı. Rıza Tekelinin ve Melih Kemal Küçüktepepınarın bizzat idare ettikleri toplantıda pek çok şey konuşuldu ve Gülekofillerin takip edecekieri yol kararlaştırıldı. Bu ara da Nihat Erimden de takviye geleceği bildirildi. Zaten bir zamanların "Düşman Kardeşler"i, yeni müşterek düşmanlar karşısında birleşmişler ve vefa türküleri çağırmaya koyulmuşlardı. Parolaları "Düşmanınım düş manı dostumdur" idi. İki eski' düşmanın birbirlerine kuzu kuzu yanaşmaları doğrusu pek keyif verici manzara teşkil etti. Gülekin evinde kararlaştırılan taktiğe göre, Gülek er tesi sabah Kurultay salonuna gire cek ve ilk sıraya oturacak, bir müd det sonra da çıkıp gidecek, kulisine devam edecekti. Kurultaydaki kulis ise Hasan Reşit Tankut, Emin Soysal, Turgut Yeğenağa, Melih Kemal Küçüktepepınar ile Yılmaz Mete 1da re edeceklerdi. Hal böyle olunca, bedbin olmak, için ortada bir sebep yoktu. Kafalar çekildi ve nutuklar atıldı. Ne var ki, evdeki hesap ertesi gün çarşıya uymıyacak ve Kasım Gülek ikinci raundu da fena şekilde kaybedecekti.

Berraklığa doğru

Hakikaten, bütün delegelerin aklının takıldığı mesele nihayet Kurultayın ikinci günü, öğleden sonra açıkça ortaya atıldı. O gün, öğle vakti, Merkez, İdare Kurulu İsmail Rüştünün evinde bir toplantı yapmış ve bazı hususları görüşmüştü. Mesele ortaya atıldığında İnönü toplantıda bulunuyordu ve yanında Avni Doğan oturuyordu.

Dananın kuyruğunu koparan hatip bir Manisa delegesi oldu. Ondan sonra bir İstanbul delegesi aynı yaraya parmak bastı. Delege, C.H.P. Meclisinin Aksal tarafından okunan raporunun tenkidini Genel Merkeze teşekkür ederek yapmağa başladı ve:

"— Genel Merkeze şimdi biraz târizde bulunacağım" dedi.

Dikkatler birden hatip üzerinde toplandı. Hatip devam etti:

"— Bir meselenin raporda yer alış şeklini pek gözüm tutmadı. Bu mesele C.H.P. Meclisi içinde yapılan bir iç tebeddülât ile ilgilidir. Raporda, 'eski Genel Sekreter istifa etti, yerine yenisi tayin edildi' demekle iktifa edilmiştir. Biz sebebi merak ediyoruz. Acaba suçlu kimdir? Raporda bu husus belirtilmeliydi".

Bu sözler salonda birden elektrikli bir hava esmesine sebep oldu. Gözler Güleki aradı. Gülek yoktu. İlk akla gelen, Gülekin dışarda olduğuydu. Basın mensuplarının bir kısmı

Gülek en güzel pozunda
Mağlûp kumarbaz

dışarı fırladı ve Güleki aramağa koyuldu. Gülek dışarıda da yoktu. Belli ki, kesif kulis faaliyetini başka bir yerde devam ettiriyordu. Gazeteciler ister istemez salona döndüler ve hatibin konuşmasını bitirmesini beklediler. Bu sırada, İsmet İnönünün tam yanında oturan ak saçlı bir adamın söz istediği görüldü. Başkan İbrahim Saffet Omay:

"— Efendim, sayın Avni Doğan usûl hakkında söz istedi" dediği zaman, salonda bir alkıştır koptu. Yaşlı politikacı yerinden kalktı, ağır ağır yürüyerek, Başkanlık Divanının solunda, mikrofonun bulunduğu kürsüye uzanan merdiveni ölçülü adımlarla çıkmağa başladı. C.H.P. nin en yüksek kademesini meydana getiren Kurultay delegeleri coşkun bir şekilde Doğam alkışlıyorlardı.

Doğan, sözlerine:

"— Durgun sular kirli olur, akan derelerin temizliği malûmdur. Kurultayınızın bu akıcı halini gördükçe göğüslerimiz kabarıyor" diyerek baş ladı ve sonra söz alışının sebebini izaha girişti.

Kürsüde arz-ı endam eden hatiplerin hemen hepsi dilinin altında bir bakla saklıyordu. Bu bakla, eski Genel Sekreterin istifasıyla ilgiliydi. Üstelik bir delege de, son olarak, bu hususta Kurultaya sunduğu raporda bu konuyu işlemediği için C.H.P. Mec lisini ve onun üyelerini tenkit oklarına hedef yapmıştı. Avni Doğan da bir Parti Meclisi üyesiydi ve usûl hakkında konuşacaktı. Ak saçlı ve davudi sesli politikacı, gün görmüş insanların rahatlığı içinde ve son derece sâkin bir eda ile devam etti:

"— Ortada bir mesele vardır. Bir Genel Sekreter istifa etmiştir ve yerine bir yenisi tâyin edilmiştir. Genel Sekreter niçin istifa etmiştir? Bul

sualin cevabını vermek biz C.H.P. Meclisine düşmez. İstifanın hikmetini izah edecek olan zat, istifayı yapan zattır."

Bir ara sustu ve sonra:

"— Eğer isteniyorsa, istifayı yapan zat gelip cevap vermelidir" şeklinde sözlerini bağladı.

Bu sırada salon birden karıştı. Delegelerden çoğu, bu yerinde mütalâayı alkışla karşılıyordu. Bir kısıra delege ise anlaşılmaz seslerle teklifi protestoya yeltendiler. Alkışlar galip çıkınca, meselenin bu yolla halledileceği kanaatine varıldı ve Doğan bunun üzerine birkaç söz daha söylemek lüzumunu hissetti:

"— Tabii o zaman, kendisinin iddialarına karşılık bizim de C.H.P. Meclisi olarak bazı mütalâalarımız olacaktır."

Bu sözler de alkışlarla karşılanınca, Başkan müdahale etti:

"— Eski Genel Sekreter sayın Kasım Gülekin kürsüye dâvet edilerek istifa sebeplerini açıklaması teklifini reyinize arzediyorum."

Başkan, kalkan elleri dikkatle gözden geçirdi ve neticeyi bildirdi:

"— Sayın Gülekin gelip istifa sebeplerini açıklaması ittifakla kabul edilmiştir."

Bunun üzerine . Gülek mikrofona dâvet edildi. Pek çok mikrofonun dâvetsiz misafiri, nedense bu defa dâvete icabet etmiyordu. Dışarıda kulis yapmakla meşgul olduğu bildirilince, vazifeliler bu defa dış salonları aramağa çıktılar. Fakat Gülek yoktu! Gülekin bulunması ve mikrofon başına getirilmesi işi Adana İl Başkanına havale edildi ve Kurultay ayni minval üzere çalışmasına devam etti. Tabii, heyecan tansiyonu bakımından bir parça yüksek olarak...

Güleki en fazla merakla bekleyenler ' gazetecilerdi.

Gülekin dinlenilmesine ittifakla karar verildiği sırada saatler tamı tamına 17.45'i gösteriyordu. Gülekin aranması, 19'da verilen kifayeti müzakere takririyle bitti ve oturuma, ertesi gün saat 9'da tekrar açılmak üzere, ara verildi. Güleki burmak mümkün olmamıştı! Basın mensupları, basın locasında boynu bükük bekleyen Gülekin Genel Kurmayı Tanin mensuplarına Ağalarının nerede bulunabileceğini sorduklarında, aldıkları cevap:

"— Orasına rufailer karışır" oldu.

Ne var ki, bir müddet sonra Tanin ekibinin sessiz sedasız o rufailerin karıştığı yere doğru yollandığı kimsenin gözünden kaçmadı. Kurultayın ikinci perdesi de ilk günkü olgunluk içinde bittiğinde saat 19.10'du.

Gülek o gece, ertesi gün için ilk sözü bir önergeyle istedi. Gece de, bütün Gülekofiller pandomimanın kulisini yaptılar.

Gülek konuşuyor

Fakat gün doğmadan nelerin doğabileceğini Gülek ertesi sabah pek acı şekilde anladı. Kurultay kapısına kadar gene karga tulumba getirilen Gülek, toplantı sonunda salondan pestili çıkmış bir halde ayrıldı. C.H.P. içinde başa güreşmeğe kalkışan babayiğit, üzerinden İnönü silindiri geçince yerle bir olmuştu. Eğer kendisi sözüne inanılır, ciddi bir kimse olsaydı, elbette ki pestilini çıkarmak ne kimsenin aklından geçer, ne de bunu yapmak kimsenin kudreti dahilinde bulunurdu.

O sabah Lebit Yurdoğlu ilk sözü Kasım Güleke verdiğinde saatler tam 9.10'du. Gülek malûm haliyle ayağa kalktı ve geriye dönerek dinleyici locasında bulunanları eliyle selâmladı, sonra cakalı adımlarla kürsüye doğru yürümeğe başladı. Adana delegasyonunun bulunduğu sıradan bir delege birden ayağa fırlayarak alkış tutmağa, bir yandan da kendisine katılmaları için geridekileri tahrike koyuldu. Alkışa katılanlar, mûteber Gülekofillerle, dinleyici balkonunda bulunan devşirilmiş kimselerdi. Bir an için salonun havası bozuldu, her kafadan bir ses gelmeğe başladı. Üst balkondan cılız sesler "Ya ya ya, şa şa şa Kasım Kasım çok yaşa!" diye bir tempo tutturdular.

Gülek, konuşmasına başlamadan evvel, Avni Doğana Parti Meclisi tarafından selâhiyet verilip verilmediğini sordu ve:

"— Muhterem arkadaşlarım, eğer hal böyleyse, ben izahata âmâdeyim" dedi.

Bir kurtuluş yolu aradığı belliydi. Söz sırası, C.H.P. Meclisinin güngörmüş üyesi Avni Doğanındı. Kurultay Başkanı Lebit Yurdoğlu sözü Avni Doğana verince, birden salonda Kurultayın havasına uygun bir alkış başladı. Doğan, netice olarak, sözlerini, Parti Meclisi tarafından vazifelendirilmiş olduğunu belirterek bitirdi. Üstelik, konuyu ortaya atan C.H.P. Meclisi de değildi, Kurultay, esrar perdesi arkasında bulunan bir istifa meselesinin açıklanmasını istiyordu. Eğer Gülek istiyorsa meseleyi açıklıyacak, istemiyorsa susacaktı.

Herkesi kör, âlemi sersem sananlar

İnsan, gülmesi mi lâzım, ağlaması mı lâzım, anlıyamıyor. Gülme hissi, fütursuzluğun derecesinden geliyor. Ağlama hissi ise, böylesine akılsız kimselerin bu cemiyette hâlâ bulunabildiğini düşünmenin neticesidir.

İnönü diyor ki: "Seçimlerde iktidar C.H.P. ne teveccüh etmezse ne gam! Muhalefete geçer ve vazifemi orada yaparım." Bir çevre, kıyameti koparıyor: Vay, milleti tehdit ediyor, baskı yapıyor!

Hangi çevre bu? Hani Menderes, hem de Meclis kürsüsünden "İktidar mı? Avuçlarını yalasınlar!" diye feryat ederken ona alkış tutanların çevresi.

İnönü diyor ki: "Bir liderin, inandığı fikirleri vardır. Onların savunmasını sonuna kadar yapar. Bunları, burada görüşürüz. Elbette ki Kurultay herşeye hâkimdir. Karar verir ve biter. Ama ben, inandığım fikirlerin aksini yapmam. Bunu kabul etmem. Reddederim. Ne yaparım? Emaneti teslim ederim ve sizin aranıza geçer, orada çalışırım. Benim, liderlik anlayışım budur."

Simdi gene feryad kopuyor: Vay, gördünüz mü Milli Şefi? İşte zihniyet hortladı.. Bu baskıdır, baskı! Ne karışıyor o? Karışmasın efendim.. Zulüm yapıyor, müstebitlik ediyor!

Hangi ağızlardır bunu söyleyen ve hangi kalemlerdir bunu yazan? Şimdi, kendinizi lütfen sıkı tutunuz: Hani, Menderes D.P. nin Büyük Kongresi arefesinde muarızlarım sıra sıra Haysiyet Divanlarına verir, onların toplantıya girmelerini polis marifetiyle önler, içerde kendisi "daha kuyrukları var, onları da atacağım" diye nârâlar yükseltir, Genel İdare Kurulu üyelerine kadar, karşı vaziyet alanların hepsini partiden kapı dışarı eder ve milletvekilliğinden ıskat teklifini bile getirtirken "Yaşa!" diye bağıran ağızlar ve "Bravo!" diye yazan kalemler!

Hayır, hayır! Ne gülmeli, ne de ağlamalı. Sâdece omuz silkip geçmeli ve seçimlerde bu milletin, herkesi kör, âlemi sersem sananlara indireceği okkalı şaman bekleyerek keyiflenmeli.

Kasım Gülek
Sallanan Adam

Bu sözler salonda tasviple karşılandı. Bu sırada Gülek, pirincin taşını nasıl ayıklıyacağını düşünüyordu. Doğan, geldiği gibi alkışlar arasında yerine döndükten sonra Gülek, beklenen açıklamasını yapmağa koyuldu. Sâbık Genel Sekreterin ilk sözleri:

"— Muhterem arkadaşlarım, bu benim istifam meselesi yeni değildir. Bu mesele Genel Sekreter seçildiğim günden başlar" oldu.

Salondakiler, üstadın dediklerinden pek bir şey anlamamış olmalılar ki:

"— Esasa gir, esasa!" diye bağırdılar.

Halbuki Gülekin gayesi, eski hizmetlerini söz konusu etmek, sonra da dedikodu konusu olan meseleleri bu sütre gerisine saklamaktı. Bunda muvaffak da oldu. 1950 ye döndü ve Partinin o zamanki çalışma şeklini kötülemeğe başladı. Sonra da çarık ayran ve soğan hikâyelerinden medet umdu. Üstad, halk için çalışıyordu! Bunun için çarık giyiyordu. Halkla beraber olmak istiyordu. Bunun için ayran içiyor ve soğan yiyordu! Bunları bizzat üstadın kendi ağzından dinlemek, salondakileri hazdan kırıp geçirdi.

Gülek, Menderesi son derece hatırlatır bir üslûpla durmadan anlattı, anlattı. Nihayet esas meseleye girdi. İstifasının başlıca üç mühim sebebi vardı: Geyikli hâdiseleri, "Nereden buldun?" kanunu ve Albay Fense yazılmış mektup hikâyesi... Üstad bunları teker teker izah edecekti. Bilhassa Albay Fens'e yazılan mektup meselesine pek değer veriyor olmalı ki, diğer konulan süratle geçerek bu konuya atladı. Bu arada bir taktik hatası da yapmaktan geri kalmadı ve yuhalandı. Mektup hikâyesini anlatırken bir kere daha eskilere döndü ve Parti içindeki mücadelesini bahis konusu ederek:

"— 1950 de herkes partili olmaktan korkuyordu. Biz o zaman cesaretle ileri atıldık" dedi.

Delegeler birden kabardılar ve salonu "yuh!", "sus!", "yeter!" sesleri doldurdu. Zira, Gülekin sandığının aksine 1950'den sonra Partiye sımsıkı sarılanlar sâdece Gülekten ibaret değildi. O sözlerin söylendiği anda salonu dolduranların yüzde doksanı ya 950 savaşının müşahitleri, ya da -meselâ Sohtorik gibi- C.H.P. ye 950'yi hemen tâkip eden günlerde katılmış ve onun cefasını en azından Gülek kadar çekmiş kimselerdi.

Gülek:

"-Hattâ bir ara, Altıoku altı kazığa benzetenler bile oldu. Partinin ismini değiştirmek istiyorlardı" diye devam edince, delegeler hep birden ayağa kalkarak:

"— Esasa gel esasa! Asla böyle şey olmadı!" diye bağırdılar.

Gülek ne yapsa şansı yâver gitmiyordu. Bunun için yine Fens'e yazılan mektup meselesine döndü. .Efendim, mektubu son derece hâlisane hislerle kaleme almış ve Nato Konseyinde" daha fazla delegeyle temsil edilmemiz için şahsi bir teşebbüste bulunmuştu! Fakat bunu, bir haftalık dergi eline geçirmiş ve kendisine hücuma başlamıştı. Bunda günahı var mıydı? Üstelik bütün basında mesele dallanıp budaklanınca, Parti Meclisi de işe vaziyet etmek zorunda kalmıştı!

Üstada göre her şey bir tertipten ibaretti. C.H.P. Meclisinin o günkü toplantısında üyelerin pek çoğunun önünde AKİS dergisinin bulunması bunun delili değil miydi? Fırsat bu fırsattır deyip, sözün burasında AKİS'e yüklenmeğe başladı:

"— Aleyhimde ağır neşriyat yaptılar. Hattâ evimin harimi ismetine kadar sokuldular" diyerek iddiasını kuvvetlendirmek istedi. Zaten Gülekin çok basit ve ancak kendisine has iptidailikte bir taktiğe başvurduğu hemen sezildi. Bütün başına gelenler "Damat Bey"in hışmına uğramasından ileri geliyordu. Gülek öyle bir tavır takındı ki, sanki kendisi melekti ve "Damat Bey" ne isterse Partide o oluyordu. Koca Partiyi "Damat

Bey" nü idare edecektiî Nitekim, zaman zaman Gülekin bilhassa dinleyici sıralarına yerleştirilmiş "tutulu taraftarlar"ı "Damat Beyin istediği olmıyacak" diye bağırarak bir hava yaratmak istediler. Akıllarınca Kurultay, "Vay, bizi Damat Bey mi idare edecek?" diye bir komplekse kapılacak, meselenin esasım ve Gülekin mârifetlerini, usûllerini, karakterini unutacak, sâdece "Damat Bey" tarafından idare edilmediğini ispat için Güleki tutacaktı. C.H.P. Kurultayının olgun delegeleri elbette ki bu kadar ham bir edebiyatı kabul etmediler, hiç bir kompleksleri olmadığını gösterdiler ve Güleke sâdece ziyadesiyle hak ettiği muameleyi yaptılar.

Daha sonra üstad, kurtuluşu C.H. P. Meclisinin omuzuna yüklenmekte buldu. Mesele böylesine dallanıp budaklanınca, tabii evvelâ Genel Başkan, sonra da C.H.P. Mellisi Güleki sigaya çekmekte fayda mülâhaza etmişti.

Gülek, bu sigaya çekme keyfiye» tini bir tertip olarak Kurultaya sunmakta beis görmedi ve:

"— Havayı sezdim. İstifa etmeseydim, beni ıskat edeceklerdi" diye sözlerini bağladı.

Kurultayın ilk günlerinde namlı ve şanlı Gülekofillerin gayretleriyle hiç olmazsa prestijini kurtarmak fırsatına sahip bulunan üstad, bu birbirini tutmayan ifadeleriyle Kurultay indindeki kıymetinden çok şey kaybetti. Nitekim kürsüden inerken topladığı alkış, kürsüye çıkarken topladığından pek farklıydı. Ancak, kürsüden o kendine has umursamaz haliyle indi ve doğruca Genel Başkan İnönünün elini öpmeğe koştu. Bu kadar fütursuzluk, pişkinlik ancak Menderes tipi bir potilikacının göze alabileceği şeydi. Nitekim İnönü elini öptürmeyi reddetti.

Gülek yerine oturduktan sonra Başkan, söz isteyen C.H.P. Meclisi üyesi Avni Doğana bir defa daha söz verdi. Davudi sesli politikacının bu defaki konuşması bir cevabi konuşma mahiyetini taşıdı. Doğan, sözlerine:

"— Eski Genel Sekreter Kasım Gülek arkadaşımızı dinlediniz" diyerek başladı ve Gülek meselesinin içyüzünü anlatmağa koyuldu.

Dikkati çeken husus, itimada şâyan Doğanın ifadesiyle, konuşması pek tatmin edici olmayan Gülekin ifadesi arasındaki mübayenetti. Bu iki C.H.P. linin sözlerini mukayese edenler, Avni Doğanın haklı olduğuna kanaat getirdiler. Zira Doğan, Gülekin dâvası C.H.P. Meclisinde görüşülürken, kendisini müdafaa eden bir kaç üyeden birisiydi. Nitekim, bu konuşma vazifesini neden üzerine aldığını açıklarken:

"— Bu vazifeyi neden aldım? Hiç bir hakikatin filemde nihan kalmasını istemiyorum da, ondan" dedi ve ilâve etti:

"— Bu sırada ben, Kasım beyin müdafilerinden biriydim".

Doğan bundan sonra C.H.P. Meclisinin toplantısının hiç de Gülekin vehmettiği gibi mürettep bir toplantı olmadığını belirtti ve AKİS dergisinin üyelerin önünde bulunmasının bir tesadüften başka birşey olmadığını söyledi. AKİS okumayan politikacı mı vardı ? Sonra Fens'e yazılan mektuba temasla:

"'— Ortada birkaç metin vardı. Evvelâ Gülek, Genel Başkana bir başka metin takdim etmişti. Sonra bir de baktık, basında çıkan metin daha başka!.. Hele C.H.P. Meclisine getirilen metin apayrıydı!" diyerek, Gülekin o zamanki durumunu kısaca gözler önüne serdi. Bu arada Gülek-

Güleğin Torbası

Menderes Tecrübesinden sonra bir başka tecrübe, Gülek Tecrübesi siyasi hayatımıza ışık getirmiş bulunuyor. Menderes Tecrübesinin ba---- kazanmadığı, bilakis başa belâ açtığı gerçeğinin pek parlak şekilde ortaya çıkmış olması bir takım hevesleri kursaklarda eritmiş -ve Menderes tipi başka kimselerin cemiyetimize musallat olmasını -önlemese bile- güçleştirmiştir. Şimdi, Gülek Tecrübesinin de fiyaskoyla neticelenmiş bulunması bir diğer tehlikeyi üzerimizden uzaklaştırmıştır.

Gülek Politikası, basit bir politikadır. Bir torba açacaksın ve eline ne geçerse içine dolduracaksın. Bu, senin tek kuvvetin olacak. Nerede bir gayrimemnun varsa, nerede şikâyet sahibi mevcutsa, memnunsuzluk sebebi ne olursa olsun, adamın şikâyeti neden bulunursa bulunsun hemen onun yanında yer alacak ve onu kendi tarafına çekeçeksin. Ama bu arada, sen bir kutuptan ötekine uçmaktasın. Ziyanı yok. Torbana bir mal daha girdi ya..

Kasım Güleğin, sabah erken kalkıp kapıda yer tutarak çevirdiği ve eline yapıştığı her delege, aklınca torbanın bir yeni müşterisidir. Eski milletvekilleri var. Bunlar, Kurultayın tabii delegesi olmak istiyorlar. C.H.P. tüzüğüne göre, milletvekillerine bu hak tanınmıştır. Ama, bugünkü milletvekilleri ıskat edilen son Meclisin üyeleri değil, onun yerine kaim olan Kurucu Meclisteki temsilcilerdir. Nitekim Genel Merkez de, temsilcilere tabii delegelik hakkı tanımıştır. Ama, bir takım eski milletvekilleri milletvekilliklerinin hâlâ devam ettiği kanısındadırlar ya.. Gülek, onların baş hâmi--idir ve bandan bir mesele çıkarmak suretiyle torbasına adam aramaktadır.

Şimdi, düşünmek lâzımdır. Iskat edilmiş bir Meclisin üyelerini hâlâ milletvekili saymak ve statülerini ona göre âyârlamak, Temsilciler Meclisini ise kaale almamak ne demektir, hangi mânaya gelir, nasıl ihtilat doğurur? Bir insanın bunu dahi idrak edemeksizin, sâdece erken kalkıp istiskal konusunda biraz fazla cömert telâkkiye sahip olduğundan dolayı memleket mukadderatında söz sahibi olmalı istemesi caiz sayılabilir mi?

Nerede bir başıboş kuvvet var Gülek, torbası elinde onun peşinde dir. 14'ler meselesi mi ortaya atıldı? Belki bunların taraftarları vardır, benden yana olurlar diye Gülek bir hararetli müdafi rolündedir. Memlekette sol cereyanların yuvası Kasım Güleğin gazetesi, sağ cereyanların temsilcisi Kasım Güleğin milliyetçilik maddesi konusundaki oyudur! Hem sağcı, hem solcu görünebilmek Güleğin torbasına sermaye kazandıracaktır. Topkapı Hâdisesindeki tutumu, C.H.P. ye karşı kuvvetlerin Kasım Güleğe C. H.P. içindeki yardımım sağlayacaktır. Nitekim eski Genel Sekreter, C.H.P. ye karşı ne kadar kuvvet varsa, hepsinin sevgilisidir. Bütün bu kuvvetler onunla temas etmekte, pazarlıklara girişmektedirler.

Torba dolsun da, neyle dolarsa dolsun! Ama, o torbanın içindekilerle memleket idaresine kalkışılırsa, halimiz nice olur? Gülek Tecrübesinin göz kamaştırıcı bir fiyaskoyla sona ermesinin tek sebebi ne şudur, ne budur. Sebep ortadadır: Herkes bu suali kendi kendine sormuş ve bizzat verdiği cevaba göre davranmıştır.

Bu, Güleğin siyasi bakımdan idam hükmü olmuştur. Bir cemiyette sağduyuya karşı gitme imkânı yok mudur, demek ki o cemiyet sıhhatli bir cemiyettir.

çiler salonda gürültü çıkarmak için Doğana sataşmağa başlamışlardı ki, davudi sesli Doğan gerekli cevabı verdi:

"— Ben, D.P. iktidarı devrinde de en sert hücumlara karşı daima terbiyemi muhafaza edebilmiş bir arkadaşınızım. Beni şu veya bu cereyanın âleti farzedemezsiniz" dedi.

Salon yatışmış, Gülek bir defa daha kaybetmişti.' Doğan alkışlar arasında kürsüyü terketti. Tam bu sırada bir takrir, akan suyun mecrasını değiştirdi ve Gülekin başına yıldırımların yağmasına sebep oldu. Takrir, Genel Başkan İnönünün Gülek meselesi hakkında ne düşündüğünün izah edilmesi gayesini güdüyordu. Teklif itirazlara yol açınca Umumi Heyetin reyine müracaat etmek lüzumu hasıl oldu. Netice olarak, teklif reddedildi. Bu sırada, rapor üzerindeki görüşmeler de sona ermiş bulunuyordu. Gündemin umumi meselelere ayrılan konuşmalar faslına geçilecekti ki, ön sıranın tam ortalarında oturmakta olan Genel Başkan İnönünün, kulaklığını çıkardığı ve söz istediği görüldü. Lebit Yurdoğlu Kurultaya dönerek:

"— Sayın Genel Başkan İsmet İnönü söz istiyor" dedi.

İnönü yerinden kalktı ve ağır ağır ilerlemeğe başladı. Üzerinde lâcivert bir elbise vardı. Beyaz bir gömlek giymişti. Dinç adımlarla merdiveni çıktı ve mikrofonun başında yerini aldı. Salon alkıştan inliyordu. Tarihi kürsünün tarihi hatibi İnönü konuşmağa başladı. Konuşmanın ağırlık merkezini partiiçi meseleler teşkil ediyordu. Genel Başkan, muttali olduğu Gülek meselesini izahta fayda görmüştü. Fens'e yazılan mektuptan başladı ve meselenin bütün safahatını nakletti, misaller verdi.

Fakat konuşmasının esasını daha çok bu hâdiselerden çıkardığı dersler ve yaptığı tavsiyeler teşkil etti. Bir ara:

"— Bu Partinin hafif adamlara tahammülü yoktur. Bunlar, sabahleyin erken kalkacaklar, sonra âlâyı vâlâ ile Kurultay basacaklar, kongrelerde gövde gösterisi yapacaklar. Sırık hamallarının omuzlarında kurultaylara gelecekler. Ben bunu kabul etmiyorum. Reddediyorum!" dedi ve Kurultaya, idareyi devralacak elemanların evsafı hakkında aydınlatıcı bilgi verdi. C.H.P. nin sevk ve idaresini ellerinde tutanların temiz, ciddi, samimi ve dürüst olmaları gerektiğini belirtti. Sonra da, Gülekin Partiye atfettiği bazı kusurları teşrih etti.Ayrıca, C.H.P. içinde Gülekin öncülüğünü yaptığı ayağına kuvvetli bazı kişilerin mâceralarıyla ilgili misaller verdi.

Aksal konuşuyor
Sâkin bir adam

"— Ben, 1950'de, bu tiplerin son derece idealist olanlarını ve beni harekete getirmek için uğraşanlarını görmüşümdür. Gene ayni adamlar 1954'den sonra C.H.P. nin karşısına geçip, Menderesin dizi dibinde C.H. P. yi başka istikamete sevketmek için gayretler sarfetmiş, tertipler kurmuşlardır" dedi.

İnönü bu sözleri söylerken, meraklı gözler, salonda Nihat Erimi arıyorlardı. Halbuki Erim o sırada, eski düşmanı ve yeni dostu Gülek için kulis yapmakla meşgul bulunuyordu. Genel Başkan uzun süren konuşmasında bilhassa tek bir nokta üzerinde durdu: C.H.P. içinde birlik ve beraberlik şarttı. Bu da ancak ciddi ve mesuliyetini müdrik elemanlarla sağlanabilirdi. İnönü meselenin ehemmiyetini şu sözlerle belirtti:

"— Benim istediklerim bunlardır. Kurultayınız kararlar alarak herseyi yapabilir. Ama ben inanmadığım şeyi yapamam. Arzu ettiğiniz an emanetinizi devralırsınız. Ben hiç gam yemem. Bence bir liderin, müdafaa etmekle vazifeli olduğu fikirleri vardır. Bunlar makbul görüldüğü müddetçe lider başta kalır, ama müzakereler sonunda ikna olmamışsa ve fikirlerini muhafaza ediyorsa, Başkanlık emanetini bırakır. Yoksa, ken dinin olmıyan fikirleri tatbik işini omuzlarına almaz. Bu takdirde ben aranıza gelirim ve orada çalışırım. Burada ciddi iş görüyoruz. Memleket idaresi çocuk oyuncağı değildir. Tekrar ediyorum, sabah erken kalkan babayiğitlerin kongre basmasını, kurultay basmasını, bu baskı altında gayrıciddi bir hava yaratıp arzuladıklarını yaptırmalarını ben kabul etmiyorum. Kabul etmiyeceğim!"

Bu sözler, salonda:

"— Asla! Asla! Allah seni başımızdan eksik etmesin!" sözleriyle karşılandı.

İnönü bundan sonra, Gülekin bir iddiasını cevaplandırmak için değil, sâdece Kurultayı aydınlatmak için geçmişe döndü, 1950 ve 1954 seçimlerinin neticelerini ele alarak:

"— 1950'de seçimlerin kaybedilmesinde çalışmanın rolü yoktur. 27 sene iktidarda kalan bir parti, halkı kuş sütüyle beslese, gene de sempatik olamaz. Halk, tabii olarak ondan bıkacaktır" dedi.

1950'de de, 1954'de de İnönü iktidar ümit etmemişti. O daima realist olmuştu. Şimdi iktidar ufukta görünüyordu. O halde çalışmak, birlik içinde ve ciddi elemanlarla seçime hazırlanmak gerekiyordu. Genel Başkan uzun konuşmasını bağladığında saat 12'ye geliyordu. Kürsüden inerken salon alkıştan inliyor, Gülek ise somurtuyordu. İnönü silindirinin altında nefesi kesilmişti. Bir müddet sonra Kurultay öğle tatiline girdi de, Gülekin soluğu genişe çıktı. Tabii bu arada söz isteme numaralarına da girişmedi değil. Fakat Kurultay bu fırsatı sâbık Genel Sekretere vermedi.

Son imtihan

Öğleden sonraki oturum saat 15'de açıldığında Gülek, yerinde hazır dı. Avanesi hemen malûm taktiğe başvurdu ve Divana, Gülekin konuşmasını isteyen bir önerge verdi. Bu sırada Başkanlık makamında Gaziantep İl Başkanı Enver Koçak bulunmaktaydı. Koçak önergeyi okuttuğunda, salonda aleyhte tezahürat başladı. Kimse Gülekin bir kere daha konuşmasını istemiyordu. Mesele aydınlanmıştı. Bunun üzerine önergenin reye konulması icap etti. Netice, Gülekin aleyhineydi. Üstad çâreyi, salonu terketmekte buldu. İşte asıl bundan sonra Kurultayın en heyecanlı ve ibret verici çalışması başlamış oldu. Parti Meclisi raporu üzerinde konuşmalar bittiğinden, sıra, Genel Sekreter Aksal tarafından tenkitlerin cevaplandırılması faslına gelmişti.Aksal, Başkan tarafından mikrofona davet edildiğinde kopan alkış, Genel Sekreterin kuvvetini bir

Nihat Erim ve Kasım Gölek yanyana
Benzeyenler buluşurlar

kere daha ispat etmiş oldu. Bu ayni zamanda Kurultaya hakim olan havayı da gözler önüne serdi. Kibar Aksal, elinde notları olduğu halde merdivenleri çıktı ve mikrofonun bulunduğu sehpaya dayandı. Evvelâ önündeki bardaktan bir yudum su aldı, sonra, birbuçuk saat ilgiyle dinlenen, hayatının en güzel, en başarılı konuşmasını yapmağa başladı. Fakat, daha söze başlarken:

"— Size, konuşmamın sonunda bir hususi kararımdan bahsedeceğim" demesi salonda hayli meraka yol açtı.

Rapora yöneltilen tenkitleri mükemmelen cevaplandıran Aksal, gelmiş geçmiş Genel Sekreterlerin en başarılısı olduğunu bu konuşmasıyle ispat etti ve son imtihanı tam numara alarak atlattı. Gerçi biraz sinirli ve heyecanlıydı ama, bu heyecan onun daha insicamlı konuşmasını temine yaradı. Bu, son derece cesur ve uzlaştırıcı bir konuşma idi. Son sözleri salondakilerin şiddetli protestolarıyla karşılaştı. Delegeler;

"— Konuşma! O sözleri senin ağzından duymak istemiyoruz!" diye bağırmağa başladılar.

Zira Aksal, Genel Sekreterlik hakkından feragat edeceğini bildirmişti. Salonun protesto nidalarıyla uğuldaması bundandı. Ne var ki Aksalın cevabı kati oldu:

"— Kararım katidir, dönmiyeceğim! Özür dilerim, af diliyorum."

Bu sözler delegeleri pek müteessir etti. Bir delege gözyaşlarını tutamadı ve:

"— Konuşma Aksal, yeter artık!" diye haykırdı.

Salondaki hava görülmeğe değerdi. Sıcak havanın bunalttığı XV. Kurultay delegeleri birden heyecana geldiler ve kürsüye hücum ettiler Bu sırada Aksal, yaptığı nefis mücadelesinden ve çektiği ıstıraplardan bahsediyordu. O, Gülek tipi bir politikacı değildi. İnandığı dâvaları savunan bir adamdı. Üstelik Genel Başkanın sabahki kenuşmasının Gülekofiller tarafından ne şekilde istismar edileceğim biliyor ve üzülüyordu. Aksal hiç kimsenin koltuğunda Genel Sekreterlik istemiyordu. Hiç kimsenin adamı değildi. Fikirlerinin adamıydı. Aksalın o an unuttuğu, Kurultayın, kendisinin İnönünün koltuğunda bulunduğu veya şunun yahut bunun adamı olduğundan dolayı değil, fikirleri; ciddiyeti ve verdiği emniyet dolayisiyle Genel Sekreter olmasını arzulaması idi.

Delegeler kürsünün hemen yakınında toplandılar. İşin hoş tarafı, bu topluluk içinde Güleki tutanların da bulunmasıydı. C.H.P. liler tam bir birlik havası içinde Aksalı bu kararından vazgeçirmek istiyorlardı. Konuşmasını bitirmiş olan Genel Sekreter, birden kendini C.H.P. li delegeler arasında buldu. Alkış devam ediyor ve "Aksal Aksal çok yaşa!" sesleri salonu inletiyordu. Aksal, güçlükle ilerledi ve kendini, İnönünün yanındaki koltuğa bırakıverdi. Buyandan sıcak, bir yandan sevgi tezahürü, başarılı Genel Sekreteri bitap düşürmüştü. Bir hanım delege mendiliyle Aksalı serinletirken. Turhan Feyzioğlu ortalığı yatıştırma amacıyla mikrofonun sapına yapıştı ve:

"— Aksal bu vazifeyi bizim devamlı ısrarlarımız karşısında nasıl kabul ettiyse, şimdi de onu vazifeye zorlıyacağız. Aksalı Genel Sekreter seçeceğiz arkadaşlar" dedi.

Kurultaydakiler hep bir ağızdan cevap verdiler:

"— Seçeceğiz!"

Heyecan son haddine erişmişti ki, delegelerin talebiyle Başkan oturumu tatil etti. Gülekin hali, doğrusu görülmeğe değerdi.

Böylece, C.H.P. ye karşı durumdaki kuvvetlerin istismar vasıtası olan Gülek çıbanı C.H.P. bünyesinde zararsız hale getirilmiş oluyordu. Buna rağmen, pişkin Gülek o gece son bir denemede daha bulunmaktan kendini alamadı. Tanine verdiği talimatta, Aksalın, Genel Sekreter olmıyacağım kat'i olarak belirttiğinin birinci plâna çıkarılması vardı. Böylelikle, Kurultayın arzusu ne olursa olsun, Aksalı verdiği sözle bağlı tutmak istiyordu. Kendisine gelince, pişkinliği, bu neviden her türlü bağı fuzûli hâle getiriyordu. Kurultayın havası, temayülü bu kadar açık şekilde belli olduktan sonra bile Gülek, "Belki aradan çıkarım" diye ortalarda dolaşmakta devam ediyordu. Bu, ciddiyetle pişkinliğin bir mücadelesiydi.

Fakat, o gece il başkanları toplandılar ve vazifeyi, her ne pahasına olursa olsun, Aksala tevdi etmeye karar verdiler. Aksal isterse bu vazifeden kaçabilirdi.

Ciddi bir kurultay

Meraklı hadisesi bu olan Büyük Kurultay başladığında saatler 10'u, takvimler ise 24 Ağustos 1961 perşembeyi gösteriyordu. O gün, daha sabahın erken saatlerinden itibaren vefakâr Alemdar sinemasının önünü mahşeri bir kalabalık doldurmuştu. Yurdun muhtelif bölgelerinden gelen delegeler ve bir o kadar dinleyici, itişe kakışa büyük ve ferah salona girdiler, son derece iyi hazırlanmış plân gereğince yerlerini aldılar, beklemeğe koyuldular. Bekleyiş uzun sürmedi. Saat tam 10'da dış kapı istikametinden gelen bir alkış, İnönünün salona girmek üzere olduğunu bildirdi. Alkış gittikçe arttı ve nihayet sağdaki giriş kapısında İnönü göründü. Genel Başkanın yanında eşi Mevhibe İnönü vardı. İnönüler ağır ağır ilerlerken salonda ve dinleyici balkonunda binlerce el • çırpılıyor "ya ya ya şa şa şa, İsmet Paşa çok yaşa!" nidaları binayı çın çın öttürüyordu. İnönü sol elinde tuttuğu fötrünü havaya kaldırarak kendisini sevgiyle karşılayanlara son derece mütebessim bir çehre ile selâm verdi ve sonra güçlükle kalabalığı aşıp, ilk sıranın tam ortasında bulunan koltuğuna yerleşti. Sağında eşi Mevhibe İnönü, solunda ise M.B.K. üyesi Kurmay Albay Sami Küçük vardı. Diğer M.B.K. üyeleri, Suphi Gürsoytrak, Mucip Ataklı, Fikret Kuytak ve Suphi Karaman da yerlerini aldılar. İnönünün, elinde tutuğu fötrünü zarif ve atik bir hareketle sahneye doğru fırlattığı görüldü. Fötr, gidip sahnenin tam önüne konulmuş olan Altıok işlemeli halının üzerine düştü ve mânidar bir tablo teşkil etti. İnönü yerinden ayni çeviklikle kalktı ve Başkanlık Divanının bulunduğu kısma doğru ağır ağır ilerlemeğe başladı. Bu sırada gene alkış ve tezahürat patlamıştı. İnönü, Kurultay sebebiyle yapılan ve sahne ile salonu bağlayan portatif merdiveni çıkarken "ya ya ya, şa şa şa, İsmet Paşa çok yaşa!" sesleri yükseliyordu. İnönü merdivenin başında durdu ve eliyle salondakileri selâmladı, sonra Başkanlık Divanına çıkıp, yerine oturdu. Salonda çıt yoktu. Yılların gençleştirdiği mutlu lider,' söze:

"— C.H.P. nin XV. Kurultayı açılmıştır" diyerek başladı.

Sonra, Başkanlık Divanı seçimlerinin yapılacağını bildirdi ve aday gösterilmesini istedi. Bütün delegelerden tek bir cevap geldi:

"— İzmir İl Başkanı Lebit Yurdoğlu!"

Tarihi kürsünün tarihî Başkam, Lebit Yurdoğlunu Umumi Heyetin oyuna sundu ve:

"— Lebit Yurdoğlu başkanlığa seçilmiştir" dedikten sonra. Kurultayın olgun bir hava içinde geçmesi temennisinde bulundu, kürsüyü Yurdoğluna terketmek üzere ayağa kalktı. Manzara cidden muhteşemdi. Kürsüden yerine doğru ilerleyen halkın sevgilisi, bir defa daha çılgınca alkışlanmağa başlamıştı. Çok sevdiği partililerini selâmladı ve sonra yerine dönerek eşinin yanına oturdu.

Lebit .Yurdoğlu Başkanlık koltuğuna oturduktan sonra C.H.P. nin XV. Büyük Kurultayı çalışmasına başladı. İlk olarak Divan teşekkül etti. İki Başkan yardımcılığına Ankara İl Başkanı İbrahim Saffet Omay ile Gaziantep İl Başkanı Enver Koçak seçildiler. Kâtipler de yerlerini aldılar ve Lebit Yurdoğlu mikrofona eğilerek kalın ve mütehakkim sesiyle:

"— Şimdi, sayın Genel Başkanımız İnönü açış konuşmalarını yapacaklardır" dedi ve İnönüyü mikrofona dâvet etti.

C.H.P. Genel Başkanı yerinden bir defa daha kalktığında gene o alkış tufanı salonu çınlattı. Delegesi, seyircisi, herkes hep bir ağızdan İnönü sevgisini dile getirdiler. İnönü bu defa Başkanlık Divanının tam sağında bulunan hitabet kürsüsüne gitti ve sol cebinden çıkardığı altı daktilo sayfasından ibaret nutkunu önündeki tahta kısma koydu, sağ iç cebinden çıkardığı gözlüklerini taktı ve nutkunu irada başladı. İlk sözleri:

"— XV. Kurultayın sayın üyeleri!" oldu.

Sonra Kurultayın mâna ve mahiyetini belirten son derece veciz bir giriş yaptı. Nutuk, pek çok meseleye parmak basması bakımından son derece dikkat çekiciydi. C.H.P. nin meselelerinden önce memleket meselelerine temas ediliyordu. Sonra iktisadi politikaya atlanıyor ve nihayet eğitim seferberliğinin ana hatları kısaca, fakat son derece vukufla çiziliyordu. İnönü, nutkunda partiiçi meselelere de yer vermişti. Nitekim nutkun bağlantı kısmında buna temas ediliyor ve "Muhterem arkadaşlar, ağır ve ciddi işler birikmiş ola-

Gülek el sıkıyor

Turnike

C.H.P. Kurultayında Gülekin kulisçileri

Hınk deyiciler

rak sizleri bekliyor" deniliyordu. Delegeler tarafından büyük bir ilgiyle takip edilen kısım, C.H.P. liderinin partiiçi meselelerde endişelerini açığa vuran kısım oldu, İnönü nutkunun o kısmında meselelerin gayrıciddi ellere emanet edilmemesini tavsiye ediyor ve "Partiiçi meselelerde vatandaş, ciddiyetten uzak gördüğü hafif manzaralardan dolayı müteessir olmaktadır. Bunu önlememiz lâzımdır" diyordu. İnönünün bu husustaki endişesi delegeler tarafından pek iyi anlaşılmış olmalı ki, gerilerden kopan bir ses:

"— Endişe etme Paşam!" diye haykırdı.

Kurultay vazifesini müdrikti ye hiç bir zaman memleket meselelerini ciddiyetten uzak ellere teslim etmeğe yanaşmıyacaktı. İnönü:

"— Sizlere yürekten saygılar sunar, başarılar dilerim" diyerek konuşmasını bitirdi ve gene alkışlar arasında yerine döndü.

Bundan sonra sıra, gündem gereğince, C.H.P. Meclisinin faaliyet raporunun okunmasına geliyordu. Başkan bunun için Genel Sekreter İsmail Rüştü Aksalı mikrofona dâvet etti. Aksal yerinden kalktığında yeni bir alkış koptu. Delegeler ayakta, başarılı Genel Sekreteri alkışlıyorlardı. Aksal son derece şık giyinmişti. Üzerinde asık renk bir elbise varzerinde açık renk bir elbise vardı. Kravatı gene örmeydi. Kürsünün başına geldiğinde alkış henüz dinmemişti. Tezahüratın bitmesini bekledi ve sonra, 1 saat 15 dakika sürecek olan faliyet raporunu okumağa başladı. Rapor iyi hazırlanmıştı.

İktidar arefesinde

Geride kalan haftanın ikinci yarısında, perşembe sabahı, C.H.P. Meclisi Faaliyet Raporunun, başarılı Genel Sekreter Aksal tarafından okunmasından sonra, haftanın sonundaki pazar günü öğleye doğru son derece heyecanlı bir şekilde mikrofon başına gelen C.H.P. Meclisi üyesi Turhan Feyzioğlu:

"— C.H.P. Programına uygun olarak gösterilen amaçlara 27 Mayıs devriminden sonra erişilmiştir" dedi ve kendini Türk milletinin esenliğine adamış bulunan C.H.P. nin secim öncesi Temel Hedefler Beyannamesini ayni heyecanla okudu.

C H P. nin Temel Hedefler Beyannamesinde pek çok mesele gün ışığına çıkarılmış ve sağlamlaştırılmıştır. Bir defa C H P., bütün vatandaşları huzur ve sükûna kavuşturacak bir idarenin ve bir nizamın teessüsünü başlıca gaye edinmiş bulunmaktadır. Bunun yanında iktisadi ve sosyal kültürün gelişmesi önemli bir yer işgal etmektedir. Refah artımından köylüsüyle, kentlisiyle bütün yurttaş adil bir düzen içinde faydalanabilecektir. Bu arada ihmale terkedilmiş iş gücü değerlendirilecek, müesseseleşme ön plana alınacaktır. İktisadi kalkınma sosyal adalet içinde olacaktır."

Temel Hedeflerin başlıcalarını teşkil eden bütün bunlar iyi ve titiz bir çalışmanın mahsulü olduğu için, seçim ve iktidar arefesinde yapılan Kurultayda son derece büyük iltifata mazhar oldu. Feyzioğlu alkışlar arasında kürsüden inerken, C.H.P. nin seçim beyannamesi de ana hatlarıyla umumi efkârın ıttılaına arzedilmiş oluyordu.

Böylece iki büyük kısımdan müteşekkil XV. Kurultay iki kısımda da milletin güvenini sağlayacak bir neticesiyle kapanmış oldu. Gerçi tansiyon Genel Sekreterlik yarışmasının malı olarak kaldı ve fikirler üzerindeki tartışmalar sönük geçti ama, fikirler uzun komisyon çalışmalarının neticesi olduğundan sağlamlıklarından bir şey kaybetmediler.

Bir Adam, Çok Adamlar

Her partiden, her sınıftan, her yaştan politikacılar iktisadi konuda konuşuyorlar. Ağızlarından bal akıyor. Hepsi, bir verginin kaldırılması tezinin baş şampiyonudur. O kadar ki, bütün sözler bir araya getirilince Türkiye bir ikinci Kuveyt halinde gözler önünde canlanıyor: Vatandaş vergi külfetinden kurtarılacaktır. Gelir vergisi mit İndirilecektir. Tekel vergileri mit Hafifletilecektir. Bina vergisi mit Nisbeti düşürülecektir. Debreli Hasanlara bakılırsa, arazi vergisi tamamen kaldırılacaktır. Canım, ne lüzum var böyle sıkıntılara t Bir vatandaştan beklenen vergi değildir. Ya, nedir t Oy, oy! Bu şekilde konuşanlar arasında iktisat âllâmesi veya mali dehâ olarak takdim edilen parti liderlerinin dahi bulunması, hâdisenin en alâka çekici yanıdır.

Bu gürültü arasında bir başka ses yükselmiş bulunuyor. Bu sesin sahibi diyor ki: "İktisadi ve mali alanda meselelerimizin çözülmesi bir bakıma daha ziyade zorlaşmıştır. 1961'de vatandaş, fena bir idarenin yakıtı tecrübeleriyle güveni sarsılmış ve şüpheli bir hale gelmiştir. Süratli gelişmemizi temin eden plânlama siyasetinin vasıtalarını bulmak için çok güçlük karşısındayız. Borcumuz çok, ihtiyacımız çoktur. Vatandaşın tasarrufa ayıracağı nisbetler mahduttur. Gelecek zaman, iktisadi-kalkınma için bütün milletten fedakârlık ve ciddi bir güven beklemektedir." Konuşan İsmet İnönüdür.

Şimdi, hangi sese kulak vereceğiz ? Birincinin tatlı akislerine mi, ikincinin ciddi ihtarına mı? 1950'nin arefesindeki meydan demagoglarını hatırlayınız. Elinde Yenice paketiyle kürsüye fırlamış Samet Ağaoğlunun çirkin çizgileri gözlerinizin önünde değil midir: "Ey ahali, bu sigaranın maliyeti beş kuruştur. Hükümet size bunu yirmi *kuruşa içiriyor. Bizi iktidara getirirseniz, biz size sigarayı beş kuruşa içireceğiz!"*

... ve sonra, batmaktan güç kurtarılan 1960 Türkiyesi!

Bir de, 1940'ın tehlikeli günlerinde İngilterenin mukadderatına el koyan Winston Churchill'in açık konuşmasını düşününüz: "İngiliz 1er, size sâdece kan ve ıstırap vaad ediyorum!"

... «e sonra, zafere kavuşan 1954 İngilteresi!

Bu iki tecrübe, Türk milletine hangi yolu seçmesi gerektiğini kâfi açıklıkla göstermiyor mu?

M.B.K.

Buyrun masaya!

Bitirdiğimiz haftanın başlarında, bilhassa C.H.P. Kurultayının gazete manşetlerine yerleşmesinden önce bir haber alâkayla karşılandı: M.B.K. nin, Yuvarlak Masayı hazırlamakla görevli komisyonu temaslarına devam ediyordu! Hakikaten, hemen bütün hafta boyunca yeni Meclis binasındaki M.B.K. Başkanlık Divanının iki büyük Çekoslovak avizesiyle süslü odası hiç boş kalmadı Kurmaylar haftanın başından sonuna, kadar, dâvet ettikleri muhtelif kimselerle konuştular, onların fikirlerini aldılar ve seçim sonrası hâsıl olacak durum hakkında bir kanaata varmağa çalıştılar.

Siyasi parti ileri gelenleriyle yapılan görüşmelerden sonra, M.B.K. adına vazifeli kılman yedi Kurmay, ilim adamları ve basın mensuplarıyla da temas etmeyi faydalı buldular. Hele basınla yapılacak konuşmaların sayısız faydaları olacağında hem fikirdiler. Seçim sonrası Türkiyesinde Basının büyük rolünü, yapıcılığım anlıyorlar, kabul ediyorlar ve Basın mensuplarının genel olarak neler düşündüklerini öğrenmek istiyorlardı.

Sekreterliğe verilen emirle, Ankaradaki bellibaşlı gazete ve dergilerin temsilcileri «alı günü için dâvet edildiler. İlk ziyaretçiler AKİS, Ulus ve Yenigün munsupları oldu. AKİS'i temsilen Başyazar Metin Toker ile Yazı İsleri Müdürü Kurtul Altug; Ulusu temsilen de Seyfettin Turhan, Bülent Ecevit, Kemal Satır ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu yeni Meclis binasına gittiler, kurmaylarla bir salonda görüştüler. Bu ilk misafirlerle ıs iki saate yakın sürdü. Saat 14.25 sıralarında Meclisi terkeden AKİS ve Ulusçuları, Kudretçiler tâkip ettiler. Sonra da Öncü gazetesi temsilcileri Kurmaylarla bir masaya oturdular.

Basın mensuplarıyla yapılan sohbet aynı mealdeydi. Gazetecilerin söyledikleriyse birbirinden pek farksızdı. Aradaki fark, sâdece küçük me selelere inhisar ediyordu. Meselâ Kud retçiler, meselâ Öncü mensupları konuşmalarında oldukça hamasi hikâyeler anlatmışlar, meseleyi o yönünden ele almışlardı! Ama" serbest seçim" sloganına dokunmak kimsenin aklının köşesinden geçmemişti.

Çarşamba günü, İstanbula hareket eden M.B.K. üyelerinden bazıları, Bâbıâlide bütün bir gün, durmadan Basın mensuplarını dinlediler. Kurmaylar, tıpkı parti liderleri gibi, gazetecilerden de şu konularda fikir soruyorlardı: Memleketteki durumu nasıl görüyorsunuz? Memleketin ikiye ayrılmış olmasına karşı ne yapılabilir? Bu seçimlerin ve onu tâkip edecek seçimlerin muhtemel neticeleri sizce nedir? Muhtelif ihtimallere nazaran yeni idare nasıl kurulacaktır? Bir Yuvarlak Masa toplantısına taraftar mısınız? Böyle bir toplantıda neler görüşülmelidir?

Kurmaylar gazetecileri bu konularda konuşturup görüşlerini öğrendikten sonra kendilerinden basının yardımım istiyorlardı. Hallerinden anlaşılıyordu ki bütün gayretleri, memleketi emin ellere bırakma gayesinden doğuyordu.

Değerlendirme.

İstanbuldaki temaslar sona erince başkente dönen M.B.K. üyeleri, Ankarada iki gazeteciyi daha kabul ettiler. Meşhur Son Havadisin. Yazı İşleri Müdürü Hami Tezkanla Başyazarı-Son Havadis diliyle Başmuharriri-Gökhan Evliyaoğlu başkentte bulunuyorlardı. İki ideal arkadaşı, C.H.P. Kurultayını tâkibe gelmişlerdi. Cuma günü saat 10'da M.B.K. tarafından dâvet edildiler. İstek iki kafadar tarafından da izhar edilmiş ve Kurmaylara duyurulmuştu.

Konuşmanın öyle pek samimi geçtiği söylenemez. Ama gene de Kurmaylar sabırlarını taşırmadan iki kafadarın büyük milliyetçilik hikâyelerini dinlediler ve kendilerini gene büyük bir nezaketle uğurladılar.

AKİS'CİLER M.B.K. **nde**
Müdavele-i efkâr

M.B.K. nin yedi kişilik komisyonu o gün öğleden sonra uzun süren bir toplantı yaptı. Şimdiye kadar yapılan temasların, alman bilgilerin değerlendirilmesi ve bir takım yargılara varılması zamanı gelmişti. Bundan sonra masa basma rahatlıkla oturulabilinecekti. Kurmaylar masaya oturduklarında âdeta kimin neler söyliyeceğini bilir hale gelmiş olacaklardı. •

Toplantı saat 15 den 19'a kadar devam etti. Mesele türlü yönlerden ele alindi. Kimler, neler demişlerdi? Meselâ, ilim adamları son derece ihtiyatlı davranmışlar ve serbest seçimi doğuracak şartların neler olduğunu anlatmağa çalışmışlardı. Küçük hataların, ilerde sivil idareye büyük güçlükler yaratacak hâdiselere sebep olabileceğini belirtmişlerdi.

Kurmaylar, cuma günü yapılan toplantıda bir hayli terlediler. Meseleyi türlü yönlerden inceleyerek, türlü yorumlar yaptılar. Genel kanaat, seçimler arefesinde siyasi partilerin tutumlarında bir değişiklik olmadığı takdirde büyük olayların meydana çıkabileceği merkezindeydi. Bunun çârelerini araştırmak ve partilerin seçim mücadelesinde tutacakları' yolu çizmek gerekiyordu. Ancak bunun formülü, yapılacak toplantıda bulunabilirdi.

Toplantıyı terketmek üzere naylon ceketini giyen Yarbay Ahmet Yıldızla Sezai Okan salonun kapısından çıkarlarken, içerde kalan üyeler hâlâ tartışıyorlardı. Kadri Kaplan ve Selâhattin Özgür bu yüzden toplantıdan bir hayli geç çıktılar.

Doğrusu istenirse Kurmayların canı biraz sıkkındı. Temaslardan aldıkları sonuçlardan pek memnun kalmamışlardı. Ama gene de Yuvarlak Masa toplantısında bazı meselelerin halledileceğinden ümitvardılar. "Her halin bir tedbiri vardır" prensibini bilenler, içinde bulunduğumuz halin tedbirinin' -Kurmayların anladıkları mânada- hiç bir tedbir almaya kalkışmamaktan ibaret bulunduğunu kabule pek yanaşır görünmüyorlar, bir Tarihi Misyon kompleksine kapılmış oldukları hissini veriyorlardı.

Bir mülâyim zat

M.B.K. Yuvarlak Masa toplantısının ön hazırlıklarını yaparken Başkan Gürsel de İnönü ve Aksaldan sonra bir başka parti lideriyle konuşma lüzumunu hissetti. Bu defa konuşacağı zat, Y.T.P. nin ak saçlı genç

lideri Ekrem Alicandı. Görüşme ihtiyacı, Alicanın son günlerdeki oldukça eğlenceli beyanlarından ileri geliyordu. D.P. li Vatandaş avına çıkan partilerin en gerisinde bulunan Y.T.P. nin manevra kaabiliyeti zayıf lideri, haftanın incisi olacak demeçler vermekte pek usta kesilmişti. D. P. rümuzunun dillere pelesenk olması, yaklaşan zirve toplantısına Y.T.P. liderinin ne düşüncelerle geleceğini hissettiriyordu. Gürsel, bitirdiğimiz hafta cuma günü Alicanı dâvet etti.

Alicanla görüşme diğerlerinden biraz uzun sürdü. Bu, meselelerin öneminden ziyade Yetimler Partisi lideriyle Gürselin konuşacak çok konuları olmasından ileri geldi. Alicana bakılırsa kendilerine biraz haksız muamele ediliyordu! Halbuki halkın ve götürmekte olan kahveci çırağı "orta" lâfını duyunca pek alâkalanmış, birkaç saniye duraklayıp kulak kesildikten sonra yoluna devam etmişti.

Alicanın, memleketin genel durumu hakkında söylediği vecize Başkan Gürsele biraz sonra nakledilince, Y.T.P. lideriyle aralarında geçen konuşmanın mahiyeti biraz anlaşıldı ve uzun sürüsünün sebebi de aydınlandı. Gürsel bu söze gülümsedi ve memleketin durumunu "orta" görmeğe gönlü razı olmadığını, iyiye doğru gidildiğini ve buna çalışıldığını ifade etti.

Y.T,P. liderinin Yuvarlak Masa toplantısı hakkındaki fikri de artık hayli enteresandı. Lider bundan büyük bir fayda temin edileceğini sanmıyor, üstelik masaya oturacakların samimiyetinden şüpheli olduğunu ihsas ediyordu. Bunu Başkan Gürsele de ima etmişti.

M.B.K. üyeleri İstanbulda

Faydalı temaslar

genel olarak düşüncesi hiç te sanıldığı gibi değildi.

Y.T.P. lideri Başbakanlığın merdivenlerinde göründüğünde, yüzünden bir şeyler sezinlemek imkansızdı. Ama sözleriyle durumu açıkça anlattı. Basın mensupları sordular:

"— Neler konuştunuz?"

Alican cevap verdi:

"— Genel siyasi meseleler üzerinde durduk. Memleketin umumi durumunu görüştük."

Gazeteciler devam ettiler:

"— Genel durum sizce nasıldır? İyi midir, kötü müdür'?"

Alican, sükûnetle cevap verdi:

"— Orta..."

Eh, doğrusu böyle liderden bundan iyi bir cevap ta beklenemezdi. Hani, cevap dikkati çekmedi denilemezdi. Hele o sırada .Yargıtaya kan-

Politikacılar

General görüşüyor

Aksal, İnönüye doğru eğilerek:

"— Memleket meselelerini görüştük, değil mi Paşam?" dedi.

İnönü tasvip yollu başını sallayınca, C.H.P. Genel Sekreteri etrafını saran gazetecilere:

"— Muhtelif memleket, meselelerini görüştük. Fikir teatisinde bulunduk" diye cevap verdi.

Hâdise, geride kalan haftanın ortalarında bir gün, başkentin gene alev alev yandığı öğle saatlerinde cereyan ediyordu. İnönü ye Aksal Başbakanlıktan çıkıyorlardı. Başkan Gürselin vâki dâvetine icabet eden C H P . lideri ve Genel Sekreteri, Gürselle tam bir saat konuşmuşlardı. Girişlerinde saat 10'du. Başbakanlığın kapısında göründükleri zaman ise, saatler 11.05'i gösteriyordu. İnönü, üç düğmeli bej elbisesini giymiş, üstten iki düğmesini iliklemiş, elbiseye pek yakışan şal örneği bir kravat takmıştı. Aksal, İnönünün solunda yürüyordu. Fötrü elindeydi. İki lider neşeli görünüyorlardı. Merdivenleri telâşsız adımlarla indiler. Kendilerine Başyâver refakat etmekteydi. Aksat köşede bekleyen açık renk otomobile eliyle işaret etti. Başbakanlığın merdivenlerine yanaşan otomobile İnönü ile bindiler. Elleriyle gazetecileri selâmlıyarak uzaklaştılar.

Üç devlet adamının görüşmesi bitirdiğimiz haftanın en önemli olayım teşkil etti. Gürsel, bir gün önce do Güleği davet etmiş ve onunla görüşmüştü. İki görüşmenin Kurultay arefesine isabet etmesi, eski Genel Sekreterin C.H.P. içinde hiç bir yetkiye sahip olmaması,.buna mukabil bir hizbi temsil etmesi Gürselin Yuvarlak Masadan ziyade C.H.P. içi me seleler üzerine eğilmiş olduğu kanaatini doğurdu ve doğrusu istenilirse biraz garip karşılandı. Nitekim, Gürsel-Gülek konuşmasının akisleri eski Genel Sekreterin lehine deil, aleyhinde puvana yol açtı ve C.HP. adına ancak Kurultayca yetkili kılman şahısların, yani Genel Başkan veya Sekreterin parti adına konuşabilecekleri hatırlatıldı. Gülekin hiç bir sözü, hiç bir vaadi elbette ki partiyi zerrece ilzam etmeyecekti. Hizipleşmelere gelince, aslında bir Genel Merkez, bir de hizip vardı W, parti disiplini Kurultaydan sonra hizbi ve körükçülerini mutlaka hizaya çağıracaktı. Bu bakımdan, Devlet Başkanının gayreti, olsa olsa bir iyi niyet tezahüründen öteye geçmedi.

Ancak Gülek, bu teması istismardan kendini alamadı. Gerçi evdeki hesap çarşıya uymadı ve eski Genel Sekreterin kendisine vermek istediği "Gürselin adayı" süsü faydadan çok fazla zarar getirdi ama, üstad huyundan vazgeçme faziletini gene gösteremedi. Ziyaretin yapılacağı gün Taninden Ankara gazetelerine ve İstanbul gazeteleri bürolarına telefon edilerek Kasım Gülekin Gürseli ziyaret edeceği bildirildi, bir fotoğrafcı gönderilmesi lüzumu hatırlatıldı.

Gülek Başbakanlıkta bir saate yakın kaldı. Gürselle olan görüşmesi hakkında söylenti, doğrusu istenirse, muhtelifti Ama ne olursa olsun, gerçek birdi. Gülek Başbakanlığın

Cemal Gürsel ve eşi
Nöbetin sonu

merdivenlerinde göründüğünde, bir evvelki ziyaretinin aksine, gazetecilerin etrafını sarmasını bekledi. Basın mensupları etrafını alınca da meşhur kahkahalarından -dişler sıkık yarı tebessüm, yarı kahkaha biçimindedir ve eşine emsaline rastlamak mümkün değildir-birini atıverdi.

Kendisine sorulan ilk sual, elbette ki,neler konuştuğuna dair oldu. Gülek mâsum bir tavır takındı. Sonra etrafına göz gezdirerek dikkati malûm taktiğiyle üzerine çekmeğe çalıştı ve ağır ağır:

"— Memleket meselelerini görüştük. Türlü konular üzerinde durduk" dedi.

Eski C.H.P. Genel Sekreteri halinden memnun görünüyordu. Tavırlarına bakılırsa, Başkanla yaptığı görüşmede ondan kuvvet-isterseniz destek deyin- aldığı belliydi. Nitekim bunu, gazetecilerin:

"— Genel Sekreterliğe adaylığınızı koyacak mısınız?" sualine verdiği cevapla âyan belli etti:

"— Madem ki Gürsel demokrasinin icabı olan çekişmelerin hayırlı olduğunu söylüyor, elbette ki mücadeleye gireceğim.."

Sabık Genel Sekreter, hikâyenin duyulmasını pek istediğini hareketleriyle belli etti. Eh, gazeteciler de doğrusu ellerinden geleni yapmakta kusur etmediler ve Gülekin duyulmasını istediği hikâyeyi enine boyuna yazdılar. Gelgelelim Gülek bir kere daha yanlış ata oynamış, oynadığı at plaseye dahi girememişti. Nitekim iki gün sonra Kurultayda bu görüşmeyle ilgili olarak kuliste duyulan söylentiler eski Genel Sekreterin pek lehinde şeyler değildi. (Bk. YURTTA OLUP BİTENLER- "C.H.P."),

A.P.

Yok, devenin başı!

(Kapaktaki gerici)

Geride bıraktığımız haftanın başlarında, pazartesi günü A.P. büyük bir bomba patlattı. O gece alelâcele hazırlanan bir bildiri, İstanbul gazetelerinin bazılarına dağıtıldı. Bildiride, Ord. Prof. Ali Fuat Başgilin A.P. listesinde bağımsız aday olarak seçimlere katılacağı ilân' ediliyordu. Haber, ertesi gün belirli gazetelerde büyük puntolarla manşetlere çıktı. Böylece, D.P. oylarını toplama yarısına girişen iki partiden ileride olanı, avantajını muhafaza için yeni bir hamle yapmış oluyordu.Zira,bir gün evvel Yassıadadaki sanık avukatlarının Y.T.P. ye iltihakları A.P. lileri telâşa düşürmüş ve ellerinde bulundurdukları ve en kuvvetli saydıkları kozu kırmaya mecbur etmişti.

D.P. oylarını toplama yarışmasında hakikaten *A.P.* nin diğer iki partiye -Y.T.P. ve C.K.M.P.- nazaran talihi yâver gidiyordu. Bu şans açıklığının sebebini, Başkan Gürselin bu partiye yüklenmesinde aramak mümkündür. D.P. oylarını avlama yarışı, denilebilir ki, Başkan Gürselin bu iki yeni partiyle C.K.M.P. karşısındaki tutumuyla ters orantılı olarak inkişaf etmiştir. İhtilâlin Başının A.P.'ye olan kızgınlığı, kuyruklar arasında A.P. nin itibar kazanmasını sağlamıştır. İhtilâlciler Y.T.P. ye daha mülâyim davranmaktadırlar. C.K.M.P. ise, ne şiş yansın ne kebap misali,- ortadan gitmektedir. Talihsizliğe uğrayan, gecekondu partnerden M.P. olmuştur. Zira Başkan, M.P. yi açıktan açığa övmüş, zaten eti budu olmayan bu partinin kuyruklar indindeki itibarını tamamen silmiştir.

İşte bundan dolayıdır ki, geride kalan haftanın başlarında, yarışta kendisine yaklaşmağa başlayan Y.T., P. ile aralarındaki mesafeyi muhafaza için, A.P., . elindeki en kuvvetli kozu kırmağa mecbur kaldı.

Başgilin talihsizliği, A.P. den bağımsız olarak adaylığını koyacağım ilân etmesiyle başladı. İhtilâlden bu yana hasta ciğerlerin bütün güçleriyle şişirmeğe çalıştıkları balon, birden hızla hava' kaçırmağa yüztuttu.

A.P. Genel Merkezi
Hayalhane!,

Birdenbire birinci plâna çıkması, sözünün her yerde edilmeğe başlanması, hele hele yazılarının karınca duası, gibi makbul tutulması, talihsiz Başgili yeni yeni sevdalara itti.

Başgil, 27 Mayıstan bu yana bilhassa Anadoluda şişirildikçe şişirilmiş, göklere çıkarıldıkça çıkarılmış, ilmi irfanı övüle övüle bir hal olunmuştur. Gerçi kendisini yakından tanıyanlar, bu söylentilere bıyık altından gülüyor, arada sırada çıkan yazılarını okumak âzabına katlanıp başlarım istihfafla iki yana sallıyorlardı ama, Anadolu hiçte böyle demiyor, kırmızı şaraba pek düşkün Ord. Prof.'u âdeta bir evliya imiş gibi, allayıp pulluyordu.

Efendim, hazret dini bütün bir müslümandı. Pek ulu bir din âlimiydi. İçi dışı mâneviyat doluydu. Daha da neler neler!..

Gel gör ki, geride kalan haftanın başlarında birdenbire hol bol konuşmağa başlayan Başgilin, adaylığıyla beraber acıklı hali de ortaya çıktı. Verdiği demeçler -yaşı benzemesin- üstad Koraltanınkilere pek benziyordu. Başgilin konuşmalarını gazetelerden okuyanlar maziyi hatırlamaktan kendilerini alamadılar. Bu arada, Bayar dış seyahatlerde bulunduğu sıralarda irikıyım bir adamın Meclis Başkanlığı köşkünde Cumhurbaşkan Vekili olarak çok sık kabul ettiği heyetlerle çektirdiği fotoğraflar da gözler önüne geldi. Bununla beraber, elbette ki Başgili kınamamak gerekirdi. Bu, bir yaratılış meselesiydi. Koraltana olan yakınlığın ve Galatadaki hanın istimlâkinden doğan ahbaplığın sebebini de bu yaratılış benzerliğinde aramak gerekiyordu!

Mavi boncuk

Adaylığının ilânından sonra Başgil, haftanın ortalarında bir Cumhurbaşkanı -evet bir Cumhurbaşkanı, edasıyla konuşmağa başladı. O, elbette ki paritlerüstü bir insan olacaktı! O, elbette ki büyük işlerin peşinde koşacaktı! Ne yapmalıydı? İlk adım, tabiatiyle, C.H.P. nin karsısına seçim şansı olan bir topluluğun çıkarılmasıydı. Bu nasıl olacaktı? Formül, allâme-i cihan Başgilin gözlük cebindeydi: Üç parti birleşmeliydi. Başgilin kanatları altında A.P., Y.T.P. ve hattâ C.K.M.P. bir araya gelmeli, birlikten doğan kuvvetle seçime girilmeliydi. İlk merhaleyi, Y. T.P. ile A.P. nin birleşmesi teşkil edecekti. İki parti lideri, liderlerin liderinin inayetiyle bir araya gelecek ve bu son derece basit meseleyi hallediverecekler!..

Ord. Prof.', Cumhurbaşkanlığı oyununa Yeniköyde, istirahat maksadıyla kalmakta olduğu Boğaziçi otelinin plaj kısmında başladı. Gözüne oturaklı bir güneş gözlüğü yerleştirmiş, şezlonglardan birine uzanmıştı. Kısa kollu spor bir gömlekle keten bir pantalon, Başgilin Floryadaki yazlık köşkün hülyalarına dalmasını kolaylaştırıyordu. Adaylığı hikâyesi ortaya çıkar çıkmaz, otelin telefonları işlemeğe başladı. Telefona ya kendisi, ya da eşi cevap veriyordu. Gazetecilerin, sordukları suallere aldıkları cevap hemen hemen hep ayniydi:

"— Telefonla olmaz yavrum.. Buraya kadar teşrif ederseniz, daha rahat konuşuruz.."

Klişeleşmiş cevaptan sonra, istenilen randevu geri çevrilmiyor, eğer telefondaki eşiyse, Profesörün kendilerini beklediği, bizzat Başgil ise, otelden dışarı çıkmadığı, ne zaman gelinse bulunabileceği söyleniyordu.

Haftanın ortalarında Boğaziçi oteli gazetecilerin uğrak yeri oldu. İlk ziyaret Hürriyet gazetesi partiler muhabiri tarafından yapıldı. Gazeteci, üstadı şezlonguna uzanmış, gözlükleri gözünde, sırtında beyaz spor gömleği, bacağında soluk yazlık keten pantalonu, ayağında delikli sandaletleri ve yanıbaşında eşiyle kendisini bekler buldu. Sual sormağa vakit kalmadı, Başgil ağır ağır anlatmağa koyuldu:

Efendim, adaylığı ile ilgili temaslar yeni değildi. Gerek A.P., gerekse Y.T.P. ileri gelenleri kendisini müteaddit defalar ziyaret etmişlerdi. Aralarında bir tercih yapmak istememişti. Sonradan karar vermiş ve bağımsız olarak A.P. listesinde yer almayı kabul etmişti. İşte, mesele bundan ibaretti...

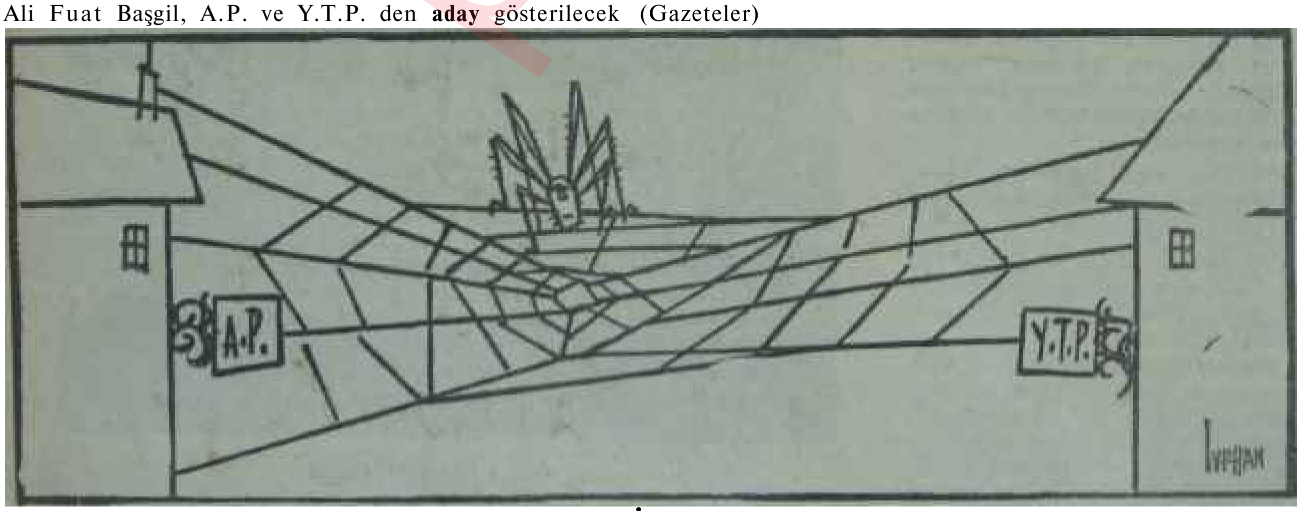
Doğrusu istenirse, işin hazırlanışı bir hayli ustacaydı. Hani insanın, bütün bu kombinezonlara üstadın nasıl akıl erdirdiğine inanası gelmiyordu. Evvelâ A.P. nin İstanbul İl İdare Kurulu üyelerinden birkaçıyla temasa geçilmişti. Üstad, bunlara, A.P. listesinde yer alabileceğini söylemişti, Hemen ardından, haberin gazetelere ulaştırılmasını, ancak gazetelerin hepsine verilmemesini istemiş, böylece dikkatlerin üzerine daha uzun müddet çekilmesini temin etmişti. Üstelik bir de "partilerüstü" olma hikâyesi bahis konusuydu.

Ne var ki, Başgilin arzusu tam mânasıyla yerine gelmedi. Üstadın hayal alemindeki koltuğa erişme gayreti yanında, D.P. li avında gerilemeğe başlayan A.P. de bir desteğe şiddetle ihtiyaç duyuyordu. Bu yüzden Başgilin hikâyesi A.P. liler tarafından ayyuka çıkarıldı.

Üstat, herşeye rağmen istifini bozmadı. Manevrasına devama kararlıydı. A.P. onun için bir vasıtadan ibaretti. Hemen oyunun ikinci kısmına geçti.

İşte, geride bıraktığımız haftanın

Ali Fuat Başgil, A.P. ve Y.T.P. den **aday** gösterilecek (Gazeteler)

BAŞGİLLER..

ortalarında iki, hattâ üç partinin bir saçak altında -saçak, Başgilin narin kollarıydı- toplanması işine böylece girişildi. Hiç şüphesiz, bu kampanyanın bir de gazeteye ihtiyacı vardı. Bu gibi meselelerde dâima olduğu gibi, tabii, tarafların hatırına, karakterinin sağlamlığıyla tanınmış Safa Kılıçlıoğlunun Yeni Sabahı geldi. Ba?gil, kendisini ziyarete gelen Yeni Sabah muhabirini koruyucu meleklere yakışır tarzda karşıladı. Bu defa üzerinde ceket vardı. Ziyaret plâjda yapılmamıştı. Elindeki otuzüçlük tesbihi ağır ağır çekerek durumu genç gazeteciye izah etti:

Bu iki partinin birleşmesini can-u gönülden arzuluyordu. Bunun için müteaddit teşebbüslerde bulunmuştu. Ama ortaya çıkan kanuni imkânsızlıklar -bunlar nelerse!- birleşmeyi önlemişti. Ama şimdi yapılacak bir İŞ vardı: İki partinin liderleri oturup konuşmalı, meseleyi hiç değilse seçimde yapılacak işbirliği yönünden incelemeliydiler. Memleketin buna ihtiyacı vardı. Tabii, memleketten çok, Başgilin ihtiyacı vardı. Bu kadar önemli iki sebep yanyana gelince, elbette ki akan sular duracak ve bu birleşme olacaktı!

Haber Yeni Sabahta büyük puntolarla manşette yayınlandı. Eh, artık işler yoluna girmiş sayılırdı! Şimdi zemini biraz daha hazırlamak gerekiyordu.

Nitekim Başgil, ertesi gün kendisini ziyarete gelen gazetecilerle konuşurken Y.T.P. nin ferasetinden uzun uzun dem vurdu. Bu parti "1946 Ruhu"nu taşıyordu ve bu parola ile daha verimli bir çalışma yolundaydı. Esasen kendisinin A.P. den aday olması büyük bir mâna ifade etmezdi. Her iki partiden de adaylığını koyabilirdi. O olmuş, bu olmuş, bir fark yoktu. İki parti bitişik kardeşler gibiydi.

Ord. Profesörün mavi boncuk dağıtımı bununla kalmadı. Geride başka bir parti daha vardı. C.K.M.P. de elbette ki C.H.P. karşısına güçlü çıkmak ister, o da elbette ki bu furyaya katılmayı arzulardı. Öyle ya, karşıda bir C.H.P. heyûlası vardı. C.H.P nin kazanması demek, bay Başgilin sırça köşkünün bir anda tuzla buz olması demekti. Bu bakımdan C.K.M.P. ye de bir mavi boncuk sunuldu. Ancak, Ord. Prof. fazla ileri gitmedi. C.K.M.P. nin büyük kongresinde neler olup biteceği bilinemezdi.

Bir Hocanın hayatı

İşte, bitirdiğimiz hafta içinde oynanmağa başlanan komedinin 1 numaralı aktörü Başgil, bu yüzden nazarların üzerine çevrilmesine sebep oldu.

Başgil, 1893 yılında, Çarşamba

Din ve Dil

Ali Fuat Başgil

Atatürk Türkiyesinde, seçimlere gidildiği şu sırada, hiç kimse C.H.P. ni gerici kuvvetlerin lideri Ali Fuat Başgilin övdüğü derecede övemez. Evvelâ, gericilerin lideri kendisini "C.H.P. ne karşı" ilân etmiştir. Bu, C.H.P. nin bir mutluluğu ve bir faziletidir. Açıklama, C.H.P. ne şereflerin en büyüğünü kazandırmıştır.

Ama, artık politikacı olduğunu, onun için de konuşmasını öğrendiğini, nenin söylenip nenin söylenmemesi gerektiğini kavradığını gazetecilere ifade eden Ord Prof. C.H.P. ne neden karşı bulunduğunu da anlatmıştır. C.H.P. nin iki büyük günahı vardır. Evvelâ "C.H.P. seneler içindeki prensiplerinden hiç birini feda etmiş değildir," Bunun nasıl bir övgü olduğunu, müstakbel Cumhurbaşkanımız farketmişe benzememektedir. C.H.P. nden tek şikâyet, bu prensiplerden tâvizler vermesi, fedakârlık yapması endişesidir. İşte, C.H.P. ne basım bir zatın bu konudaki fikri. Demek ki, hasımları için C.H.P inkılâpların başında neyse, bugün de odur ve bu zümredeki C.H.P. düşmanlığının, İnönü kompleksinin gerçek sebebi budur. Bir partinin prensiplerinden fedâkârlık etmemesinin kusur sayıldığını ve onun için bu partiye itimat etmemesini bu millete söyleyen tek şahıs Ali Fuat Başgildir.

Gericilerin liderinin C.H.P. ye bulduğu bir diğer kusur, din ve dil konusundaki tutumudur. Dil konusunda mübalâğa edildiği bugün herkesin malûmudur. Nitekim C.H.P., kısa bir aşırdık devresinden sonra normal yolu bulmuş ve onu geliştirmiştir. Uydurma türkçe ile arı türkçe arasındaki farkın anlaşıldığı gün, dil meselesi açıklık kazanmıştır. Ama, yobazlar hariç, C.H.P. nin din konusundaki tutumuna karşı vaziyet almak hiç kimsenin aklından geçemez. C.H.P. lâik bir din anlayışının daima şampiyonluğunu yapmış ve din işini devlet işinin haricinde mütalea etmiştir. Nitekim C.H.P. nin din görüşü, Atatürk inkılâplarının temel taşlarından birini teşkil etmiştir. Şimdi anlaşılıyor ki gericilerin lideri ve onun mânevi evlâtlığını kabul eden, edecek partiler bu meseleyi bahis konusu etmek, münakaşa açmak niyetindedirler. Böyle bir zümreyle bir masa başına oturup ta ciddi ciddi görüşmekten ne kazanılabileceği şüphesiz düşünülecek bir husustur.

Ali Fuat Başgile A.P. ve öteki kuyrukçu partiler ne borçludurlar, bilinmez. Ama, C.H.P. nin üstada bir borcunun bulunduğu muhakkaktır: Koca bir teşekkür!

lisesinin Sarıcalı mahallesinde, bir kasaba evinin mütevazi odasında doğdu. Dedesi, hâfızlığıyla ün salmış Hâfız İbrahim efendi, babası Mehmet Şükrü efendidir. İlk ve orta tahsilinin bir kısmım Çarşambada yapan Ali Fuat, kalan kısmım İstanbulda tamamladı. 1914 yılında yedek subay oldu ve dört yıl Kafkas cephesinde bulundu. 1921 de Parise gitti. Orada Buffone Lisesini bitirdi ve hukuk tahsiline aynı şehirde devam etti. Son derece halim selim tabiatli bir delikanlıydı. Buna rağmen, arkadaşları tarafından fazla sevilmezdi. Dedesine çektiği söylenirdi. Elinden tesbihini eksik etmezdi.

Hukuku Grenoble Fakültesinde bitiren Ali Fuat, doktorasını "Boğazlar Meselesi" tezi üzerinde verdi. Bundan sonra Paris Edebiyat Fakültesinden ve Siyasi İlimler bölümünden diploma aldı. 1929 yılında, elinde otuzüçlük tesbihi ve birkaç ta diploma olduğu halde Türkiyeye döndü, Devlet hizmetine girdi. 1933'de Ankara Fakültesinde doçentlik imtihanını kazandı. Bir yıl sonra da aynı fakültede Roma Hukuku Profesörlüğüne tâyin edildi. Daha sonra İstanbula gelen Ali Fuat Başgil, Hukuk Fakültesinin yeniden teşkili sırasında İstanbul Hukuk Fakültesi Esas Teşkilât kürsüsüne verildi. Bu tarihten itibaren muhtelif fakülte ve okullarda vazife gördü ve 1939'da Ordinaryüslüğe terfi ettirildi. 1960 yılına kadar çeşitli vazifelerde bulundu. Dış memleketlerde muhtelif 'ilmi kongrelere katıldı ve 1960 yılında Üniversiteden istifa etmek zorunda kaldı. Sebep, Üniversite Gençliğinin Başgil aleyhine harekete geçmiş olmasıdır. Ord. Profesörün o sıralarda Teni Sabah gazetesinde yayınladığı makaleler, devrimci Gençliğin büyük tepkisiyle karşılaştı. Selâmeti istifada bulan Başgilin talebi, Üniversite Senatosu tarafından kabul edilmedi. Bunun üzerine makalelerinin havasını değiştirmeğe mecbur kaldı.

Bu arada, mahut Tahkikat Komisyonuna yetki tanıyan kanunun Anayasaya aykırı olup olmadığı hususunda zamanın Cumhurbaşkanına ilmî yönden izahat vermek üzere Ankaraya dâvet edildi ve Bayarla bu konuda uzun bir konuşma yaptı. Kendi ifadesine göre, Yetkiler Kanununun Anayasaya aykırılığını savunan Başgilin -hâlbuki, düşük Bayarın ifadesi bunun tamamen aksidir- İhtilâlden sonra eski dostları aleyhinde pek parlak makaleler yazarak İhtilâli övdüğü görüldü. Fakat hava değişince ve tehlike bulutlarının uzaklaştığını görünce, Yeni Sabahta, İhtilâlin hemen akabinde Cumhuriyette yazdıklarının 180 derece aksi yazılar yazmağa koyuldu. Zaten kendisini bugün bulunduğu noktaya getiren de bu yazılar oldu.

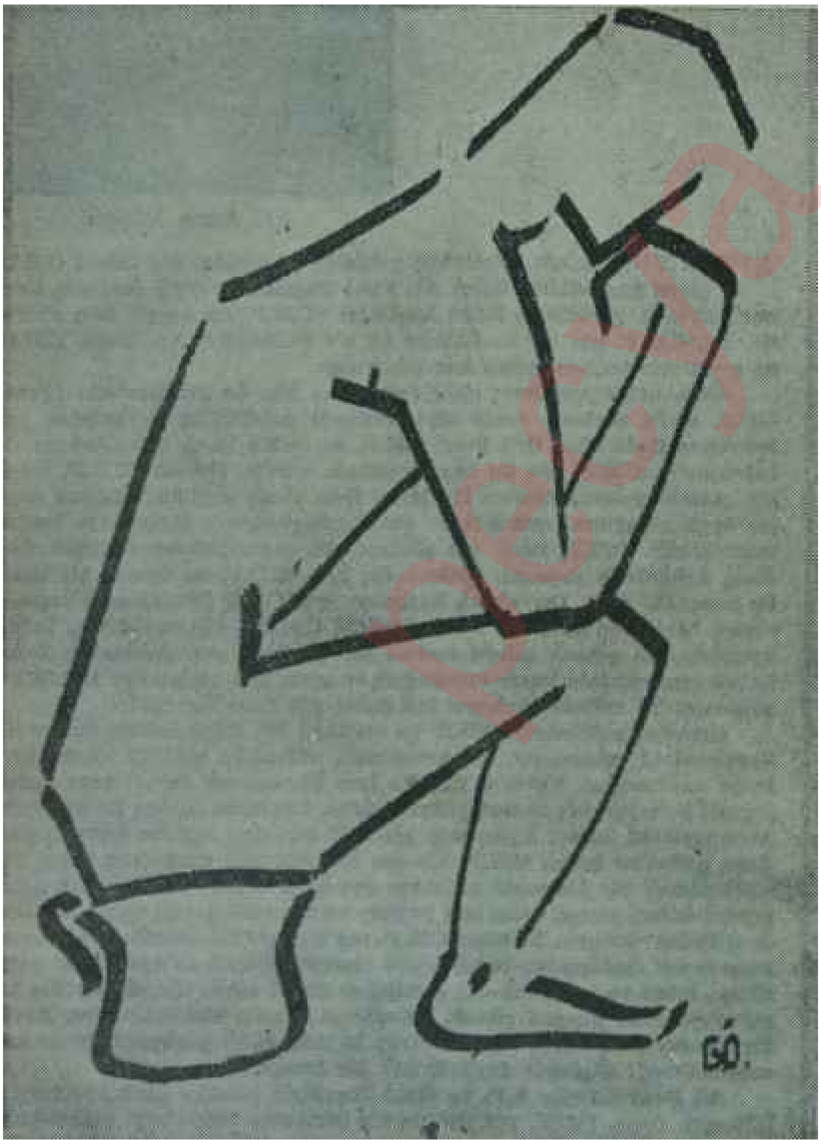
Halen emekli bulunan Başgil. son derece hesaplı ve muktesittir. Bir hayli emlâk sahibi olduğundan, geçim sıkıntısı çekmemektedir.

"İnsan, hayal ettiği müddetçe.."

Cumhurbaşkanı adayı Başgilin hikâyesinin en eğlenceli kısmı, geride kalan haftanın ortalarında birgün cereyan etti. O gün M.B.K. üyeleri, İstanbul basınıyla Yuvarlak Masa konusuyla ilgili temaslarda bulunmak üzere başkentten ayrılmışlardı. Temaslar ertesi gün başlıyacaktı. Başgil, etrafından eksik etmediği gazetecilere Boğaziçi otelinin plâj kısmında haftanın incisini hediye etmekte gecikmedi. Yuvarlak Masa hakkında fikri mi sorulmuştu? Aman efendim, bunu açıklamak doğru olmazdı. Zira, M.B.K. üyeleri az sonra kendisini otelinde ziyaret edecekler ve liderler lideri Profesöre bu konuda neler düşündüğünü soracaklardı! Gizli kalması gereken fikirlerin açıklanması elbette ki doğru olmazdı. Haberi duyan gazeteciler, soluğu İstanbul Vilâyetinin kapısında aldılar ve Komite üyeleri toplantıdan çıkarken:

"— Başgili ne zaman ziyaret edeceksiniz?" diye sordular.

M.B.K. üyeleri evvelâ birbirlerinin yüzüne baktılar. Olur ya, belki içlerinden biri şahsi dostluk sebebiyle ziyarete gidebilirdi. Ama Komitece, "Başgili ziyaret" diye alınmış bir karar , yoktu. Gazeteciler durumu İzah ettiler. Gülüşüldü. Sonra kaşlar

"DÜŞÜNEN ADAM"

çatıldı ve işin ciddiyetten çok uzak olduğu basın mensuplarına izah edildi. Komitede, kendileriyle temasta bulunulacak basın mensuplarının, profesörlerin listesi mevcuttu. Ama aralarında Ali Fuat Başgil diye biri yoktu. Konu üzerinde Albay Sezai Okan daha kesin konuştu:

"— Bu, tamamen "hayal mahsulü dür!"

Gazetecilerin, büyük bir şaşkınlıkla;

"— Sahi mi söylüyorsunuz?" demeleri ve Başgilin bu konuda kesir konuştuğunu belirtmeleri üzerine Okan, kendine has tavrıyla:

"— Efendiler, bir ihtilâlci kaypak konuşmaz" dedi ve meseleyi kesip attı.

Gelgelelim, iş burada bitmedi. Gazeteciler telefona sarıldılar ve Okanın sözlerini Boğaziçi otelinin iki sâkinine naklettiler. Telefona çıkan bayan Başgildi. Anlatılanları baştan sona dinledi, sonra büyük bir ciddiyetle M.B.K. üyelerinin kocasını muhakkak ziyaret edeceklerini ve fikrini alacaklarım belirtti. Telefondaki ses öylesine kat'i konuşuyordu ki. basın mensupları ne yapacaklarını şaşırdılar.

Gülüşüldü.

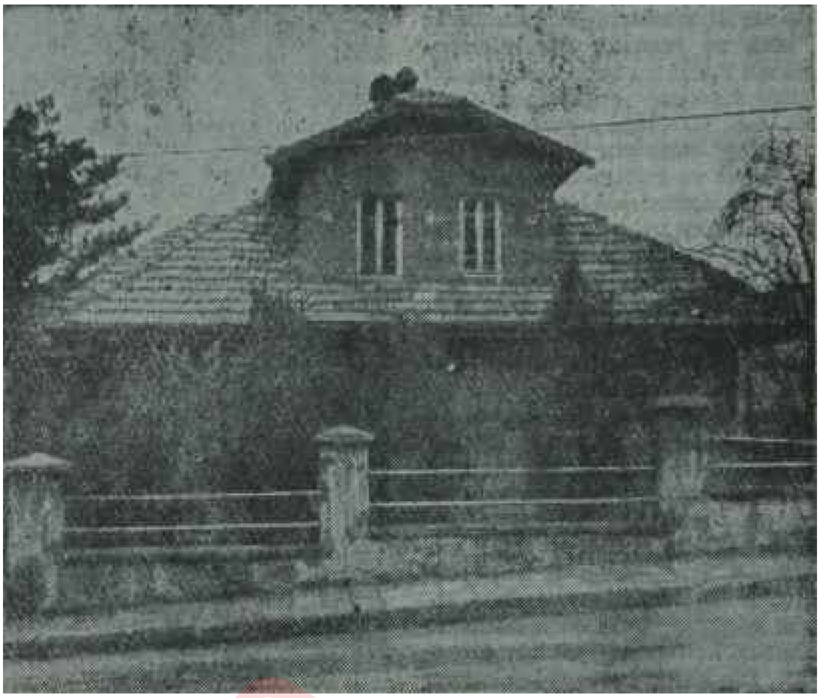
Hükümet

Küçük şakalar

Geride bıraktığımız haftanın ortalarında bir gün, başkentin en işlek caddelerinden birinde iki adam hem yürüyor, hem de birbirlerine gülüşerek birşeyler anlatıyorlardı. Akşam olmak üzereydi. Atatürk Bulvarının öğleden sonraları gölge olan kısmında cereyan eden konuşma, rastgele kimselerin dikkatini çekmekten çok uzaktı. Konuşanlardan siyah elbiselisi uzun boylu, etli dudaklıydı. Siyah, kalın çerçeveli gözlükleri vardı. Elinde kara ve hayli kabarık bir çanta bulunuyordu. Digeriyse orta boylu, kumral, kalın duglas bıyıklı ve oldukça yakışıklı birisiydi. Nefti bir elbise giymişti. Mühmel kıyafeti ve samimi hareketleri ilk bakışta taşralı olduğu intibaını uyandırıyorduysa da, gri gözlerinden hiç te öyle ol madığı anlaşılıyordu.

Günlerden çarşambaydı. İki adam, bir süre gülüşüp konuşarak yürüdüler. Saatlerin 18.40'ı gösterdiği sıralarda uzunca boylusu Sıhhiye, diğeri Kızılay istikametine olmak üzere birbirlerinden ayrıldılar. Her ikisi de halef - selef olacaklarından habersiz bulunuyordu.

Uzunca boylu olan Menderesin Ankara Savcısı, İhtilâl Hükümetinin Devlet Bakanı, yeni Y.T.P. müntesiplerinden Hayri Mumcuoğluydu. Siyasi hayata, hiç te sürpriz sayılmıyan bir safta yer alarak atılıyordu. Menderesin Ankara Savcısı, D.P. nin boşluğunu doldurduğu Alican tarafından açıklanan -hem de övünülerek!- T.T. P. ye kaydolmuş ve ardından da Bakanlık vazifesinden ayrılmıştı.

Y.T.P. Genel Merkezi
Kürkçü dükkânı

Kısa boylu, kalın duglas bıyıklısının adı ise Adnan Erzi idi. Konuşmanın cereyan ettiği saatlerde Diyanet İşleri Reis Yardımcısı bulunan bu zat, ertesi gün güneş başkent göklerinde tekrar göründüğünde Devlet Bakanlığının eski Ankara Savcısından boşalan koltuğuna yerleşmiş olacaktı.

Nitekim Erzi, ertesi sabah herşeyden habersiz Diyanet İşleri Reisliğindeki vazifesinin başına gittiğinde, kendisini beklemekte olan bir yığın insan gördü. Evvelâ şaşırdı. Sonra, ne olduğunu sordu. Bu arada gözüne, masasının üzerindeki evrak tomarı ilişti. Arasında kendisinin Devlet Bakanlığına tâyin edildiğini bildiren belge de mevcuttu.

Erzi, önce Diyanet İşleri Reisliğinde çalışan arkadaşlarının tebriklerini kabul etti. Sonra şahsî eşyasını toplayıp Başbakanlığa gitti ve Devlet Bakanlığı koltuğuna oturdu. Doğrusu istenirse, tâyinin sâdece şekli Erzi için sürpriz olmuştu. Zira daha Mumcuoğlu istifa etmeden kendisine General Ulay ve vasıtalı olarak Başkan Gürsel tarafından teklif yapılmış, Erzi bu teklifleri nâzikçe susarak karşılamıştı. Dinamik bir inkılâpçı olarak tanınan Erzinin Bakanlığa getirilmesi meselesi, Kurmaylar arasında en az bir ay önce bahis konusu edilmişti.

Mumcuoğlu, yerini alacak olan adamdan ayrıldıktan sonra ağır ağır yürüdü. Özen Pastahanesinin yanındaki dar sokaktan saptı ve Y.T.P. nin Hür. P. den kalma Genel Merkez binasının bahçe kapısından içeriye girdi. Bu sırada birkaç foto muhabiri kendisini yakaladı ve çiçeği burnunda politikacının Y.T.P. Genel Merkez binasının önünde poz poz resimlerini çekti. Mumcuoğlu bu vatani vazifeyi de ifa ettikten sonra kapıdan içeri girdi ve kendisini karşılıyan Y.T.P. lilerle tokalaşma faslına geçti.

Aslında bu iltihak pek yeni sayılmazdı. Daha yeni partiler kurulacağının söylendiği tarihlerde bazı Bakanların -Genel Başkan Alican da bunlar arasındaydı- yeni kurulacak partinin isim babası oldukları söyleniliyor, hattâ biliniyordu. Alicanlar, Talaslar ve Mumcuoğlular listenin başında geliyorlardı. Yeni partinin isim babalarının bir kısmı parti kurulduktan sonra nedense buna fiilen katılmaktan imtina ettiler. Aslında bu küçük bir şakadan ibaretti. Bakanlar. Y.T.P. nin elinde, zamanı gelince birer birer atılmak üzere füzeler misali yedekte bekletiliyorlardı.

Aritmetik yanlışlık

Ne var ki, füzelerin devir hesabında ufak bir yanlışlık oldu. Mumcuoğlunun Y.T.P. ye aktarılmasının zamanını füzeciler değil, kargı taraf hesapladı. Kabinede seçimlere yakın büyük bir değişiklik yapılacağı bizzat Devlet ve Hükümet Başkam tarafından açıklanınca, kulağına kar suyu kaçanlar paçaları sıvadılar. Hani, bu işin henüz zamanı değildi! Büyük akisler yaratan iltihakların ateşi henüz küllenmemişti!. Küllenmemişti ama, leylek yavruyu yuvadan atmadan, yavrunun ayrılması biraz daha şövalyece olacaktı!

İşte, Yetimler Partisine giriş bu bakımdan biraz yellice oldu. Günlerden pazartesiydi. Kabinenin Y.T.P. li Bakam Prof. Cahit Talas ile Mumcuoğlu meselenin halli gerektiğini görüştüler. Devlet Bakanı Y.T.P. ye katılacak, hemen sonra da istifa edecekti. Buluş fevkaladeydi! Öyle ya, biraz gecikilse belki de Mumcuoğlu Bakanlık koltuğunu mumla arıyacaktı. Bir kimse hem "Menderesin Savcısı" olur, hem de Bakanlık koltuğuna kurulursa, gecelerin neler getireceğini kestirmek için üstün zekâya hiç te lüzum yoktu. İstifaname ile partiye giriş beyannamesi aynı gün dolduruldu. İstifaname Devlet Başkanına gönderildi. Aynı anda Talas, olayı Y.T.P. nin kadersiz yayın organı Öncüye bildirmeyi ihmal etmedi.

Hakikaten ertesi gün haber Öncüde, küçük bir yanlışlıkla, manşette yer aldı. Ne var ki, eski Ankara Savcısı daha politika hayatının ilk gününde bir talihsizliğe uğramış ve kendi resmi yerine Kasır Zeytinoğlunun Başbakanlıktan çıkarken alınmış bir fotoğrafı kadersiz Öncünün birinci sayfasında arz-ı endam etmişti!

Talihsizlik devam ediyordu. Devlet Başkanlığına verilen istifa dilekçesine cevap gelmemişti. Resmi cevap bir yana, meselenin üzerinde ufacık bir lâf dahi edilmiyordu. Şimdi ne olacaktı? Bir taraftan gazeteciler Mumcuoğlunu rahat bırakmıyorlardı. Bir taraftan işler düzenlendiği gibi gitmemişti. Nitekim o gün saat 18.30 sıralarında Amerikan Sefareti karşısındaki sokağa sapan Devlet Bakanlığına ait kırmızı plâkalı makam otomobili, Mumcuoğlunu taşımaktaydı. Otomobil süratle, eski Ankara Savcısının Büyükelçi sokağındaki, sâbık Kocaeli milletvekili ve mâhut Tahkikat Komisyonunun ileri gelen üyesi Selâmi Dincerle ortaklaşa yaptırdıkları apartmanının kapısında durdu.. Mumcuoğlu bahçe kapısından içeri girmek üzereydi ki, karşısında iki gazeteci buldu. Basın mensupları ha-

Cahit Talas

O gitti, bu kaldı

len Devlet Bakam sıfatını taşıyan eski Ankara Savcısına sordular:

"— Beyfendi, Y.T.P. ye girdiğiniz doğru mu?"

Mumcuoğlu kendine has yüz buruşturmasıyla cevap verdi:

"— Yok böyle şey!.."

Gazeteciler ısrar ettiler:

"— Peki, girecek misiniz?"

Mumcuoğlu birkaç saniye düşündü, sonra:

"— Düşünüyorum. Politikaya atılmaya kararlıyım" dedi.

Bir yandan da yarı açık bahçe kapısını kapamağa çalışıyordu. Fakat, aksi tesadüf," kapının zeminle birleştiği kısımda bir gazetecinin ayağı bulunduğundan, buna bir türlü muvaffak olamıyordu! Mumcuoğlunun kapıyla mücadelesi beş - on saniye sürdü. Basın mensupları Bakam daha fazla konuşturamıyacaklarını anladıklarından, daha doğrusu demir kapı ayaklarım biraz fazlaca hırpaladığından işin peşini bıraktılar ve Büyükelçi sokağındaki yarısı eski Kocaeli milletvekili Selâmi Dincere yarısı da ortağı Mumcuoğluna ait olan apartmandan -Selâmi Dincer, bu yarı hisse dolayısıyla Devlet Radyosunun tarizine uğramış, Mumcuoğlu ise Devlet Bakanlığı yapmıştır- uzaklaştılar.

Komedinin devamı

Eski Ankara Savcısı Mumcuoğlunun istifa hikayesi ertesi gün de devam etti. Devlet ve Hükümet Başkanından bir haber çıkmamıştı. Partiye kayıt işi tamamlanmış, fiş Genel Başkan Ekrem Alicanla eski Erzincan D.P. milletvekillerinden Sadık Perinçek tarafından imzalanmıştı. Her şey iyiydi, güzeldi ama, Mumcuoğlu iki cami arasında beynamazdı.

O gün, Devlet Bakanının telefonu vızır vızır işledi. Bu telefonlardan biri, meselenin komikliğini anlatmak için doğrusu bilinmeğe değerdi. Saat 14 sıralarıydı. İstifanamesine cevap bekleyen Devlet Bakanı Mumcuoğlu. makamında bir Tapu - Kadastro heyetini kabul etmiş, dileklerini dinliyordu! Tam bu sırada Özel Kalem Müdürünün telefonu öttü. Karşıdaki ses bir gazeteciye aitti. Soruyordu:

"— Beyfendinin istifa ettiği doğru mu?"

Özel Kalem Müdürü herşeyden habersiz, sâfiyetle cevap verdi:

"— Evet, doğrudur."

Karşıdaki ses tekrar sordu:

"— Kabul edildi mi?"

Özel Kalem Müdürü aynı safiyetle konuştu:

"— Henüz belli değil. Bekliyoruz..."

Mükâlemenin üzerinden yarım saat kadar geçmiş, makam odasındaki heyet dışarı çıkmış ve Mumcuoğlu durumdan haberdar edilmişti. Eski Ankara Savcısı gazetecilerin sıkıştırmasından bir hayli pirelenmişti. Özel Kalem Müdürüne sıkısıkıya tembih etti. İstifası hakkında sorulan suallere cevap verilmiyecekti. Gazeteciler atlatılacaktı. Üstelik, henüz istifa filân da etmiş değildi!

Tembihatın üzerinden beş - on dakika geçti geçmedi, Özel Kalemin telefonu bir kere daha çaldı. Sual aynı sualdi:

"— İstifa kabul edildi mi?"

Biçâre Özel Kalem Müdürü bu defa faka basmadı. Cevabı kesindi:

"— Beyefendi istifa etmedi ki kardeşim..."

"— Kendisiyle görüşebilir miyiz bir kaç dakika?"

"— Yanında Tapu - Kadostro heyeti var, meşgul.."

Telefonun karşı tarafında küçük bir kahkaha koptu ve sesin sahibi teşekkür ederek reseptörü yerine koydu. Sonra gülümsiyerek Devlet Bakam Hayri Mumcuoğlunun yanında olduğu söylenen Tapu - Kadastro heyeti üyelerine:

"— Şimdi sizi dinliyorum efendim" dedi.

Mumcuoglu feza âlimlerini şaşırtacak kadar mühim bir kesifte bulunmuş olsa gerekti. Bir heyet ayni zamanda hem kendi yanında, hem de kendisinden birkaç kilometre uzaktaki bir gazete bürosunda bulunabiliyordu!

İşte, bitirdiğimiz hafta çarşamba günü, denilebilir ki, Mumcuoğlunun rahat nefes alabildiği tek gün oldu. O gün erkenden Başbakanlığa geldi. Kendisine, Devlet ve Hükümet Başkanı Gürsel tarafından istifasının kabul edildiğine dair belge verildi. Böylece mesele halledilmiş oluyordu. Son olarak odasından şahsi eşyalarını toplayan ve yarım kalmış birkaç işini tamamlayan Mumcuoglu, akşam saat 17.45 sıralarında Başbakanlığı terkederken . memnun görünüyordu. Kapıda bekleyen makam otomobilinin şoförüne işaret etti. Şoför koşarak yanına geldi. Mumcuoglu:

"— Sen git artık" dedi ve yürüyerek Adalet Bakanlığına girdi.

Bu sırada kapıda bekleşen birkaç gazeteciyle karşılaşınca, sual sormalarına meydan vermemek için, gülerek:

"— Ettim, ettim.." diye durumu kısaca anlattı.

Adalet Bakanlığında bir müddet kaldıktan sonra, gene yürüyerek T. T.P. Genel Merkezine geldi.

Talihsiz Baltan

Bitirdiğimiz hafta içinde başından eğlenceli hikâye gecen bir ikinci adam daha vardı. Bayındırlık Bakanı Gökdoğana hikâye daha evvel an latılsa, muhakkak kahkahalarla güler, imkânı yok inanmazdı.

Teknik Üniversitenin bu sessiz sedasız, hâlim selim hocası, doğrusu istenirse, İhtilâl Hükümeti üyeliğin den ayrılma isteğinin bu sıralarda kabul edileceğini imkânı yok aklının köşesinden geçinmiyordu. Zira ken dişine daha "sırası var" denilmişti Ne var ki geride kalan haftanın ba sındaki pazar günü, "sıranın geldiği saatlerde, Bayındırlık Bakanı her şeyden habersiz İstanbulda bulunu yor ve kabineden istifa ettiğini bil miyordu!

O gün İstanbulda, istifa edip et mediği gazeteciler tarafından sorul duğunda. Hoca gevrek bir kahkaha atmış ve ertesi gün başkente dönerek vazifesine devam edeceğini be lirtmişti. İşin güzel tarafı, ertesi gün başkente dönmüş ve Bakanlık odasına çekilerek alışmağa devam etmişti. Bu sırada İstanbuldan dönen Gürsel, hava alanında Ulay ve Özdilek tarafından karşılanmış ve doğruca Başbakanlığa gelinmişti. Üç Generalin bir müddet başbaşa görüşmeleri sonucu herşey belli oldu. Saat 12.15 sıralarında Başbakanlıktan ayrılan Başkan Gürsel, gazetecilere, Gökdoğanın istifa ettiğini ve istifasının tarafından kabul edildiğini açıkladı. Halbuki, tam bu sırada Bayındırlık Bakanı makam odasında herşeyden bihaber çalışıyordu! Nitekim olayın akabinde kendisine edilen telefonlara gülerek cevap verdi. Çalıştığını, istifasından haberi olmadığım söyledi. Hattâ öğle üzeri, Sanayi Bakanı Soyakla Bulvar Palasta tıkabasa bir de yemek yedi.

Sâdece gazetecilerin haber verdikleri "istifa" bilmecesinin beynini meşgul ettiği pazartesi akşamı evine dönen Bayındırlık Bakanım orada bir sürpriz daha bekliyordu.

Devlet Bakanı Mumcuoğluna ait Mumcuoglu Apartmanının 7 numaralı dairesinde oturmakta olan Gökdoğan eve geldiğinde, kapısının kurcalanmış, evine girilmiş ve bazı eşyalarının çalınmış olduğunu gördü. Başını tevekkülle kaşıdı. Polisi ve Özel Kalem Müdürünü durumdan haberdar etti. Hırsızlar, kapıya maymuncuk uydurup girmişler, Gökdoganın iki kat elbisesini, radyosunu ve pek sevdiği bir yün yeleğini alıp gitmişlerdi.

Hayri Mumcuoğlu
Kürkçü dükkânının tilkisi

Az sonra apartmanın içi polislerle dolmuştu. Özel Kalem Müdürü de gelmiş. Bakanlıktan ayrılmış olmasına rağmen büyük bir hürmetkârlıkla eski âmirinin derdine derman bulmağa çalışıyordu. Üstelik Gökdoğana, istifasının kabul edildiği haberini de getirmişti!..

Polisler, mütevazı hırsızlara ait ipuçları ararlarken, Gökdoğan da çalışma odasında, Bakanlıktan istifa etme sebeplerini açıklıyan bir bildiri hazırlamağa koyuldu. Son derece mütevazi döşenmiş, basma perdeli ve bir köşesinde ayni kumaştan yapılma portatif bir gardrop bulunan odanın kapısı kapandığında, Gökdoğanın yerine vekâlet edecek şahıs ta belli olmuştu: Bayındırlık Bakanlığına Ulay bakacaktı.

Hikâyenin bu tarafı gerçi hoştu. Hoştu ama, madalyonun öbür yüzü oldukça karışık görünüyordu. Bayındırlık Bakanının uzun zamandan beri bazı konularda M.B.K. üyeleriyle ayni fikirde olmadığı biliniyordu. Bir kere Bakan, kılı kırk yararcasına hesabi bir tutuma sahipti. Sonra, sürat isteyen bazı meselelerde âdeta pasif davranıyordu. Bunlar ise, Kurmaylarla arasında anlaşmazlığa sebep oluyordu. Bir süredir devam eden gerginlik, bir ilim adamı olan Gökdoğanı gerçekten üzüyordu. Politikayla yakından ve uzaktan ilgisi bulunmıyan Hocanın oturmakta olduğu koltuğa ısındığı da söylenemezdi. Durum bu yönden ele alınınca, Gökdoğanın haberi olmadan ettiği istifanın eğlenceli tarafı da anlaşılıyordu. Ancak, sunu da ilâve etmek lâzımdı ki, Gökdoğan istifasına üzülmekten ziyade sevinmişti. Böylece, pek fazla benimseyemediği bir işin omuzlarına yüklediği sorumluluktan da kurtulmuş oluyordu.

Yeni değişiklikler

geçimlerin yaklaştığı su günlerde İhtilâl hükümeti üyeleri arasında yeni bazı değişikliklerin olacağı muhakkaktır. Bunu bizzat Devlet ve Hükümet Başkanı da açıklamıştır. İlk adımın Seçim Kanunu gereğince Ulaştırma Bakanlığında atılacağı, kılavuzsuz görülen bir köydür, Ulaştırma Bakanı Mersinlinin, Y.T. P. nin isim babaları arasında olduğa bilinmektedir. Kanunu gereğince Seçim Kabinesindeki üç bağımsız Bakanlıktan birini teşkil eden Ulaştırmaya, resmen olmasa bile, fikren Y. T.P. ye bağlı Mersinlinin yerine bir başkasının tâyini günün konusudur. Esasen, Mersinlinin tâyinden evvel istifası da beklenmektedir.

C. K. M. P.

Açış

Lâcivert elbiseli, kırçıl saçlı, irikıyım adam mikrofonun önünde belirdiği zaman saat tam 10.20 idi. Sol eliyle mikrofonu şöyle bir kavradı ve konuşmağa başladı. İlk sözleri:

"— V. Kongrenin muhterem delegeleri, aziz misafirler!" oldu.

Hemen ardından kongreyi açtığını bildirerek, yarım saat sürecek olan nutkuna başladı.

Hâdise, bitirdiğimiz haftanın son günü cereyan ediyordu. Büyük Sinemanın loş, fakat ferah salonu tıklım tıklım doluydu. Ancak bu kalabalık sâdece salona inhisar etmekteydi. Zira C.K.M.P. nin V. Büyük Kongresi, C.H.P. Kurultayının son ve en heyecanlı gününe rastlamış ve dinleyici grupları kavruk parti yerine dev partinin Kurultayım tercih etmişlerdi.

O sıcak pazar günü C.K.M.P. nin Büyük Kongresi lider Bölükbaşının kısa konuşmasıyla açıldıktan sonra ilk olarak mikrofon başına gelen bir delegenin:

"— Şimdi orkestra refakatinde İstiklâl Marşı söyliyeceğiz" şeklinde konuşması, salonda bulunanların gülüşmelerine sebep oldu.

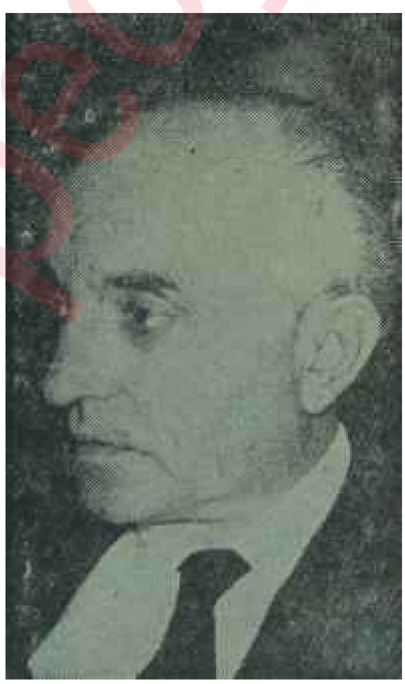
Ortalık sükûnet bulunca, Başkanlık Divanı seçimlerine geçildi. İşte bu seçimler sırasında Genel Başkanın birtakım plânları ortaya çıktı. Kongre arefesinde tazelenen "Tahtakılıç - Bölükbaşı ihtilâfı" dolayısıyla kendini pek emniyette hissetmeyen irikıyım lider, çâre-i halâsı kongrede hakimiyet tesis etmekte bulmuş olmalı ki hemen paçaları sıvadı, kendi adayı ve mutemet adamı Abdülhak Kemal Yörükü seçtirdi. Tabii bu arada Tahtakılıç taraftarları da boş durmadılar, onlar da Başkan yardımcılıklarını ele geçirmeğe gayret ettiler. Nitekim, Bölükbaşının muarızı olarak tanınan, fakat rengi pek belli olmayan Kadircan Kaflı ile kongre delegelerinin adayı Hasan Dinçer Başkanlık Divanındaki Başkan yardımcılıkları mevkilerini doldurdular.

Bundan sonra sıra, Bölükbaşının açış konuşmasına geliyordu. Saat 10.10'da Büyük Sinemanın kapısı önünde tantanayla karşılanan irikıyım lider, sağ tarafa isabet eden kapıdan girdi ve birinci sıranın ortasındaki yerini aldı. Bölükbaşının etrafı o kadar kalabalıktı ki, biraz sonra içeriye giren Ahmet Tahtakılıç ön sırada yer bulamadı ve kenarda bir yere ilişerek kongreyi tâkibe koyuldu. Bu durum, C.K.M.P. nin lider takımı arasındaki rüzgârın hangi istikamette estiğini gösteriyordu.

Osman Bölükbaşı
İrikıyım bir lider

Bölükbaşı saat 10.30'da yerinden kalktı ve iri adımlarla sahneye çıktı. Oyunun ilk perdesi açılmış bulunuyordu. Bölükbaşının baştanbaşa konuşması başlıca iki hedef gözetiyordu . Bunlardan biri kuvvetli parti C. H. P., diğeriyse Ahmet Tahtakılıçtı. Bölükbaşı bunlardan birini açıkça, diğerini gizli kapaklı olarak kongre önüne getirmekte fayda mülâhaza etti. Evvelâ kavruk partisinin çalışmasını sayıp döktü ve İhtilâl çorbasındaki tuz ve biber paylarının miktarını açıkladı, sonra da D.P. oy avcılığına çıkışlarını mâzur göstermek için:

Ahmet Tahtakılıç
Çabalama kaptan

"— Biz daha İhtilâlden 9 ay evvel, '1946 Ruhu'na sahip D.P. lilere kucağımızı açmıştık" dedi.

Bu sözler salonda homurtulara sebep oldu. Bölükbaşı bu arada partiiçi huzursuzluklara da temas etti ve kendisi aleyhinde tertipler hazırlandığım söyleyerek üst perdeden yağıp esti. Kendi aleyhindeki tertiplere asla ve asla müsaade etmiyecekti.

İrikıyım lider sahneyi terkettiği zaman saat 11'di ve oyunun birinci perdesi bitmişti.

Kongre eğleniyor

Fakat asıl eğlence faslı bundan sonra başladı. C.K.M.P. nin ağzı lâf yapabilen delegeleri kürsü önünde arz-ı endam ettiler ve doğrusu bu ya, dinleyicilere pek eğlenceli dakikalar yaşattılar. Hele bir emekli General vardı *ki,* ortalığı kahkahadan kırdı geçirdi. Emekli General, bir doktor hazakatiyle söze başladı ve:

" — Bizim inancımız var, imanımız var, Allahımız da var, peki niçin ileri gidemiyoruz?" diye sordu.

Ama sualine gene kendisi:

"— Biz körpe tosunlarız da ondan" cevabını verdi.

Salon kahkahadan inliyordu. Delegelerden birkaçı:

"— Paşa sus! Kimse duymasın, yaşlanınca öküz derler" diye bağırdılar.

Kongre böyle eğlenceli bir şekilde devam ederken, söz alan Tahtakılıç havanın birden elektriklenmesine sebep oldu. Kendisine isnat edilenleri reddeden Tahtakılıç:

"— Siyaset bir bataktır. İnsanın hiç bir tarafı temiz kalmaz. Ama ben buna rağmen siyasete devam edeceğim" dedi ve sonra şuhları ilâve etti:

"— Artık köşebaşı tertip ve tezvirlerinden bıktım. Tertipçi ve tezvircileri kendi başlarına bırakacağım."

Bu sözler alkışlarla karşılandı. Tahtakılıç, Genel Başkan Bölükbaşıya bakarak:

"— Genel Başkanlığa adaylığımı koymıyacağım" dedi ve kürsüden indi. Bölükbaşı bu sözler üzerine pek keyiflendi. Fakat vakit geç olmuştu. Kongre bir takrirle ilk gününü kapadı. Bu satırların okunduğu sırada kongrenin ikinci gün çalışmaları başlamış olacaktır. Ancak seçimlerde C.H.P. silindiri C.K.M.P. yi ezecekse C.H.P. Kurultayı da kavruk partinin toplantısını ezdi ve üçüncü, hattâ dördüncü plâna itiverdi.

Duruşmaların Anatomisi

Sakınılacak Nokta

İki 15, halk tarafından merak ve heyecanla bekleniyor. Bir ay fasıla ile gelecek bu 15'lerden birincisi Yassıada kararlarının tefhim edileceği 15 Eylül, diğeri milletin sandık başına gideceği 15 Ekimdir. 15 Ekim akşamı sandıklardan ne sıkacağı meçhul olmakla beraber, 15 Ekim gününün nasıl cereyan edeceği şimdiden bilinmektedir. Halbuki 15 Eylül, iki sürpriz saklamaktadır. Evvelâ, kararların ne olacağı şüphesiz meçhuldür. Ama bunun yanında, kararların tefhim süresi de muallaktadır. Yüksek Divanın kendisine nasıl bir usûl seçeceği henüz malûm değildir.

Normal mahkemelerde çok kullanılan bir yol, hükmün sanıklara tefhimi, esbab-ı mucibeli kararın ise ondan sonra bildirilmesidir. Heyetler, konulan vâde içinde müzakerelerini yaparlar, hükme varırlar. Hüküm, alenen tefhim olunur. Ondan sonra oturulur ve karar yazılır. Bunun, sürat bakımından fayda sağladığı muhakkaktır. Hele kabarık dosyalı dâvalarda bu suretle zamandan kâr edilir.

Yassıadada ne yapılacaktır? 203 duruşma gününün, Salim Başol ve arkadaşlarının önüne dosya bakımından şimdiye kadar hiç bir mahkemenin görmediği kalınlıkta evrak çıkarttığı şüphesizdir. 400 sanıklı Anayasayı İhlâl dâvasının yanında sayısız suiistimal dâvası da görülmüş ve bunlar hep, meşhur 1 numaralı dosyayla birleştirilmiştir. Duruşmalar bittikten sonra o dâvaların kararları kaleme alınmış mıdır, yoksa son gün mü beklenmiştir, bilinmemektedir. Bilinen, esbab-ı mucibeli kararların dosyalar kadar heybetli olacağı ve okunmasının günlerle süreceğidir.

Şimdi, bir noktayı önemle gözönünde tutmak lâzımdır. 15 Eylül gelip çattığında bir tansiyon bütün memleketi ister istemez saracaktır. O sabahtan itibaren bütün gözler Yassıadaya dönecek, bütün kulaklar Yassıadaya çevrilecektir. Bir cevap alınabilecek her telefonun mütemadiyen aranılacağından hiç şüphe edilmemelidir. 15 Eylül gününün uyandıracağı merak, en heyecanlı futbol maçının oynandığı gün uyanan merakın İnanılmaz nisbette üstünde olacaktır. Bütün yurda şamil böyle bir tansiyonu günlerle sürdürmek doğru mudur, memleket menfaatine uygun mudur? Buna müsbet cevap vermek pek zordur? Hele seçim arefesinde bulunulduğu bir sırada, isteristemez pek uzun olacak ve tabii hüküm kısmını sonunda ihtiva edecek bir kararın günler ve günler kıraat olunması, her akşam celsenin ertesi sabaha, bir netice ilân edilmeksizin bırakılması sinirleri gerecek, yer yer tartışmalara hattâ çatışmalara yol açacak, tadsız hâdiseler birbirini tâkip edecektir.

Bunun yanında, kelleleri istenilen sanıklar ve onların yakınlarını bir intizar devresi içinde tutmak pek insani sayılmıyacak bir davranıştır. Bunların ruh haletlerini düşününüz. Sabah geliyorlar, Divanın karşısına diziliyorlar. Esbab-ı mucibeli kararın okunmasına başlanıyor. Karar okunuyor, okunuyor, okunuyor. Deliller tartışılıyor, iddia ve müdafaa kıymetlendiriliyor. Sanıkların ve yakınlarının her cümleden kendi leh veya aleyhlerine bir mâna çıkarmaya çalışacakları şüphesizdir. Akşam oluyor. Sanıklar yerlerine, yakınları evlerine gönderiliyor. Ertesi gün aynı hikâye, daha ertesi gün gene o hikâye, sonra pazar, pazartesiye kıraatin devamı.. Hayır, hu bir nevi çin işkencesi olur ki vicdanların tahammülü güçtür.

Ama bunun yanında, kaale alınması gereken bir başka nokta vardır. Normal mahkemelerde temyiz hakkı bulunduğundan, hüküm öğrenildikten sonra esbab-ı mucibe beklenir ve o gelince temyiz lâyihası kaleme alınır. İnfaz, o devrenin sonundadır. Halbuki, Yassıada kararlarının temyizi bahis konusu değildir. Yüksek Adalet Divanının üstünde bir merci yoktur. O bakımdan, M.B.K. nin tasdikinden geçmesi gereken idam kararlarının haricindeki kararlar, tefhimle birlikte infaz sahasına girecektir. Zaten, hüküm açıklandıktan sonra sanıkların yeniden toplanması ve onların yüzlerine karşı esbab-ı mucibeli kararın okunması da pek mantıki değildir.

Üstelik, bu önemde bir dâvanın sonunda, hükmün, mucip sebepleri Türk milletince bilinmeksizin tefhimi asla tatmin edici olmayacaktır. O tarihte karar metninin hazır olması ve açıklanabilmesi şarttır. Yalnız, acaba bunun Yassıadada günler ve günler okunmasını önlemenin imkânı yok mudur?

Çâre, şüphesiz, esbab-ı mucibeli kararın 15 Eylül günü dağıtılabilecek şekilde basılmasıdır. Karar bir kitap halinde toplanır ve basma, sanıklara, avukatlarına hükmün tefhimiyle birlikte verilir. Zaten esbab-ı mucibeli kararın gazetelerde aynen, hattâ kısmen yayınlanmasını beklemek hatadır. Olsa olsa, bunun bir hülâsası, hem de aslına nazaran pek kısa bir hülâsası okuyuculara verilebilecektir. Radyoda da, aynı şeyden başkasını yapmanın imkânı olmadığına göre bir kıraat ile memleket tansiyonunu son derece gergin halde tutmanın hiç bir mânası yoktur.

Salim Başol
Çanlar çalıyor

Bir mahzur, basılma sırasında kararların tefhimden önce öğrenilmesi ihtimalidir. Bunu önlemek kabildir. Nihayet, baskı bir askerî matbaada yapılacaktır. Tedbir alınabilir. Üstelik, hüküm kısmı son gün hazırlanabilir. Salim Başol "Esbab-ı mucibesi, çıkarılan kitapta bildirildiği gibi..." diyerek her bir dâvanın her bir sanığı hakkında varılan hükmü bir gün içinde tefhim eder ve 15 Eylül sabahı başlayan hikâye 15 Eylül akşamı sona erer.

Her halde, bu önemli noktayı şimdiden dikkatle düşünmekte büyük fayda vardır. Takdirde yapılacak bir hata, tadsız ihtilatlara yol açabilir.

Doğu - Batı

Müzakereye doğru

Berlin buhranı ile ilgili olarak Birleşik Amerika bir yandan Batı Berikideki Amerikan garnizonunu takviye eder, diğer yandan, Başkan yardımcısı Lyndon Johnson'u Batı Almanyaya gönderirken, 2,5 milyon Batı Berlinlinin kendi âkıbetlerine terkedilmiyeceklerini gösteren bu sembolik hareketlerin yanısıra Sovyetlerle müzakere fikrinin de geride bıraktığımız hafta içinde hayli geliştiği görüldü.

Batı Berlin Belediye Başkanı Willy Brandt, Şansölye Adenauer, Amerika Dışişleri Bakanı Dean Rusk ve nihayet İngiltere Dışişleri Bakanlığı sözcüsü müteaddit beyanlarında bu fikir üzerinde durdular ve zaman

Adenauer
Bir iyimser adam

ve şartlar hakkında küçük farklarla önümüzdeki sonbahar Sovyetlerle müzakereye girişileceği ümidinde olduklarını söylediler.

Ancak, Willy Brandt ile Şansölye Adenauer'in nutukları önümüzdeki ayın 17'sinde yapılacak olan Alman seçimlerinin büyük ölçüde tesiri altında kaldığından, hattâ daha kestirmesi, bu iki zâtın beyanları birer se--im nutku olduğundan, iki Alman şahsiyetinin esas müzakere teması üzerinde teferruatı farklı gördükleri anlaşıldı. Bundan başka yine bu iki Alman idarecisi Doğu - Batı Berlin hududunun Doğu Almanya makamları tarafından kapatılması karşısında Batılı müttefiklerin derhal almaları lâzımgelen tedbirler üzerinde de müttefik değillerdi. Adenauer, mûtadı hilâfına iyimser konuşuyor, buna mukabil gelecek seçimlerde Şansölyenin karşısına rakip olarak çıkması kararlaştırılmış bulunan Willy Brandt, protestolarla ve sembolik hareketlerle işin bitmeyeceğini, müttefiklerin derhal göze görünür, müessir "karsı - tedbir"ler alması gerektiğini ileri sürüyordu. Hattâ, geride kalan hafta içinde ciddi bir Alman gazetesinin -nereden ele geçirmişse- yayınladığı bir mektup, Brandt'ın Berlin meselesinde göründüğünden de sert siyaset taraftarı olduğunu meydana koydu. Batı Berlin Belediye Başkanının Başkan Kennedy'ye gönderdiği bir mektup olduğu iddia edilen ve bunu neşreden gazete hakkında takibat açılmasından da hakiki olduğu anlaşılan bu mektubunda Brandt, Batılıların ağır tutumlarından uzun uzadıya şikâyet ettikten sonra bazı "karşı . tedbir"ler tavsiye etmekte ve bu arada üç Batılı devletin Berlinde dörtlü statünün yerine üçlü bir statü kurmalarını da telkin etmektedir. Batılılar, dörtlü statünün Sovyetler tarafından ihlâli mânasına gelecek teşebbüslerden ve yine Sovyetlerin telkiniyle bu statünün Doğu Almanya makamları tarafından ihlâl edildiğinden şikâyet eder ve Berlin konusunda dünya efkârına karşı bu ahde vefasızlığı en kuvvetli koz olarak kullanırken, bu kete, Brandt'ı dinleyecek olsalar, bu statüyü evvelâ kendileri bozmuş olmazlar mı? Willy Brandt Batılı müttefikle. rin tasalarım ve tutumlarım bu derece yanlış anlayan veya hiçe sayan bir adam mıdır? Gelecek seçimlerde Batı Almanyanın idaresini eline almak iddiasile Adenauer'in karşısına çıkacak olan şahıs bu mudur? Her ne olursa olsun, Berlin buhranının bu son safhasında Adenauer ve hattâ onun Savunma Bakanı Strauss, işleri çok daha iyi bildiklerini ve çok daha güvenilir kişiler olduklarını göstermişler veya en azdan bu hususta köklü bir intiba uyandırmışlardır.

Gizli müzakere mi?

Lyndon Johnson'un Batı Almanya ve Batı Berlini ziyareti, durumu aydınlatmak bakımından faydalı olmuştur. Gerçi bu ziyaret Amerikan garnizonunun takviyesi zamanına tesadüf ettiği için bir nümayiş havası yaratmış ve tabiatile Moskovanın hiddetini mûcip olmuşsa da, beraberinde Sovyet Rusya işleri müşaviri Bohlen ve Almanyadaki Amerikan kuvvetlerinin eski Başkumandanı General Clay olduğu halde yaptığı bu seyahat neticesinde Johnson hem Alman şahsiyetlerine meram anlatmak, hem de Başkan Kennedy'ye durum hakkında ilk elden rapor vermek fırsatım bulmuştur.

Bu arada bir Fransız gazetesinin verdiği bir haber hayli heyecan uyandırmış bulunuyor. Buna göre Batılılarla Sovyetler arasında şimdiden gizli görüşmeler veya en azından sondajlar başlamıştır. Bu haber resmen tekzip edilmedi. Akla pek yakın gibi görünmemekle beraber, hayli zemin de kazandı. Üstelik Amerika Dışişleri Bakanı Dean Rusk'un bir beyanatı aynı istikamette tesir göstermekten hali kalmadı. Rusk müzakere fikrini uzun uzadıya işledikten sonra "Yeni bazı teklif ve telkinlerimiz olabilir" demek suretile aşırı bir iyimserliğe yol açtı. Fakat, bunun yanısıra Sovyetlerle müzakerenin artık sadece Almanya ve Berim meselelerine inhisar edemiyeceği kanaati de kuvvetlendi. Şansölye Adena-

Willy Brandt
İktidar yolunda

uer'in bitirdiğimiz hafta içinde "Yalnız Berlin meselesi konuşulamaz" şeklinde ifade ettiği kanaat, hafta sonunda müşahhas denebilecek tedbirlere inkılâp etmiş gibi görünmekteydi. Filhakika üç seneye yakın bir zamandan beri Cenevrede nükleer denemeleri durdurmak hususunda Sovyet Rusya, Amerika ve İngiltere arasında cereyan eden müzakereler hafta sonunda birden hararetlendi. Amerikalıların yeni tekliflerini Sovyetlere izah etmek için yalnız Amerikan baş delegesi Arthur Dean'ın değil, fakat aynı zamanda Dışişleri Bakanının da Cenevreye gideceği haber verildi. Buna muvazi olarak Birleşik Amerika nükleer denemelerin durdurulmasıyla ilgili bir beyaz kitap yayınladı. Bu, Amerikalıların son gayretleri ve son ihtarları mıydı? Gerçekten beyaz kitapta, müza-

kereler çok uzar giderse Amerikanın güvenlik mülâhazası ile nükleer silâh denemelerine tekrar başlamak zorunda kalabileceğine dair imalar vardı. Öte yandan Sovyetler, nükleer denemeleri durdurma müzakerelerini umumi silâhsızlanma müzakerelerinin çerçevesi içine almayı ileri sürmek suretile, tutumunda tam bir değişiklik yapmıştı. Bu olayların ışığında incelenince son gelişmeler, nükleer denemelere tekrar başlamak için bazı hazırlıklar gibi görünmekte ve gerginliğin artması ihtimali yakına gelmektedir. Fakat beyaz kitabın yayınlanmasına muvazi olarak, umumi silâhsızlanma bahsinde Sovyet-Amerikan görüşmelerinin 5 Eylül de Washington'da tekrar başlıyacağının bildirilmesi işin rengini hayli değiştirmiş oldu. Hatırlarda olduğu veçhile, umumî silâhsızlanma konferansına hazırlık olmak üzere bu konuşmaların ilk safhası geçen Haziran Washington'da cereyan etmiş, Temmuz 17'den itibaren Moskovada devam olunmuş ve birdenbire kesilerek Başkan Kennedy'nin Silâhsızlanma İşleri Müşaviri John McCloy Amerikaya dönmüştü. Hattâ o zaman işin içinde bilinmeyen bir taraf olduğundan şüphe edilmiş, gizli mesajlardan vesaire bahsedilmişti. Şimdiyse tekrar bırakılan yerden başlandığına göre, tarafların Almanya meselesinin yanı başında, bu meseleye muvazi olarak yeni bir müzakere yolu araştırdıkları intibaı hâsıl olmaktadır.

Üç Batılı arasında

Berlin buhranının başlangıcından beri Sovyetlere karşı takınılacak tavır bahsinde Batılılar arasında görüş farkı bulunduğu iddialarının sonu gelmemiştir. Sovyetlerin Almanya meselesine dair 3 Ağustos tarihli notalarına Batılıların verecekleri cevap bahis konusu olunca, bu iddialar daha da arttı. Meseleyi Washington'da incelemekte olan Batılı uzmanlar komitesinin, Fransız delegesinin tıkama siyaseti yüzünden çalışamaz hale geldiği ileri sürüldü. Amerika Dışişleri Bakam Dean Rusk son iki beyanatında bu meseleye temas etmiş, daha doğrusu gazetecilerin sualleri karşısında temas etmek zorunda kalmıştır. Rusk'a göre Sovyetlere verilecek cevabın önümüzdeki hafta gönderilmesi muhtemeldir. Halen tetkik konusu olan bu cevapta yalnız Almanya meselesiyle iktifa olunmayacak, fakat Berlin hakkındaki Batılı protestosuna Sovyetlerin 18 Ağustosta verdikleri cevap da ele alınacaktır. Batılı müttefikler arasında Sovyetlere teklifte bulunup bulunmamak bahsinde bir anlaşmazlık olduğuna dair sorulan suallere Rusk'ın cevabı çok kapalı ve kaçamaklı görünmekle beraber bayii mânidardır. Fransanın, Moskovaya kargı herhangi bir açılış yapılmasına razı olmadığı anlaşılmaktadır. Bunun sebebini büyük ölçüde bizzat General De Gaulle'ün muammalı tutumunda araştırmak mümkünse de, diğer taraftan, öyle anlaşılıyor ki Fransa, Almanya ve Berlin üzerinde ciddi bir müzakerenin evvelâ silâhsızlanma yolundan geçeceğini, sonra da muhtemelen Birleşmiş - Milletler çerçevesinde yer alacağını düşünerek ürkmektedir. Zira Fransa nükleer denemeleri durdurma müzakerelerine iştirak etmemek ve denemeleri tek taraflı olarak durdurmamak suretile Batılı müttefiklerine ayak uyduramamış durumdadır. Sonra da General De Gaulle bilir ki, Birleşmiş . Milletlerde bir büyük çoğunluk, Batılıların Berlindeki durumu deyince Fransanın Kuzey Afrikadaki, Bizertedeki durumunu hatırlatmaya meyyaldir.

Dean Rusk
Kapalı kutu

Birleşmiş Milletler

Atalet siyaseti

Atalet siyasetinden bıkmış usanmışların yardımıyla işbaşına gelen De Gaulle hükümeti de şimdi aynı bağlarla bağlanmış gibi görünmektedir. Güvenlik Konseyinin Bizerte baklandaki kararı Paris hükümetince kaale alınmayınca, bir gurup Asyalı ve Afrikalı memleketin teşebbüsü ile mesele Genel Kurula getirildi. Fakat bu sefer de Fransa Genel Kurul müzakerelerine katılmadı. Fransa evvelâ, olayı Genel Kurula getirmede tâkip edilen usûlün sakat olduğu, sonra da meselenin iki taraf arasında halledilmesi lâzımgeldiği iddiasındadır. General De Gaulle'ü bu türlü savsaklama hareketine sevkeden nedir? Bunun üzerinde çok şey söylendi. Fakat yine en ağırını Fransız gazeteleri yazdılar. Generalin, şimdi çok kuvvetli durumda olan ordudan ve bu ordunun müfritlerinden çekindiği için Kuzey. Afrikada herhangi bir tâvize yanaşmadığını söylediler. Hattâ bu müfrit unsurların, Cezayir savaşını bitirmek için Devlet Başkanına garip telkinlerde bulundukları da ileri sürüldü. Bu telkinlere göre, Bizerte üssünü terketmek değil, aksine olarak Tunusun kuzeyini tamamen hakimiyet altına alarak Cezayir savaşında yeni ve müessir bir cephe daha açmak lâzımdır.

Gerçi Habip Burgibanın Bizerte işini tazelemek için seçtiği zaman hayli karanlık mülâhazalara dayanmakta ise de, buna karşı Fransanın tutumu da hiç aydınlık değildir. Birleşmiş - Milletlerde bu konuda açılan müzakereler Sovyetler için mükemmel bir propaganda ve hücum vesilesi teşkil etmiş, Sovyet delegesi umumi olarak üsler bahsini açmak fırsatını bulmuştur. Buna muvazi olarak CENTO'ya atfolunan bir takım sözde tecavüz plânlarını da Moskova gürültü ile yayınlamıştır.

Batılıların Birleşmiş - Milletlerde işleri kolay değildir. Bu bakımdan gerektiği zaman Berlin meselesini Uluslararası Teşkilâta götürmek fikri de simdi en çok tenkit edilen fikir olmuştur. Bu hususta Dean Rusk dahi iyimser değildir. Amerika Dışişleri Bakam son beyanatında, mesele Birleşmiş - Milletlere götürüldüğü zaman çok çok taraflar arasında müzakere tavsiyesi elde edileceğini, bu bakımdan teşkilâta başvurmanın zaruri olmadığım söylemiştir.

Birleşmiş . Milletler bugünlerde en bahtsız devresini yaşamaktadır. Müracaat eden pişman olmaktadır.

İdarecilik

Karamanın koyunu..

Simsiyah bıyıklı, uzun boylu, orta yaslı adam, pencereleri Hilton Oteline bakan odaya girince içerdekiler gülümsemekten kendilerini alamadılar. Pek sevdikleri bu arkadaşlannın arasıra savurmadan' edemediği meşhur palavralarını hatırlamışlardı.

Adam, etrafındakilere aldırmadan:

"— Buldum'" diye söze başladı.

Bir an durdu ve devam etti:

"— Bir banda alınan seslerden işe yaramıyanları atıp, kullanmak istediğiniz sesi temiz olarak radyodan yayınlamanın yolunu buldum. Yeni bir makine icat ettim."

Bu sözler odada bulunanların yüzlerindeki gülümsemenin donmasına sebep oldu. Mucidin yeni icadı hakkında yapacağı açıklamayı merakla beklemeğe koyuldular. Fakat mûcidin hiç te öyle bir niyeti olmadığı anlaşılıyordu. Nitekim sözlerini şöyle- bitirdi:

**— General Eisenhower'in hava alanında banda aldığımız sesi uçak gürültüleri arasında kaybolmuştu. Ama yeni makinem sayesinde Eisenhower'ın sesini ve uçak gürültüsünü birbirinden ayırdım. Radyodan tertemiz yaymayabilirsiniz. Buyrun!"

Masanın üstüne bir bant koyan mûcit, arkasından hayretle bakmakta olan radyo idarecilerine aldırmadan odayı terketti.

Hâdise Amerika Birleşik Devletleri eski Başkam Eisenhower'ın general bulunduğu günlerde, Türkiye'yi ziyareti sırasında İstanbul Radyosunun Program Müdürlüğü odasında geçmiştir. Bir gün önce General Eisenhower uçaktan iner inmez Yeşilköy Hava Alanında bir beyanat vermiş ve o sırada banda alınan beyanatın uçak gürültüleri arasında anlaşılmaz bir hale gelmesinden ötürü radyoda yayınlanmasına imkân bulunamamıştı. Ne var ki, bir yabancı haber ajansının radyo kısmı şefi olan siyah bıyıklı, uzun boylu, orta yaşlı ve Kıbrıs lehçesiyle konuşan adam, ne yapmışsa yapmış, aynı bant üzerine kaydedilen uçak gürül - tüsüyle Generalin sesini birbirinden ayırabilmiş ve söz konusu önemli beyanatın radyodan yayınlanmasını sağlamıştı! Üstelik yeni bulduğu makine sayesinde İstanbul Radyosu idarecilerinin ağızlarının bir karış açık kalmasına da sebep olmuştu!

Aslında, aynı banda aynı anda alman sesleri teknik bakımdan birbirinden ayırmanın, mesela gürültüleri atıp, kullanmak istenilen sesi temiz olarak yayınlamanın imkânı yoktur. Böyle bir makinenin günün birinde yapılacağını - düşünmek bile bu islerden anlıyanları kahkahalarla güldürmeye yeter. Fakat, yabancı haber ajansının şefi, belki de radyoculuğumuzda eşi görülmemiş bir palavra savurmus ve General Eisenho--er'm gürültüsüz bir yerde aldığı beyanatım, güya ilk beyanatının temizlenmiş şekliymiş gibi İstanbul Radyosuna yutturuvermiştir. İşin aslı meydana çıktığı zaman bu kocaman palavraya sâdece gülünmüş ve kimse, radyo idarecilerinin böyle bir yalanı yutabilecek kadar bilgisiz olabileceklerinin üstünde durmamıştır. Önemsenmeyen bu nokta, radyolarımıza oynanan oyunların devamına yol açmakta gecikmemiştir. Gerek radyo idarecilerinin veya programcılarının saflığından, gerekse radyoları kıvrandıran imkânsızlıklardan yararlanan kimseler, çeşitli oyunlarla işi haddinden fazla ileriye götürmekten kaçınmamışlardır.

...Sonra çıkar oyunu

Bu oyunlardan en ağırı muhakkak ki geçen aylar içinde Ankara Radyosuna oynananı oldu. AKİS'in en ince teferruatına kadar ortaya serdiği bu oyun, günün birinde Ankara Radyosuna Haydın'ın "İtfaiye Müziği" adı altında bant üzerinde gönderilen eserle başladı. Radyo, iyiliksever dinleyicisinden aldığı bu bandı ve bantla beraber gelen açıklamayı, bir öğle yayınında olduğu gibi programa koymaktan çekinmedi ve bu suretle de klâsik müzik dinleyicilerine karşı mahcup duruma düştü. Çünkü iyiliksever dinleyicinin gönderdiği banttaki müziğin Haydın'ın değil, çeşitli bestecilerin eserlerinden Ankara Radyosuna bir oyun oynamak için bir araya getirilmiş olduğu ancak yayından sonra anlaşıldı. Ne tuhaftır ki, bu kötü oyunun Ankara Radyosundaki kurbanlarına hiç bir şey yapılmadı! Buna karşılık, sahasında profesörlük belgesine sahip, yıllarca işine emek vermiş bir idarecinin görevine son verildiği duyuldu!

Sözün kısası, Türkiye radyolarında bilgisizlikleri en canlı örneklerle meydana çıkarılanlar, arada sırada patlak veren oyunlara rağmen kuzu kuzu yerlerinde kalabilmekte ve tabii, radyoyu* başka şekillerde atlatmak isteyenlere kapıların açılmasına sebep olmaktadırlar.

Bu arada, radyolar da dinleyicilere oyun oynamaktan geri kalmamışlardır! Meselâ, yine aylarca önce bir gün, meşhur "Olaylar ve Yankıları" saatinde pek önemli bir yanlışlık yapılmış ve iş -Allahtan- pek hafif atlatılmıştır. O günlerde Ankara Radyosunda eleman kıtlığı vardı. AKİS'de her zaman belirtildiği gibi, bir kişi birkaç işi birden yapmak zorunda kalıyordu. İşte, durumun sıkışık olduğu birgün, nasıl olmuşsa olmuş, spikerin eline "Olaylar ve Yankıları" programının bir gün önceki metni tutuşturulmuştu! Aksi gibi, nöbete gelen spikerler her gün değiştikleri için, o akşam nöbette olan spiker de bu metnin bir gün önce okunduğunu farketmemiş ve kemali ciddiyetle aynı konuşmayı ikinci defa ve kelimelerin üzerine basa basa okumuştu! Durumu anlıyan bir - iki dinleyici Radyoevine telefon etmeyi

Ankara Radyoevi
Dışı kalaylı, içi, vayvaylı

vazife saydılar ama, iş, nedense büyümeden kapandı. Fakat birkaç gün sonra Cumhuriyet gazetesinin Okuyucu Mektupları sütununda bu işin üstüne eğilmeyi kendine vazife edinmiş bir başka dinleyicinin mektubu yayınlandı. İşin içyüzünü bilmeyen bu dinleyici, haklı olarak, "Olaylar ve Yankıları" yazarlarına çatıyor ve aynı haberlerin iki defa ele alınmasından şikâyet ediyordu.

Radyolarımızın dinleyiciye oynadıkları başka oyunlar da vardır. Yine başkent radyosunun önemli programlarından birinde, Avrupada başarı kazanmış bir Türk müzisyeni hakkında bilgi veriliyordu. Fakat dinleyici, nerdeyse meraktan çatlıyacak hale gelmişti. Çünkü, başarının derecesi bütün teferruatile açıklandığı halde, başarı sahibinin adı bir türlü söylenmiyordu! Müzisyenin ismini programın sonunda bulacaklarını tahmin edenler de bunda ne kadar yanıldıklarını anlamakta gecikmediler. Program bitti ve dinleyici sadece, Avrupada bir müzisyenimizin basan kazandığını öğrenebildi, hepsi o kadar!..

Bu şekilde bir program yapmak veya radyo haberi hazırlamak ne gazetecilik, ne de radyoculuk prensiplerine sığar. Gerçi, Ankara Radyosu kurulduğundan beri ilk defa, içinde bulunduğumuz yıl aktüaliteyi yakından izlemeye çalışmıştır ama, bu seklideki haberleri verirken en azından haber yazma tekniğini de bilmek gerekir.

Bozulmak istenen prensipler

Radyolarımızda çalışan bazı kimseler de, işe bakın ki, prensipleri bozmamak için bütün gayretlerini sarfetmekte, bir oyuna kurban gitmemek, küçük düşmemek ve büyük işler yapmış gibi görünmek için ellerinden geleni esirgememekteydiler. Fakat artık radyolarımızda prensip diye bir şey bulunmadığı için, 'ortada olmayan prensipleri bozmamak diye birşey de düşünülemez. Meselâ, Ankara Radyosunun bir idarecisi aylarca önce mikrofona çıkıp spikerlik görevi yaptığı için ağır şekilde tenkide uğramıştır. Tenkit edenler, o zamanlar başkent radyosunda erkek spiker bulunmadığı için söz konusu edilen idarecinin mikrofona çıkmak zorunda kaldığını bir türlü kabul etmek istememişlerdir. Geçen Kasım ayında spikerlik imtihanı açılmış ve erkek spikerler alındıktan sonra bu idareci de spikerlik görevini yeni gövrevlilere bırakmıştır. Ne var ki, yeni almanlar arasında erkek spikerler az bir yekûn teşkil ettiklerinden başkent radyosunda erkek sesine ihtiyaç, küçük çapta da olsa, yine kendini duyurmuştur. Bu sebepten de, bir zamanlar etrafındakiler tarafından şiddetle tenkit edilen idareci, aynı şahıslar tarafından mikrofona çıkarılmış ve bu açık gediği kapaması kendisinden istenmiştir. Bu arada küçük düşme, söz dinletememe ve kendini gösterememe endişesiyle konulan diğer prensipler ve uzun uzun raporlar halindeki kurallar bir türlü uygulanamamıştır. İşin kötüsü, korkulan ne varsa, bu kuralları koyanların başına gelmiştir. Ama ne yazık ki, radyolarda çalışanlar ve mikrofonun iplerini ellerinde tutan idareciler bütün bu olup bitenlerden ders alacağa benzememektedirler. Sonra, anlıyamadıkları bir nokta daha vardır, o da, hangi radyoda olursa olsun, bir düzen kurmak istendiği takdirde, bunun prensiplerle değil, herşeyden önce bir plânla yapılacağıdır. Plânsız konulan prensipler bozulmaya mahkûmdur. Nitekim, daima böyle olmaktadır. Prensiplerin bozulması ise idarecileri küçük düşürmekte, sözlerini geçirememelerine yol açmaktadır. Plân yapabilmek, radyolarımızın belini büken dertleri inceleyebilmek, yayınlara bir yön ve âhenk verebilmek için gerekli en önemli şart, muhakkak ki bilgidir.

Bugün radyolarımızda, hazırlanırken tartışmaya yer veren, dinleyicinin bilgi edinmesi amacını güden tek bir program bulmak hemen hemen imkânsızdır. Radyo idarecileri polemiğe veya basının tenkidine sebep olabileceğini tahmin ettikleri programlardan kaçınmaktadırlar. Hata yapan, yetersiz bir şekilde çalışan. kimseler, her şeye rağmen hâlâ söz sahibi olabilmektedirler. Adam kayırma, tamdık vasıtasile radyolarda iş bulma keyfiyeti, maalesef eskisi gibi devam etmektedir. Türkiye radyolarını bütün bunlardan kurtarmak için çok sıkı tedbir almanın ve önca plânlı çalışmayı öğrenmenin şart olduğunu unutmamak lâzımdır.

K A D I N

Ankara

Türk Kadınlar Birliği

Yumuşak hatlı, iddiasız, fakat şahsiyet sahibi genç bir kadın, ağır ağır ve kelimelerin üzerine basa basa konuşuyordu:

"— Gayelerimizden biri de vilâyet ve kazalarda Türk Kadınlar Birliği başkanlıklarını vali ve kaymakam eşlerinin inhisarından kurtarmaktır."

Bir kaç saniyelik bir susuştan sonra sözlerine şöyle devam etti:

"— Elbette ki vali eşlerinin olsun, kaymakam eşlerinin olsun Birliğe büyük hizmetleri dokunmuştur ve her aydın Türk kadınının başlıca vazifesi, bulunduğu yerde Türk kadınının dâvalarını benimsemektir. Anlaşılmıyacak şey, bir kadım sırf valinin veya kaymakamın eşidir diye otomatik şekilde başkanlığa getirmektir. Bu, Türk Kadınlar Birliğinin çalışmalarım çoğu zaman felce uğratmış bir kötü gelenektir. Birçok dertler bu yüzden dile getirilemez. İdari makamlara hoş görünme gayreti, hiç değilse onları kızdırma korkusu üyeleri serbest konuşup serbest hareket etmekten alıkoyar. İkinci mahzur, şehre yeni gelmiş bir vali veya kaymakam eşinin mahalli dertlere, mahalli meselelere kâfi derecede âşina olmamasıdır. Yerli halktan yetişmiş kadınlarımızın veya bir yerde uzun zaman yaşamış kadınlarımızın o yerler için daha ehil başkan, daha ehil faal üye olabileceklerine inanıyoruz. Bu, hiçbir zaman vali veya kaymakam eşinden Türk Kadınlar Birliği Başkam olamaz mânasına alınmamalıdır. Gaye, hiçbir fark gözetmeksizin, sırf hizmet mukabili üyelerimizi vazifelendirebilmektir. Kadın dâvalarımıza el atan mücadeleci ve faal idare heyetleri kurmanın da başka çıkar yolu yoktur."

Hâdise, geride kalan haftanın içinde birgün, Ankara, Necatibey caddesinde bir binada geçti. Konuşan sâkin sesli kadın, Türk Kadınlar Birliği Müteşebbis Heyeti Başkam Feriha Öztürktü. Müteşebbis Heyet, o gün Genel Merkezde Maraş ve Antakya Türk Kadınlar Birliği Başkanlarıyla bir sohbet toplantısı tertiplemişti. Çaylar yudumlanırken, Türk Kadınlar Birliğinin birçok önemli meselesi ele almıyor ve tartışılıyordu. Maraş Türk Kadınlar Birliği Başkanı rontgen mütehassısı Dr. Nüzhet Durakbaşa, Feriha Öztürkü tasvip etti. Türk Kadınlar Birliğinin memlekete faydalı çalışmalar yapabilmesi en başta idare heyetlerinin seçimleriyle ilgiliydi. Politik mülâhazalarla seçim yapma geleneğini terketmek ve üyelere, hizmet mukabili vazife verme prensibi üzerinde durmak hakikaten faydalı olacaktı.

Feriha Öztürkün üzerinde durduğu bir mesele de, Genel Merkezle teşkilâtın birbirine daha yakın bir şekilde çalışmaları, birbirlerinden haberdar olmaları hususu idi. Genel Merkez, teşkilâtı masa başından hayali emirlerle değil, yerinde tetkikler yaparak ve realist bir çalışma sistemi tâkip ederek idare etmeliydi. İhtiyâçlar ve davalar mahalli idi, çâreler ona göre aranmalıydı.

Âyinesi iştir..

Türk Kadınlar Birliği bilhassa yakın geçmişte pek çok tenkide uğramış bir teşekküldür. Bunun sebebi, Feriha Öztürkün parmak bastığı gibi, idare heyeti seçimlerinde liyakattan çok filâncanın veya falancanın eşine, kızına, yakınına vazife vermek itiyadına dayanmaktadır. Bu, yüzden teşekkül, tüzüğünü -ki güzel bir tüzüktür ve esaslı kadın dâvalarına el atmaktadır-, çoğu zaman rafa kaldırmak durumunda kalmış, gene bu yüzden -faal bir politikacılığı kapılarından içeri sokmamış olmakla beraber- kadın dâvalarında daima çekimser kalmış, kendi kendini felce uğratmış, sâbık iktidar mensuplarım gücendirmemek pahasına kendi kendini inkâr yoluna gitmiştir.

27 Mayıs İnkılâbından sonra yeniden teşekkül eden Türk Kadınlar Birliği bugün yepyeni bir ruhla çalışmaktadır. Teşkilâttaki kongreler biter bitmez Genel Kongreye gidilecek ve Türk Kadınlar Birliği yeniden Türk Kadınlığının temsilcisi olarak

Feriha Öztürk
Gaye çalışmak

faaliyete geçecektir. Müteşebbis Heyet Başkanı Feriha Öztürkün işaret ettiği gibi, bundan evvelki idare heyetlerinin birliğe muhakkak ki büyük hizmetleri dokunmuştur.

Bu hizmetler arasında, meselâ, dışarda birliği başarıyla temsil etmiş olmak, birliğe bugünkü lokalini kazandırmış olmak, karaçarşaf dâvasını benimsememekle beraber, Türk kadınına bir ecnebi misafirini kabul edebilecek şirin bir yer sağlamış olmak gibi örnekler sayılabilir. Birçok üyeler eğitim »sahasında Türk kadınına faydalı olmuş ve yüzlerce kişiye okuyup yazma öğretmişlerdir. Müteşebbis Heyete gelince, teşekküle yepyeni bîr ruh vermek ve onu canlandırmak gibi esaslı bir vazifenin yanında, eğitim sahasında pek çok faaliyet göstermiş, bütün okullarda açılan okuyup yazma kurslarına gönüllü olarak katılmış ve bilhassa birlik adına açılan biçki - dikiş kurslarında çok basarı kazanmıştır.

Türk Kadınlar Birliği Müteşebbis Heyetinin Ankara Hapishanesinde mahkûm kadınlarla meşgul olan bir kolu bilhassa faaldir. Hapishanede sosyal konular ele alınmaktadır. Malıkûm kadınların hiç boş kalmamalarını sağlamak üzere onlara dantel işi her çeşit el işi gösterilmekte ve gerekli malzeme sağlanmaktadır. Hiçbirisi okuyup yazma bilmediği için kendilerine okuyup yazma kursu açılmış ve bir kütüphane hediye edilmiştir.

Türk Kadınlar Birliği Müteşebbis Heyeti bir prensip kararı almıştır: Görgüye dayanmıyan hiçbir söylentiye önem verilmiyecek.. Böylece dedikodu ve iftira, fısıltı faaliyeti birlikten uzaklaştırılmış olacaktır. Yeni ve eski diye birşey de prensip olarak ağıza alınmamaktadır. Derneğe hizmet etmiş her üyenin bir yeri, bir kıymeti vardır. "Kardeşlik Günü"nde eski ve yeni idare heyetleri beraber toplanmış ve birlikte hakiki bir birlik kurmaya çalışmışlardır.

«Kardeş Partiler»in İdeali

Jale CANDAN

Demokrat Partinin başlıca vasfı inkılâp düşmanlığı idi. Memlekette yarattığı iktisadi güçlüklerden bunalan halkı oyalamak için ateşle oynadı ve nerede gerici bir kuvvet sezdiyse ona canlandırıp kendisine dayanak yaptı. On senelik iktidarı zamanında Dil İnkılâbını sekteye uğrattı, güzel dinimizin mânasını yok edip, yerine yobazlığı, kara taassubu koydu. Hakiki müslümana sırtını çevirip, hacıya, hocaya, muskaya, karınca, duasına, sakallıya, çarşaflıya yüzverdi. 19 Mayıs Gençlik bayramında birçok vilâyetlerimizde kızlarımız temiz spor hareketlerine katılamaz olmuşlardı. Taaddüdü zevcat tasarıları Büyük Meclise kadar sokuldu. Dünya fezaya adam göndere dursun, biz her işi bıraktık ta, kan verip almanın müslümanlığa aykırı olup olmadığının tartışmasına düştük.

Bugün artık Demokrat Parti tarihe karışmış bulunuyor. Fakat onun kara kuvvetlere dayanan kara ruhu haris ve tecrübesiz bazı politikacıların sayesinde bugün yeniden karşımıza dikilmiştir. Kendilerini her vesile ile kardeş parti ilân eden yeni partilerin, din ve fazilet maskesi altında, dayanacaklarını sandıkları en büyük kuvvet, biç şüphe obuasın ki, gerici kuvvetlerdir. Bu kardeş partilerden bir tanesinin, hem de yüksek kademelerinde hilâfetin geri getirilmesini konuşanları kulaklarımızla duyduk. Her vesile ile Demokrat Partinin yerini tutacaklarını ilân eden politikacıların zaten gerici kuvvetlere tâviz vermekten başka ellerinden ne gelir? Ne zaman ki bir adam yerli yersiz faziletten, ahlâktan bahseder, ondan şüphe etmek lâzımdır. Menderes, bir zamanlar bu memleketin 1 numaralı dindarı geçinir, cami ziyaret etmeden ve yakasına muska yapıştartmadan seyahate çıkmazdı. Sonradan öğrendik ki, camiye bağışladığını ilân ettiği halının bedelini bile devlet kasasından ödetmiştir. Halka, bilâücret çalıştığını duyururken, değil yalnız Başvekillik maaşını, aynı makamın tekaütlük maaşını cebe indirir, emrindeki bir memurun karısı ile aşk hayatı yaşarken devletin polisini kapıya nöbetçi diker, politik hırslarım tatmin için hırsızları aynen bur sete reisi zihniyetiyle kullanıp onları hırsızlık vesikaları ile tehdit edermiş. Zaten bizde ibadetin gizlisi makbuldür. Bunu hiç akıldan çıkarmamak, yeni politikacılarımıza vuracağımız kıymet ölçüsü bakımından önemlidir.

Önümüzdeki seçimlerin can alıcı noktalarından bir tanesi de gerici kuvvetlere' tâviz veren politikacıların memlekette tutunup tutunamıyacakları meselesidir. Bu politikacıları elleri boş çevirirsek, işte Demokrat Partinin kara robu asıl o zaman yok olacaktır. Ve işte ancak bundan sonradır ki "kardeş partiler" kendilerine başka çeşit idealler aramak zorunda kalacaklardır. Aydın Türk kadınının önemli vazifesi, şimdi en başta gerici kuvvete karşı koymak, onun karşısında çahşmaktır. Çünkü gerici kuvvetin ilk bedeli daima kadın olmuştur.

. Moda

Sonbahar sokak kıyafetleri

Havalar soğumaya başlarken ilk akla gelen şey, yeni bîr tayyör veya rob - manto seklinde bir sokak kıyafeti edinmektir. Bu sene sonbahar tayyörleri umumiyetle yumuşak kumaşlardan yapılmış, açık renkli, çok sade kıyafetlerdir. Aşağıya doğru hafifçe açılarak genişleyen, etekler ve bunların üzerinde kısacık düz ceketler yeni modanın en çok tutunanı sokak kıyafeti olacaktır. Bunları geçen senelerin ufak tayyörlerinden ayıran başlıca özellik, eteklerin aşağıya doğru genişleyerek biçilmiş olmasıdır. Düz çizgiden artık bıkılmıştır. Tayyörlerde bu sene gene teferruat süsleri görülecektir. Meselâ, düz vs yakasız bir tayyör kendi kumaşından yapılmış püsküllü veya biye ile süslenecek, ince ve sade detaylarla zenginleştirilecektir. Bazı tayyör ceketleri yandan veya arkadan açıktır vs daha ziyade iki parçalı bir elbise havasını uyandırmaktadır.

Sokak elbiseleri de tıpkı tayyörler gibi düz çizgiyi terketmiştir. Bunların etekleri ekseriya gizli pli kaşelerle ve aşağıya doğru genişleyen bir biçki sayesinde zenginlik kazanmaktadır.

KİTAPLAR

Çağdaş Türk Şiirinden Örnekler

(Antoloji. Düzenliyen: Şahinkaya Dil. Yayınlıyan: Kemal Volkan. Başkent Yayınları: 1, 1961, Ankara, 376 sayfa, 10 lira)

Başkent Yayınevi, "Çağdaş Türk Şiirinden Örnekler" adı altında oldukça hacimli bir antoloji yayınlamış bulunuyor. Antoloji konusunun istismar edilmeğe başlandığı bir zamanda bir yayınevinin böyle bir yatırımı göze alabilmiş olması, Türk edebiyatı için, doğrusu hiç te küçümsenecek bir fedakârlık değildir. Yalnız, antolojide göze batan birkaç hususun burada belirtilmesi, gerek Şahinkaya Dil ve gerekse başka antoloji düzenliyecekler için faydalı olacaktır.

Bir kere, kusurların en büyüğü, 376 sayfalık bir antolojiye tam 106 kişinin doldurulmuş olmasıdır. Düşünmek lâzım ki, antoloji kişiyi şair yapmaz. Tersine, gerçekten şair kişilerin antolojiye girmeleri antolojiyi antoloji yapar. Bu bakımdan, 106 kişinin yansını elemek gerekirdi. Kalanları bir daha eleyip, dökülenlerin yerine dışarda kalanlar alınmalıydı. Antolojide öyle adlar var ki, eldeki örneklere göre, bunların şairlikten şu kadar nasipleri olduğunu ispat için kırk tanık gerek. Kendi biyoğrafisinde, "Şiir şakaya gelmez. Bütün sanat dallarının üstünde, hepsinden zor" diyen Şahinkaya Dil, ne yazık ki antolojiye şiir diye bir sürü "şaka"yı tıkabasa doldurmaktan çekinmemiş. Baştan sona şöyle bir karıştıran kimse, "Eyvah" diyor, "eğer çağdaş Türk şiiri bu ise, çok yazık!" Hele sanat hakkında, şiir hakkında öyle inciler saçılmış ki, bunların antolojide bulunması, doğrusu bu, his te antolojinin iyiliğine olmamış.

Düzenleyici, çalışmasını şöyle açıklamaktadır: "Gül - destemi ölümsüz ozan Yahya Kemal Beyatlı ile açtım. Çünkü her yönü ile Türk şiirini yansıtabilecek güçte. İyi, güzel şiir yazanlar vardı, onların çoğunu almadım betiğe. Çünkü iyi, güzel şiir yazmanın kişiye birşeyler kazandırdığına inanmıyorum. İstiyorum ki, betiğe aldıklarım, şiirimizi etkisinler. Ortaya birşeyler kosunlar." Yukarki yargının doğruluğuna herhalde bu sözlerden kuvvetli delil olmaz! Antoloji bu sözlerin ışığı altında incelenince, düzenleyicinin kendi sözleriyle nasıl büyük bir çelişmeye düştüğü açıkça görülmektedir. Çünkü, şair diye antolojiye alınanların çoğu, değil Türk şiirine şu veya bu yönden tesir etmek, şiirin kıyısından bile geçmemiş kimselerdir.

Derleyici, antolojisinin soruşturma esasına dayandığım ve bunun bugüne kadar hiç kimse tarafından yapılmamış olduğunu iddia etmektedir. Bu, bir antoloji için belki bir yeniliktir ama, düzensizliğini mazur gösterecek bir sebep olmaktan uzaktır. Nitekim Şahinkaya Dil, şairlerden çoğunun soruşturmaya cevap vermediğinden, resim göndermediğinden şikâyet etmektedir. Halbuki buna dua etmesi gerekirdi. 106 kişiden her biri eğer derleyicinin istediği gibi uzun uzun cevaplar vermeğe kalkışacak olsaydı, şiirlerinden de birkaç ar örnek konulacağına göre, antolojinin azından 700 sayfaya çıkması işten bile değildi.

Önemli noktalardan biri de, hayatların ve şiirlerin hatalarla dolu olmasıdır. Okuyan, ne hayatlardan birşey öğrenebilmekte, ne de şiirlerin zevkine varabilmektedir. Herşey operatörün keyfine bırakılmış, o nasıl isterse öyle yapmıştır. Hani nerdeyse, "bu şairler galiba noktalamadan anlamıyorlar, şunlara hayrıma nokta, virgül de koyayım" deyip çıkacakmış. Bu hususa bilhassa dikkat edilmeliydi. Metne sadık kalmak şarttır. Düzyazıda neyse de,'şiirin hata götürmiyeceğinin bilinmesi gerekir. Biraz titizlik gösterilseydi, bunların hiçbiri olmazdı. Hele biyografilerle sanat anlayışlarındaki hatalar -türkçe ve dizgi hataları- sayılamıyacak kadar çok. Okuyan, "yahu, bu adam daha doğru dürüst iki satır düzyazı yazamıyor, nerde kaldı bunun şairliği!" demekten kendini alamamaktadır. Bunlar, bir antoloji için önemsenmiyecek hatalar değildir. Hattâ bu hatalara, derleyicinin antolojinin başındaki önsözünde de fazlasıyla rastlanmaktadır. Meselâ birkaç örnek cümle: "Yok, özel niyetle, çıkarılacaksa, yayınlamak daha iyi olmaz mı?", "Bir gül - deste çıkarmak gerçekten sanıldığı gibi, ucuz, kolay, bir uğraşı, iş değildir." "Onlarda olmıyan bir yön vardı, hep düzenliyen kendi kişiselliğini, özel yargılarım yansıtıyorlardı.", "Çoğu, soruların yanıtını yazmaktan kaçındılar." vs... Bu örnekler çoğaltılabilir.

Kitabın sonundaki "Ek Bölüm" de hiç iyi gitmemiş. Bir antolojiye kimlerin gireceği, kaç şiir konulacağı önceden hesaplanır, sayfalar ona göre düzenlenir. Düzeltilmesi imkânsız bir hata varsa, ön sözde sebepleri açıklanır ve ikinci basımda bu husus gözönüne alınır. Sonra, madem ki soruşturma esasına göre çalışılmış, o halde prensiplere bağlı kalınmak gerekirdi. Bir kısmı hayatını yazmış, resmini yollamamış, bir kısmı resmini yollamış, hayatım yazmamış; kimisi de cevap bile vermemiştir. Biyoğrafilerin çoğunu düzenleyici kendisi yazmak zorunda kalmıştır. Bu da ayrı bir düzensizlik yaratmıştır. İddialı bir antoloji için bunlar bilhassa belirtilecek kusurlardır.

Bir önemli husus ta şudur: Madem ki kitaba "Çağdaş Türk Şiirinden Örnekler" adı verilmiştir, o halde şairlerin soyadlarına göre alfabetik bir sıra tâkip edilmesine hiç te lüzum yoktu. Çünkü esas olan, zamandır. Türk şiirinin "zaman" içindeki gelişimi, değişimi gösterilmek: istenmiştir. Böylesi bir antolojide yapılacak şey, şiirde en eskilerden en yenilere doğru örnekler vermekti. Falan şiir daha yeni yazılmıştır ama, kırk yıl öncesinin türküsünü çağırmaktadır, o halde antolojiye alınmaz, Olur biter. Hiç kimse de derleyiciyi, "falanı niçin almadın?" diye suçlayamaz. önemli olan, şiirimizin Ahmet Haşimlerden buyana geçirdiği değişiklikleri okura örneklerle gösterebilmektir. Bu yapılsaydı, antolojide bir karakter var denilebilirdi. Ama şu durumda "Çağdaş Türk Şiirinden Örnekler" için karakterden bahsetmek yersiz olur.

Göze batan hususlardan biri de, seçilen örneklerin çoğunlukla kötü oluşudur. Halbuki antolojiye giren şairlerin daha başarılı şiirleri bulunduğunu şiir okurları, sanatseverler pekâlâ bilmektedirler. Derleyicinin neden kötü' Örneklerle iyi antoloji yapmağa çalıştığı anlaşılamamaktadır. Çağdaş Türk, şiiri bu kadar zayıf olmasa gerek.

Bunların yanında bir takım teknik kusurlar da var. Gerek şiirler, gerekse biyografiler için seçilen harfler ve puntolar hiç te zevkli değil. Sayfalar âdeta bir aritmetik kitabının sayfalarım andırmaktadır. Baştan birkaç sayfa da diğerlerinden ayrı bir özellik göstermektedir. Biyoğrafilerin hemen bitiminden itibaren şiirlerin başlatılması da, sayfa düzeni bakımından iyi olmamıştır. Halbuki şairlere ayrılan sayfaların sonlarında fazlasıyla boşluklar göze çarpmaktadır.

Türkiyede bugüne kadar kusursuz bir antoloji yayınlandığı iddia edilemez. Bunda maddi ve teknik imkânsızlıklar kadar, düzenleyicilerin ehil olmayışları da büyük rol oynamıştır. Ama ne olursa olsun, kusurların ve eksikliklerin gösterilmesi, bu yolda çalışanlara büyük faydalar sağlıyacaktır. Bugüne kadar birkaç antoloji düzenlemiş olan ve daha da düzenliyeceğini bildiren Şahinkaya Dilin kusursuz eserler verebilmesi, belirtilen hususları göz önüne alarak çalışmasına bağlıdır.

WILLYS

CJ-6 UZUN ŞASİLİ 'Jeep'

DERHAL TESLİM

Yarım tonluk CJ-6 Model Jeep % 50 daha fazla yük sahası temin eder, bu suretle daha büyük hacimli ve havaleli yükleri kolaylıkla taşımak kabildir.
Dingil mesafesi 257 cm. dir, bu sayede daha rahat hareket kabiliyeti temin edilir.

Müracaat: Anadoluda acentelerimize ve

TÜRK WILLYS-OVERLAND FABRİKALARI A.Ş. TUZLA

Türkiye yegâne satıcısı:

Verdi Ticaret Limited Şirketi

Cumhuriyet Cad. Pegasus Evi Harbiye İstanbul Tel: 48 22 13 Telgr. Verdil

İl - 7968 — 120

KİTAP
MECMUA
GAZETE

Ve Her Türlü Baskı İşleri İçin

Rüzgârlı Matbaa

Denizciler Cad. No. 23-B Tel: 11 52 21 ANKARA

AKŞAM